

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jus Canonicum Ad Libros V. Decretalium Gregorii IX.

Huth, Adam

Augustæ Vindelicorum, 1732

Liber I.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63433](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63433)

LIBER I.
DECRETALIUM
GREGORII IX.
DE
JUDICE
ECCLESIA-
STICO

PER

QUÆSTIONES AC RESPONSA
IN METHODUM BREVEM
ET CLARAM REDACTUS

AUTHORE

R. P. ADAMO HUTH

è Societate JESU, SS. Canonum Doctore,
eorumque in Alma Electorali Universitate
Heidelbergensi Professore Publico
& Ordinario.

Editio secunda emendatior.

*Cum Privilegio Sac. Cæs. Majestatis,
& Facultate Superiorum.*

AUGUSTÆ VINDELICORUM,
Sumptibus MATHIÆ WOLFF, Bibliopolæ,
M. D. CC. XXXII.

LIBER
DECRETALIU
GREGORII
DE
IUDICE
ECCLESIA
STICO
DE
QUESTIONIBUS
ET
R. ADAM
AUCTOR
DE
DECRETIS
GREGORII
PAPAE
SECVNDA
PARTIS
LIBER
DE
IUDICE
ECCLESIA
STICO
DE
QUESTIONIBUS
ET
R. ADAM
AUCTOR
DE
DECRETIS
GREGORII
PAPAE
SECVNDA
PARTIS

QUÆSTIONES
PROOEMIALES
IN
JUS CANONICUM.

Quest, 1. *Quid importet, sive pro quo supponatur vocabulum JUS?* R. Accipitur variè:
1. pro æquo & justo accepto *generatim*, sive pro omni eo, quod dictamini rationis, Legi divinæ & humanæ conforme est. 2. Pro eo *specialiter*, quod alteri debitum est *ex justitia strictè sumpta*. 3. Pro sententia judicis. 4. Pro loco, in quo causæ deciduntur. *L. 11. ff. de J. & J.* 5. Pro potestate morali & legitima aliquid agendi vel omittendi, vel obligandi alterum ad aliquid faciendum aut omittendum. 6. Pro ipsis legibus & constitutionibus. 7. Pro libro, in quo leges descriptæ continentur; ita dicitur *Corpus Juris*. 8. Pro Legum & Canonum scientia sive notitia. *L. 1. ff. de J. & J.*

Q. 2. *Qualiter Jus dividatur?* R. I. Jus pro potestate morali agendi aliquid vel omittendi acceptum dividitur in *Jus proprietatis*, quod est po-

Liber I.

A

testas

restas, sive facultas aliquid agendi vel omittendi, aut etiam obligandi alterum ad actionem vel omissionem principaliter in bonum proprium obligantis; & in *Jus Jurisdictionis*, quod est potestas publica principaliter & directè ordinata in totius Communitatis, aut etiam privatorum bonum, obligandi alium ad aliquid faciendum vel omitendum. *Jus proprietatis* subdividitur in *jus in re*, *jus ad rem*, & secundum multos in *jus mixtum*. *Jus in re* est facultas in ipsam rem nobis immediatè obligatam competens, vi cujus regulariter agere possumus contra quemcunque possessorem: ejus quinque sunt species, *dominium perfectum*, *servitus*, *jus hereditarium*, *pignus*, *possessio*. *Jus ad rem* est, quod quis habet ad actum futurum, vel ad rem debitam necdum obtentam; dicitur etiam jus personale, ut plurimum personam nobis immediatè obligatam respiciens. *Jus mixtum* juxta AA. multos est, quod participat aliquid ex utroque jure, nimirum jure in re & ad rem, paritque actionem quasi mixtam ex reali & personali. *§. quædam 20. Instit. de action.* Harum actionem assignant 4. *finium regundorum*, *familia herciscunda*, *communi dividundo*, *ad exhibendum*. Jus proprietatis varias patitur subdivisiones, sed levioris momenti.

§. 2. Jus acceptum *pro ipsa Lege*, minus aptè ad regulas bonæ divisionis *L. 1. ff. de J. & J.* dividitur in *Jus naturale*, *gentium*, *civile*. Ratio, quia hac divisione non comprehenduntur multæ Leges divinæ, saltem V. T. item multæ Leges Canon-

nonicæ: dividitur melius à TT. in *Jus naturale & positivum, hoc in divinum & humanum, humanum in jus gentium, Civile & Canonicum.*

Q. 3. *Quid sit jus naturale?* R. Est voluntas DEI necessariò obligantis, intimata nobis per lumen rationis à DEO authore naturæ omnibus infitum, quo agnoscimus, aliqua esse necessariò facienda, quia intrinsecè bona; v. g. *colere Deum, facere proximo, quod quis sibi vult fieri*; aliqua esse necessariò omittenda, quia intrinsecè mala; v. g. *blasphemare DEUM, pejerare, mentiri.* Hoc jus non afficit bruta, sed homines tantùm; quia omnis lex supponit creaturam usu rationis præditam, & obligationis capacem: non ostendit solùm actuum quorundam turpitudinem, sed & eorum nullitatem; qualis actus jure naturæ nullus foret matrimonium initum in primo gradu consanguinitatis lineæ rectæ: Hoc jus naturale non patitur mutationem, nisi impropriè, materiâ scil. & objecto circa quod versatur, mutato per certas circumstantias aut condiciones, à quibus dependet.

Q. 4. *Quid sit jus positivum?* R. Est ordinatio rationis sive lex libera DEI aut hominis aliquid præcipientis vel prohibentis voluntate inducã. *Jus positivum divinum* constituunt præcepta tum N. tum V. T. in quo erant triplicis generis, nimirum, *ceremonialia, judicialia, moralia.* *Jus positivum humanum* est, quod immediatè ab hominibus, potestate ad hoc à DEO acceptâ polentibus est conditum.

Q. 5. *Quid sit jus gentium?* R. Jus gentium, non *primarium*, uti sumitur in quibusdam LL. & coincidit cum jure naturali, sed jus gentium propriè sumptum est, quod quidem rationi naturali conforme est, & in eâ fundatur ac profluit, non tamen necessariò ac simpliciter solo naturæ instinctu est inditum nobis, neque etiam à determinato Principe vel regno ortum habet, sed suppositâ humanâ societate & communicatione politica, necessitate hujus convictûs sic exigente, inter omnes vel ferè omnes gentes, non scriptura, sed moribus est constitutum, vel per modum legis præceptivæ, aut prohibitivæ, vel per modum potestatis permissivæ. Hoc jus respicit homines ut sunt cives & membra totius Communitatis humanæ; quædam, quæ juris gentium supponuntur esse, enumerantur *c. jus gentium. 9. dist. 1. L. 5. ff. de J. & J.*

Q. 6. *Quid sit Jus Civile?* R. Est jus positivum autoritate Principis vel Magistratûs sæcularis conditum, & ad rectam Reip. civilis gubernationem, pacem, & salutem temporalem immediatè ordinatum. *S. 1. Inst. de J. N. G. C.* Dividitur in jus Civile *commune & particulare*, in *publicum & privatum*, *scriptum & non scriptum*. Hodie nomine Juris Civilis simpliciter prolato venit Jus Romanum sive Cæsareum, vel Leges illæ, quæ studio & operâ Justiniani Imperatoris circa annum Christi 530. in ordinem digestæ, & in unum Corpus sunt collectæ.

Q. 7. *Quæ sint partes Juris Cæsarei communis*
scri-

scripti? R. 1. Jus hoc, sive Corpus Juris Civilis prout modò extat, 4. partes complectitur, nempe *Institutiones, Digesta* sive *Pandectas, Codicem, Novellas.*

R. 2. *Institutiones* sunt quasi compendium Juris, & prima elementa, robore tamen constitutionum Imperialium plenissimè instructæ. §. *quas ex omnibus Inst. proæm.* Dividuntur in 4. libros, hi in titulos, tituli in §os: citantur ita §. *inter eas Inst. de nuptiis.* vel §. *inter eas. 2. Inst. de nupt. vel §. 2. J. de nupt.*

R. 3. *Digesta*, græcè *Pandectæ* à Πά'ν omne, & δέχομαι contineo; dicuntur, eo quòd omnem juris doctrinam è bis mille libris veterum Jurisprudendum extractam contineant: constant libris 50. quorum primi 24. sunt *Digestum vetus*; 14. sequentes, *Infortiatum*, fortè quia in iis agitur de ultimis voluntatibus, quæ Leges sunt *fortissima*, vel quia versatur eorum materia circa *fortuitas* successiones: Reliqui 12. *Digestum novum.* Dividuntur hi libri in titulos, tituli in LL. hæ subinde in §os citantur; L. *Jus publicum. ff. de pact. vel L. Jus publicum. 38. ff. de pactis. vel L. 38. ff. de pact.* nimirum Latinum D. & græcum Π (quo modo olim fiebat citatio) per incuriam & celeritatem scribendi in ff. conversum est.

R. 4. *Codex* moderno Corpore Juris clausus non est primæ Lektionis, de quo §. *Et cum 2. Inst. proæm.* sed secundæ Lektionis, quem Justinianus *Pandectis & Institutionibus* jam editis,

detractis ex priori nonnullis, & novis, suisque Constitutionibus auctum, & in 12. Libros divisum sub nomine Codicis limati, emendatque, & repetitæ Prælectionis vulgavit 16. Cal. Decembr. An. Christi 534. ut videre est *L. un. ff. 3. 4. & fin. C. de emendat. Cod.* citatur sicut & Digesta, nisi quòd loco *D.* aut *ff.* ponatur *C.* quo Codex denotatur.

§. 5. *Authentica* sive Liber Authenticorum, sic dictus, quod ei veluti ipsi originali fides adhibeatur: vel etiam *Novella*, quasi jus novissimum seu novæ Constitutiones, post promulgatum jam repetitæ Lectionis Codicem, ab ipso Justiniano ab anno Imperii sui 7. usque ad 38, ejusdem, Christi 565. & laudati Imperatoris extremum, eo, quo referuntur, ordine sunt editæ. Allegatio Novell. vetus erat: *Auth. de Hæred. ab intest. venient. Collat. 9. Tit. 1. c. 2.* moderna & multò expeditior: *Nov. 118. c. 2. §. si autem.*

§. 6. Prædictis Juris Civilis partibus addita sunt seqq. 1. Justiniani edicta 13. Item Novellæ aliquot Constitutiones Justiniani, aliquot Tiberii, & adhuc aliquot Justiniani. 2. Novellæ Constitutiones 113. Leonis Imperatoris. 3. Consuetudines Feudales, seu Libri Feudorum, partim ex Constitutionibus Imperatorum post Justinum in Occidente imperantium, partim ex consuetudinibus à *Gerardo Nigro & Oberto Orto* collecti. Duo tantùm feudorum Libri à plerisque habentur pro Authenticis, licet eorum passim 5. numerentur. 4. Extravagantes, & Liber de pace Constantiæ.

§. 7.

¶ 7. Præter memorata volumina dantur adhuc aliæ Constitutiones vim Juris in Imperio obtinentes : Aurea Bulla Caroli IV. Carolina pœnalis Caroli V. Capitulationes Cæsareæ. Pax profana. Pax Religiosa. Ordinatio judicii Cameræ Imperialis & Judicii Aulico - Imperialis. Recessus Imperii.

Q. 8. *Quid sit Jus Canonicum ?* R. Est Jus positivum à summis Pontificibus Ecclesiæ traditum, constitutum, vel approbatum, actiones fidelium ad vitam æternam dirigens. Vel Jus Canonicum sunt Leges & Constitutiones à Pontificibus & Conciliis factæ. Harum Constitutionum 7. sunt species strictè loquendo. 1. *Canon.* est Constitutio edita in Concilio. 2. *Decretum* est Constitutio edita à Pontifice ad nullius consultationem de consilio Cardinalium. 3. *Decretalis Epistola* idem est, quod *rescriptum*, dum Papa ad consultationem alterius quædam statuit : alii dicunt epistolam decretalem subinde dari motu proprio, & non ad petitionem alterius, & hinc inter rescriptum & epistolam decretalem faciendam esse differentiam. 4. *Dogma* est Constitutio de re ad fidem pertinente. 5. *Mandatum* est Constitutio Ecclesiastica ad mores & disciplinam pertinens. c. 6. *de off. Archidiac.* 6. *Interdictum* (pro Constitutione, non pro Censura sumptum) est Constitutio prohibitiva, nullâ adjectâ pœnâ in transgressores. 7. *Sanctio* est Constitutio prohibitiva, dictans simul certam pœnam non obtemperantibus. Adjici his posset

quid *Breve Apostolicum*, & quid sit *Bulla Apostolica*.

Q. 9. Quot sint partes *Juris Canonici*? R. Sex. 1. *Decretum Gratiani*. 2. *Quinque Libri Decretalium*, 3. *Sextus Decretalium*. 4. *Clementinæ* 5. *Extravagantes Joannis XXII*. 6. *Extravagantes Cōmunes*.

R. 1. *Decretum* dictum *Gratiani* ab Authore suo Gratiano, Benedictino Professo in monasterio S. Proculi Bononiæ, continet varia dicta Pontificum, SS. PP. & CC. ab eodem circa annum 1151. collecta. Dividitur in 3. partes: *Prima* habet distinctiones 101. divisas in Canones five Capitula: citatur hæc pars sic: *Can. Jus Gentium 9. dist. 1.* *Secunda* pars continet *Causas* 36. hæc dividuntur in quæstiones, & hæc in Canones: citatur sic: *c. constituit 31. caus. 17. q. 4.* vel *c. ipsa pietas 24. XXIII. q. 4.* vel *c. non potest. 2. q. 7.* ubi notandum, quòd cifra literam q. immediatè præcedens semper *causam* significet. *Causæ* trigesimæ tertie Quæst. 3. insertus est *Tractatus de Pœnit.* habens 7. *Distinctiones*: citatur sic: *c. cogitationis 14. dist. 1. de pœnit.* subintelligitur. *caus. 33. q. 3.* *Tertia* pars *Decreti*, in qua agitur de *Consecratione*, constat 5. *distinctionibus* in *Canones* subdivisis: citatur sic: *can. relatum. 11. dist. 2. de Consecr.* *Decreto* hinc inde *inspersa* sunt capitula sub nomine *paleæ*, quæ non quidem nullius momenti quisquiliæ sunt, sed *additiones* quædam vel ab ipso Gratiano vel ab alio in *marginè* *adjectæ*: illud tamen in *universum* *verum* est, quæ in *Decreto* continentur, non
ha.

habere majorem auctoritatem, quàm habeat Au-
thor, ex quo desumpta sunt.

¶ 2. *Decretalium Libri* sunt Constitutiones
& epistolæ Decretales Pontificum ad varia inter-
rogata ex variis mundi partibus proposita missæ,
& jussu ac auctoritate Gregorii IX. à S. Raymun-
do de Pennafort Ordinis S. Dominici, ejusdem
Pontificis Pœnitentiario circa annum 1230. in 5.
Libros collectæ & publicatæ. Dividuntur in
titulos, tituli in capitula: citantur sic: *c. si dili-*
genti 12. de for. compet. olim sic; *c. Judæi. 2.*
de testib. quæ nota § indicabat capitulum
extra Decretum esse inquirendum.

¶ 3. *Sextus Decretalium*, sic dictus, quia ac-
cessit Libris 5. Decretalium Gregorii IX. continet
item varia decreta Pontificum, & duorum Con-
ciliorum generalium, Jussu Bonifacii VIII. circa
Annum 1294. vel, ut alii, 1300. collecta. Divi-
ditur hoc opus, sicut & Decretales Gregorii noni,
eodémque modo citatur, nisi quòd addatur: *in*
6. v. g. c. licet pater 4. de sepult. in 6.

¶ 4. *Clementina* sunt Constitutiones ab Au-
thore Clemente V. nuncupatæ, qui eas vel ante,
vel in, vel post Concilium Viennense à se latas
compilari jussit, sed cum morte præventus non
vulgasset, publicavit eas Joannes XXII. An. 1317.
Constant itidem 5. Libris, iisdémque *titulis*, licet
paucioribus, quibus 5. Libri Decretalium; *tituli*
dividuntur iterum in *Capitula*, & ita citantur:
Clement. ne Romani. 2. de elect. vel c. ne Romani
de elect. in Clement.

A §

¶ 5.

R. 5. *Extravagantes Joannis XXII.* sunt 20. Constitutiones editæ à Joanne 22. dictæ Extravagantes, quia diu extra Corpus Juris incertâ quasi sede vagabantur. Habent 5. Libros in *titulos* valdè paucos & *Capitula* divisos, & ita citantur: *c. Execrabilis de præbend. & dignit. in Extrav. Joan. XXII.* vel *Extrav. Joann. XXII. Execrabilis. de præbend. & dignit.*

R. 6. *Extravagantes Communes* sunt Constitutiones, quæ post priores omnes à diversis Pontificibus emanârunt. Dividuntur in 5. Libros. Libri in *titulos*, hi in *capita*. Citantur hoc modo: *c. Ambitiosa. de Reb. Eccles. non alien. inter Extrav. Comm. vel Extrav. Comm. Ambitiosa. de reb. Eccles. non alien.* Singuli horum voluminum textus decisivi vim Legis obtinent; quia ab habente potestatem ferendi Leges sunt conditi.

Q. 10. *An non sint alia Constitutiones Canonica, non clausa Corpore Juris, qua tamen vim Legis obtineant?* R. Affirmativè 1. *Concilium Tridentinum*, quod quoad *dogmata* sive *Articulos Fidei* est infallibilis authoritatis; quoad *decreta morum*, sive *Constitutiones* disciplinæ Ecclesiasticæ reformationem concernentes, habet authoritatem & rationem Legis universalis, & Juris communis novissimi. Idem est de aliis Conciliis œcumenicis. 2. *Bullarium magnum* sive Liber diversâ summorum Pontificum Constitutiones continens plus authoritatis non habet, quàm alii libri continen-

tinentes vel Pontificum vel Imperatorum Constitutiones, eorum autoritate non confirmati & publicati; hinc ut tales Bullæ juris autoritatem obtineant, eas pro tota Ecclesia latas, ritè promulgatas, usu receptas, & cum originali correspondere constare debet. 3. *Declarationes Cardinalium*, Concilii Trid. interpretum, vim legis universalis obtinent, si primò factæ sint consulto Pontifice; sic enim statuit Sixtus V. *deinde* si fuerint tantùm *comprehensivæ*, non *extensivæ*, hoc est, si solùm interpretentur, non extendant, seu legem novam non ponant. *Demum* si producantur in forma authentica. 4. *Decisiones Rota Romana* (Rota Rom. dicitur iudicium seu tribunal S. Pontificis, in quo cognoscuntur & deciduntur causæ litigiosæ fori Ecclesiastici ex toto orbe Catholico) vim legis universalis non habent, sed inter partes jus tantùm faciunt, eamque præstant autoritatem, quam sententia summa cum maturitate ab uno ex supremis totius orbis tribunalibus lata. 5. *Regula Cancellaria*, quæ sunt Constitutiones Pontificiæ maximè causas beneficiales concernentes, die electionem Pontificis sequente ab ipso reassumi & publicari solitæ, ad vitam Papæ rationem habent Legum universalium, quatenus generaliter statuunt de reservationibus Apostolicis, resignationibus, dispensationibus &c. 6. His *Concordata Germaniæ* addi possunt.

Q. 11. *Quid dicendum de rubricis, superscriptionibus, summaris capitulorum, & glossis?*

R. I.

R. 1. *Rubrica*, quo nomine veniunt inscriptiones, scripti tituli, præfixi & superscripti Libris, Legibus, distinctionibus &c. exprimentes per verba generalia id, de quo agitur, sic dictæ, quia olim rubro charactere exprimebantur, maximæ sunt authoritatis & authenticæ, ita ut rubrica faciens sensum perfectum possit dispositivè allegari. v. g. *ne Clerici vel Monachi sæcularibus negotiis se immisceant*. Ratio, quia, ut Bonifacius VIII. in *proem. ad 6. Decretal.* ait: *textus sub debitis titulis (hoc est, rubricis) sunt confirmati.*

R. 2. *Superscriptiones Capitulorum* [qualis est: *Innoc. III. Eliensi Episcopo. perscriptio. cap. 14. de rescriptis*, quæ uti & aliæ omnes distinguuntur à summariis capitulorum] positæ in Decretalibus sunt authenticæ; eo quòd rescriptis omnibus superfluis, hæ relictae, & approbato toto volumine, sint approbatae.

R. 3. *Summaria*, quibus capitula summantur, & dicta in iis velut compendio proponuntur, etsi sint doctrinalia magnæ æstimationis, quia confecta ex ipsis Canonibus & Legibus, non tamen sunt de textu, nec vim decisivam habent, nisi in quantum concordant cum textu subsequente, adeoque longè minorem rubricis authoritatem habent, & vix majorem, quàm quæ à suis Authoribus vel usu DD. conferri potuit. Idem dicendum *de Glossa*, quòd magna quidem sit ejus authoritas in juris interpretatione, & præferenda alterius Doctoris sententiæ, non tamen vim

vim Legis habeat. Est autem Glossa uberior explanatio canonum & textuum in margine appositae, & facta ab Accursio, antiquo Juris Canonici Glossatore.

Q. 12. *Quis & quando sit usus utriusque Juris in utroque foro?* R. De hoc sequentes regulæ possunt statui. 1. Cùm de Ecclesiis rebûsque Ecclesiasticis & spiritualibus agitur, in utroque foro Jus Canonicum est observandum; quia extra limites jurisdictionis sæcularis sunt personæ & res Ecclesiasticæ. 2. Si dispositio Juris Civilis est merè favorabilis, Ecclesiæ, nec ullam affert obligationem personis Ecclesiasticis, deficiente dispositione Canonica in utroque foro observatur. Vide *Auth. quas actiones, & Auth. Ingressi. C. de SS. Eccles.* 3. Si de conscientia & peccato agitur, & inter Jus utrumque est differentia, tenendum est Jus Canonicum, etiam in terris Imperii, & foro Civili. Exempla sunt in *c. fin. de præscript. c. fin. de sepultur.* *Trid. sess. 24. c. 8. de reform. matr. & sess. 25. c. 24.* 4. In materia profana & animarum salutem non concernente, si inter utrumque Jus non conveniat, quodlibet in suo foro tenendum. Ratio, quia in materia profana nec potestas sæcularis Ecclesiasticæ, neque hæc illi est subordinata. 5. Si in materia profana decisio civilis dubia est, Canonica verò clara, huic etiam in foro Civili standum. *Nov. 83. cap. 1.* 6. Si quid in Jure Canonico dubium, v. g. circa contractus & pacta, tanquam materiam profanam, jure autem Civili

cla.

clarum, etiam huic in foro Ecclesiastico locus est, c. 1. & 2. de nov. oper. nuntiat. quid de criminibus mixti fori dicendum, statuetur *Libr. 2. Decretal. tit. 2.*

LIBER I. DECRETALIU GREGORII IX.

Quoniam. Quæ & quo ordine in Decretalibus continentur? *ꝛ.* Licet multi Canonistæ non malè Jus Canonicum juxta triplex Juris Objectum ad tria revocent capita, quemadmodum & Civilistæ facere consueverunt, omne Jus ad personas, res & actiones reducendo; relictâ tamen tantisper hac dispositione immediatam magis Compilatoris digestionem sequimur, quam complectitur Glossa in præfixo Decretal. Gregorian. præmib hoc versu:

Judex, Judicium, Clerus, sponsalia, crimen.

TITULUS I.

De Summa Trinitate & Fide Catholica.

Quoniam. 1. Quæ contineat hic titulus? *ꝛ.* Duobus hic titulus capitulis absolvitur in Decretalibus Gregorii IX. In c. firmiter 1. h. t. habetur doctrina Catholica de sanctissima Trinitate: asseritur, conditam esse à DFO substantiam merè spiri

spiritualem, corpoream, & mixtam : proponitur symbolum, in quo tamen omissum *Tò sepultus* : dicitur, unam esse Ecclesiam, extra quam nulla salus : agitur de sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, quòd verè in eo contineatur Corpus & Sanguis Christi Domini *sub speciebus* panis & vini, *transsubstantiatis* pane & vino : Item de Baptismo & Pœnitentia. Ita Innoc. III. in *Concil. General. Lateran. Anno 1215.*

In cap. damnamus. 2. eod. tit. pergit idem Pontifex statuere, stabilire & explanare mysterium sanctissimæ Trinitatis, damnando errorem Joachimi Abbatis Florentis, qui negavit dari in DEO unam substantiam, essentiam, naturam, quæ sit verè ac propriè communis tribus Personis. Damnat insuper sub finem errores cujusdam Almarici Galli, patriæ Carnotensis, qui tamen non exprimuntur.

In c. fideli unic. h. t. in 6. contra Græcos astruitur, Spiritum Sanctum à Patre & Filio procedere, non duabus, sed unicâ Spiratione, non tanquam à duobus, sed uno principio.

Clement. Fidei Catholicæ. h. t. explicatur Filium DEI incarnatum ex Maria Virgine, passum & jam mortuum lanceâ perforatum : Reprobatur dein tanquam doctrina hæretica docentium, animam rationalem non esse verè & per se formam Corporis humani : asseritur demum confitendum unum Baptisma, & approbatur per illud conferri etiam parvulis gratiam ac virtutes.

Q. 2. Quid observandum ratione secunda partis hujus tituli, quæ inscribitur DE FIDE CATHOLICA? R. 1. Non agitur hic de fide, ut sumitur pro actu intellectus, quo assentimur firmissimè veritatibus à DEO revelatis; neque pro habitu supernaturali, quo ejusmodi actus eliciuntur; sed pro summa & collectione articulorum fidei seu veritatum, quæ nobis à DEO per Ecclesiam credendæ proponuntur.

R. 2. Non sufficit fidem corde tantum tenere, sed eandem etiam exterius profiteri necessum est, quandoque jure divino, aliàs jure humano.

Jure divino, dum vel honor DEI, vel Religionis Catholicæ, vel salus proximi Professionem hanc exigit; juxta *Matth. 10. Rom. 10.*

Jure humano, vi nimirum Concilii Trid. ad externam fidei Professionem ab eodem Conc. præscriptam tenentur 1. *beneficium curatum* habentes & provisi de Canonatu vel dignitate in Ecclesia Cathedrali: utriusque intra duos menses à die adeptæ quietæ possessionis, ita ut si culpabiliter omittant vel per se, vel saltem per Procuratorem Professionem fidei, fructus non faciant suos, sed absque omni aliâ sententiâ, etiam declaratoriâ, fructus post elapsum bimestre perceptos teneantur erogare in pauperes, vel Ecclesiæ fabricæ applicare. Partim hæc clarè deciduntur, partim arg. ex *Trid. sess. 24 c. 12. de reform.* 2. Tenentur ad Professionem promovendi in Patriarchas, Primate, Archi-Episcopos, Episcopos; idque in prima Synodo Provinciali. *Trid. sess. 25.*

c. 2. de reform. §. idemque & Constit. Gregor. XIV. *Onus Apostolica.* edit 13. Martii. 1591. 3. Prælati Monasteriorum, Conventuum, domorum, aliorumque locorum Regularium quorumcunque, etiam Ordinum militarium, uti Trid. extendit pius IV. Constit. *Injunctum nobis.* edit. idib. Nov. 1564. 4. Magistri, Regentes, & alii cujuscunque artis liberalis Professores, sive Clerici, sive Laici. Constit. Pii V. quæ incipit *In Sacrosancta.* quâ latæ sententiæ, sed non reservatæ Excommunicationis & privationis omnium dignitatum, beneficiorum, & officiorum, & ad eadem, aliâque beneficia impofterum obtinenda inhabilitatis pœna decernitur in eos, qui ad Cathedram, Gradusque literarios promoverint aliquem sine prævia Professione; & Gradus ac promotio irritatur.

TITULUS II.

De Constitutionibus.

Q 1. *Qualiter Constitutio definienda?* R. *Accepta generaliter & pro lege humana scripta, uti in hac rubrica sumitur, est Ordinatio rationis ad bonum commune ab eo, qui curam habet Communitatis, promulgata.* D. Thom. 1. 2. q. 90. a. 4. includit actum intellectûs & voluntatis, & imperium, sive intimationem factam signo aliquo externo. Alii definiunt sic: *Lex est præceptum commune, justum, stabile, à Republ. vel ho-*
Liber I. B mine

mine Communitatis curam gerente latum & sufficienter promulgatum.

Q. 2: Quanam sit forma legis? R. 1. Sunt verba vel alia signa externa, quibus Legislatoris legem condentis voluntas manifestatur Communitati; qualia sunt, præcipimus, mandamus, jubemus, interdiciamus, teneantur &c. R. 2. Ad rationem & formam legis scriptura non requiritur; quia hæc ex natura legis non probatur esse necessaria; neque etiam stabilitas legis essentialis scripturam includit. R. 3. Sententia quoque à Principe lata non habet vim legis. L. 2. C. de LL. & c. 25. de sent. & re judic. Ratio, quia sententia non respicit bonum commune, sed speciale, non casum futurum, sed præteritum &c. Aliud foret, si mentem suam Legislator sufficienter declararet, velle se sententiam quandam legis instar observari, mandando v. g. talem sententiam inferi Corpori Juris &c.

Q. 3. An ad rationem Legis spectet promulgatio & qualis requiratur? R. ad 1. aff. ita ut vera lex non sit, nec obliget ante promulgationem. L. 9. C. de LL. Ratio, quia Lex est regula non unius personæ, sed totius Communitatis, ergo debet esse ritè proposita & sufficienter promulgata.

R. ad 2dum. 1. Promulgatio debet esse publica, id est, in publico facta, nec sufficit, factam esse in consistorio Principis. Can. 3. §. Leges. dist. 4. & ratione antè data.

R. ad 2dum 2. Lex Civilis pro toto Imperio lata,

lata, in singulis Imperii provinciis *jure positivo* debet promulgari, & duo insuper à facta promulgatione menses concedi, usquedum subditi obligentur. *Nov. 66. rubr.*

R. ad 2dum. 3. Ad Legem Pontificiam, ut astringat omnes Christi fideles saltem in actu primo, probabilius sufficit, promulgationem debite esse factam Romæ, nisi lex ipsa vel Pontifex aliud declaret. Ratio, quia plus nec ex natura Legis, nec ex jure positivo requiritur; & ita praxis Romana habet.

Q. 4. *An sicut promulgatio Legis, sic etiam acceptatio populi sit necessaria ad valorem Legis?*

R. Negativè extra statum Democraticum. Ratio. Vel enim 1. acceptatio sumitur pro *consensu populi*, quasi verò hic ad substantiam legis sit necessarius; & falsum est, cum quoad *Leges Civiles* ferendas populus absque ulla reservatione supremam potestatem & legislativam in Principem transtulerit. *L. 1. ff. de Constit. Princ.* quoad *Leges Ecclesiasticas* verò Pontifex independentè à populo immediatè à Christo acceperit potestatem. *Joan. 21. & Matth. 16.* Vel 2. acceptatio sumitur pro *voluntate recipiendi in se obligationem legis jam condita*, acsi hæc voluntas per modum conditionis, ut lex obliget, sit necessaria; & incurritur propositio damnata ab Alex. VII. *an. 1665. 24. Sept.* Vel 3. sumitur acceptatio populi pro *actuali legis observantia*, ut absque hac neque stabilis in effectu sit lex, neque firma; & concedimus talem acceptationem requiri juxta

B 2

L. 32.

L. 32. ff. de LL. & can. 3. dist. 4. Sed talis acceptatio jam supponit legem in esse suo constitutam,

Q. 5. Quanam sit materia Legis? R. 1. Materia siue objectum, circa quod lex versatur, sunt actiones & omissiones humanæ, quæ præcipi, prohiberi, permitti, puniri possunt. Arg. *L. 7. ff. de LL.* Hinc 1. Legis *præceptivæ* materia non potest esse res physicè vel moraliter *impossibilis*; cum ad impossibile nemo obligetur: nec actus valde *ardui* virtutum. *Can. 2. dist. 4.* nec actus *per se inhonestus*; quia talis lex non esset rationabilis. 2. Nec Legis *præceptivæ, prohibitivæ, vel punitivæ* materia esse potest actus *præteritus*, quomodo enim istæ Leges ad actus præteritos se extendent? id tamen convenit Legi *irritanti & declaratoriæ*. *c. cum tu. de usur. c. fin. de sponsal.* 3. Legis *prohibitivæ* materia sunt non tantum mala in se, sed & actiones ex natura sua honestæ, in quantum bono publico vel certo fini disconvenientes sunt; sic die festo prohibetur labor servilis. 4. Lex *permissiva* non modò actiones ex se indifferentes indulget, sed & subinde inhonestas, non approbando sed tolerando. 5. Lex *punitiva* persequitur actiones Legum violativas.

R. 2. Materia Legis humanæ sunt regulariter actus *externi & occulti tantum per accidens*. Deinde actus merè interni & *per se* occulti sunt materia legis humanæ saltem *indirectè*, quia potest præcipere actum externum, v. g. auditionem fieri, ad cujus positionem necessarii sunt actus interni.

terni. Demum actus merè interni possunt etiam esse materia *directa* Legis humanæ *Ecclesiasticæ*. Ita Lacroix. *L. 1. n. 652.* Ratio, quia potestas pascendi fideles, item solvendi & ligandi à Christo data est generaliter sine restrictione ad actus externos, ergo & generaliter intelligi debet.

2. Ecclesia de facto varias Leges de actibus merè internis edidit: sic *Trid. sess. 13. in decreto de Ssma Euchar.* prohibet aliter credere; NB. de Eucharistia, quàm præsentis decreto explicatum. Videantur damnatæ ab Alexandro VII. & Inno. XI.

3. Unde habetur, quòd potestas legislativa necessariò conjuncta sit cum coactiva? &c.

Q. 6. *Qua sit causa finalis Legis?* R. Causa finalis seu finis legis est bonum commune Reip. *Can. 2. dist. 4. L. 1. ff. de LL.* Et hoc bonum commune necessariò omnis Lex respicere debet, & dum desinit esse utilis Communitati, & ipsa cessat.

Q. 7. *Quanam sit causa efficiens Legum Ecclesiasticarum; sive, quinam possint Leges Ecclesiasticas condere?* R. I. Leges universales Ecclesiasticas solus potest ferre summus Pontifex, etiam sine consensu aut consilio Cardinalium, vel Concilii Generalis. Ratio, quia in D. Petro potestas à Christo data est Papæ in totam Ecclesiam, ex qua etiam inferiorum respectu sui potestatem legislativam limitare, suspendere vel omnino auferre potest.

R. 2. Leges *Ecclesiasticas particulares* varii pro suo territorio ferre possunt, v. g. Episcopi etiam

non consecrati pro tota diœcesi. *c. 2. de Constit. in 6.* Cardinales respectu Ecclesiarum sui tituli. *c. 11. de major. & obed.* Prælati Episcopo inferiores tam exempti habentes territorium, quàm Prælati Ordinum Regularium, utpote qui habent respectu Religiosorum suorum jurisdictionem quasi Episcopalem, & potestatem gubernativam, Abbatissæ tamen hanc non habent.

¶ 3. Variæ item Communitates Ecclesiasticæ leges condere possunt; v. g. Concilium Generale accedente Pontificis autoritate pro tota Ecclesia: Concilia Nationalia, Provincialia, Diœcesana: Capitulum *Cathedrale* Sede vacante *c. 14. de major. & obed.* quod tamen nec juri Episcopali quæsito, nec competentibus Episcopo jure speciali præjudicare potest. Similis potestas ferendi Leges non competit Cardinalibus Sede Pali vacante. *c. 3. de elect. in 6.*

¶ 4. Nec Imperator, nec alius Princeps sæcularis ferre potest leges concernentes Ecclesiam, rem sacram & spiritualem, vel personas Ecclesiasticas, præsertim si Ecclesiis vel personis Ecclesiasticis sint onerosæ. Similes leges sunt imponentes Ecclesiis & personis sacris vestigalia, gabellas, collectas: excludentes à paterna successione in Religionem ingressos: prohibentes, ne bona immobilia vendantur, aut alio modo in Ecclesias alienentur. *c. 7. 10. h. t. c. 49. de sent. Excomm. Bulla Cœnæ casu 18.* & ratio est defectus jurisdictionis in Laicis respectu Clericorum, à qua jure optimo exempti sunt Ecclesiastici juxta *Trid. sess. 25. c. 20. de reform.* Q. 8.

Q. 8. Penes quem sit potestas condendi Leges Civiles? R. 1. Pontifex pro subiectis jurisdictioni suæ temporali Leges Civiles condere potest, ut alius *Princeps secularis superiorem non recognoscens*; ultra territorium potestas illa legislativa *per se & directè* se non extendit. Ratio; quia nec ex Scriptura, nec ex aliis historiis id potest probari. *Deinde* potestas legislativa respicit essentialiter subditos, in civilibus verò & temporalibus fideles extra territorium Papæ existentes subditi ejus non sunt. *Demum* ex ipsa Pontificum confessione assertio patet. *can. 8. dist. 10. can. 6. dist. 96.*

R. 2. Imperator in regnis pleno jure sibi subiectis plenam habet potestatem condendi Leges Civiles, ut patet: in Imperio hodie cum consensu statuum. Ita habetur ex variis Imperii Recessibus & Imperatorum Capitulationibus.

R. 3. Principes & Status Imperii pro territoriis suis possunt ferre Leges particulares. *L. 9. ff. de J. & J.* etiam contrarias juri communi, idque vel ex concessione Imperatoris vel ex consuetudine: non possunt tamen Episcopi in suis diœcesibus ferre Leges Ecclesiasticas Juri Canonico communi contrarias ob ingens, quod intercurreret, animarum periculum in tali abrogatione Juris communis Ecclesiastici.

Q. 9. Ad qua se extendat potestas humana Legislativa? R. 1. Nullus Legislator humanus sive Ecclesiasticus, sive Civilis potest Leges con-

dere contra jus naturale vel divinum præceptivum. Ratio, quia sic inferior abrogaret vel relaxaret Legem Superioris, quod fieri nequit: dum itaque dispensatur v. g. in votis, non immutatur directè Lex divina, præcipiens, vota esse servanda; sed talis dispensatio vel fit potestate aliqua non merè humanâ; vel quia vota dependenter à voluntate humana obligant, hac per Superiores, quibus subjacet, immutatâ, per consequens & indirectè votum tollitur; vel denique quia vota aliter à DEO non acceptantur, quàm prout potest ab Ecclesia sunt approbata.

¶ 2. Jus naturale permissivum immutari potest à potestate Legislativa humana, v. g. illi addendo aliquid; uti enim ars naturam, ita Lex positiva perficit naturalem.

¶ 3. Non potest princeps cum præjudicio & diminutione juris subditorum *absque justa causa* aliquid statuere. Ratio, quia Princeps constitutus est à DEO non ut pro libitu agat; sed ut justitiam colat. Vide *Ezech. c. 46. v. 18. & 4. Reg. 10.*

¶ 4. Pontifex habet quidem facultatem liberam disponendi de beneficiis Ecclesiasticis. *c. 2. de præb. in 6.* Non tamen res & jura locis & personis Ecclesiasticis quæ sita pro arbitrio potest auferre, quia non est absolutus horum Dominus, sed tantum administrator. Plura habet *Leur. in for. benef. p. 2. q. 512.*

Q. 10. *An leges humanae obligare possint & obligent in conscientia?* R. I. aff. Ratio, quia Legislator humanus fert Leges nomine & auctoritate DEI, cujus vices gerit; ipsum etiam lumen naturæ dicitur esse obtemperandum iuxta præcipienti; insuper posse obligare in conscientia, necessarium omnino est ad rectam Reip. gubernationem. Textus ex Scriptura sunt *Rom. 13. Hebr. 13. 1. Petri 2.* Illud tamen observandum, quod Leges humanae *in re levi* non possint sub gravi culpa ex intentione Legislatoris obligare; quia intentio hæc Legislatoris esset iniqua; possunt tamen Leges humanae *in re gravi* obligare sub veniali ex voluntate Legislatoris; quia hoc nec ratione materiæ gravis, neque ex voluntate Legislatoris, neque ex parte jurisdictionis repugnat.

R. ad 2. Omnis lex humana propriè talis semper in conscientia obligat saltem ad aliquid. Ratio, quia obligatio est de essentia Legis, ita ut Lex *pœnalis, Lex permissiva, Lex irritans, Lex fundata in præsumptione*, si maneat vera Lex, in conscientia obliget.

Q. 11. *An & quando Lex pœnalis obliget in conscientia?* R. I. Datur Lex *merè pœnalis* quæ obliget ad pœnam tantum *temporalem* in conscientia, non ad ipsum actum vel omissionem actûs; talis est, quæ vel facit mentionem solius pœnæ, v. g. *qui exportaverit frumentum, 50. fl. mulctabitur*; vel quæ prohibet actum, simulque minatur pœnam *sub disjunctione*, dicendo v. g. *vel nemo exportet frumentum, aut qui exportaverit, 50. fl.*

B 5

mul-

multabitur. Ratio assertionis, quia in arbitrio Legislatoris est, vel ad actum & pœnam simul, vel ad pœnam tantum obligare, si ergo utitur verbis merè pœnalibus, rectè censetur velle tantum ad pœnam obligare.

¶. 2. Si Lex pœnalis sit *conjunctivè mixta*, prohibendo actum & simul minando pœnam, v. g. *nemo frumentum evehat, & qui evexerit, 50. fl. multabitur*, ad ipsum actum & simul ad pœnam obligat, *nisi aliunde constet de mente Legislatoris*. Ratio, quia Legislator dum utitur verbis præceptivis vel prohibitoriis, censendus est, uti potest, obligare ad actum ejusve omissionem. Sequitur hinc, quòd Leges tributorum & vectigalium *per se loquendo* in conscientia obligent; & probatur tum ex Scriptura *Luc. 20. & Rom. 13.* tum ex ratione, quia Lege naturæ tenentur subditi ad alimenta Principi ministranda, sed tributa ad sustentationem Principis pertinent, ergo.

Q. 12. *Quid de Lege irritante dicendum?* ¶. 1. Non eo ipso, quòd Lex prohibeat actum, etiam irritat illum. *c. 16. de Regular. c. un. de vot. in 6.* Ratio, quia hæc duo sunt valdè distincta prohibere & irritare.

¶. 2. Nec eo ipso, quòd Lex irritet actum, etiam illum prohibet, ut quis in conscientia illum omittere teneatur: patet in testamento absque solennitatibus facto, quod ita faciens non peccat; subinde tamen peccari potest ponendo actum irritum non vi legis irritantis, sed aliunde: sic,

v. g.

v. g. emittens Professionem nullam non servatâ formâ peccat, obligatione orta ex Lege naturali, quâ quis tenetur actus Religionis validè præstare.

℞. 3. Si lex irritans sit pœnalis, id est, inducat nullitatem in pœnam delicti, actus tali Legi contrarius *regulariter* non est irritus ante sententiam Judicis. Ratio, quia pœna ordinariè non incurritur ante sententiam.

℞. 4. Si irritatio non est pœnalis, incurritur ante sententiam Judicis saltem in foro externo, five actus Legi irritanti non pœnali contrarius nullus est in foro externo, est communis DD.

℞. 5. Actus à Lege humana irritatus simpliciter, non hoc ipso irritus est in foro conscientiæ, sed in hoc parit obligationem; v. g. testamentum solennitatibus destitutum in foro conscientiæ tenet, si constet certò de voluntate defuncti, ut hæres ex tali testamento capere possit. Rationes multæ afferri possunt; una est hæc: Lex irritans actum ipso jure est correctoria juris & valdè odiosa, ergo si irritet actum simpliciter tantum, quin exprimat satis, quòd etiam velit irritare in conscientiâ, id non est asserendum &c. Possè tamen etiam quoad forum internum irritari actum debitis solennitatibus destitutum, patet in Trid. annullante contractum matrimonii absque Parocho & testibus celebratum.

Q. 13. *An & qualiter Lex fundata in præsumptione obliget?* ℞. I. Dum lex vel præceptum

ptum fertur ob præsumptionem aliquam facti particularis, si præsumptio falsa est, talis Lex seu præceptum non obligat. Ratio, quia cessat adæquatus finis legis & præcepti. Exempla habentur in *c. 13. de restit. spoliat. & c. 44. de sent. Excomm.*

¶ 2. Dum Lex fundatur in præsumptione, fraudis, damnificationis, vel alterius culpæ in quolibet simili actu particulari intercedentis, si constat de falsitate præsumptionis, non obligat Lex in conscientia. Ratio, quia præsumptio cedit veritati. *L. si Imperatores 29. ff. de probat.* Sic jus præsumit, quemcunque post quinquennium Professionis, eam aliàs invalidè emissam ratificasse, & hinc Trid. *sess. 25. c. 9. de reform.* non permittit à Religione recedere, & tamen hac lege non tenetur, qui certò scit, se nunquam habuisse animum, illam ratificandi. Similes casus plures affert Leur. ad hunc tit. *Q. 96. num. 3.*

¶ 3. Dum Lex seu præceptum fundatur non in præsumptione facti alicujus, v. g. fraudis, negligentia, damnificationis intervenientis in particulari aliquo casu, vel etiam in quovis casu particulari, sed in universali periculo multarum fraudum &c. plerumque fecuturarum, nisi certa legis cautio adhibeatur; talis, inquam, Lex non cessat obligare in utroque foro, licet hic & nunc in casu particulari constet, fraudem non intervenisse; sic matrimonium clandestinum, Professio ante 16tum annum edita, contractus pupilli sine tutore

tutore initi &c, sunt & manent invalida. Quando autem Lex fundetur in præsumptione periculi ejusmodi communis, variant AA. nec regula fati certa datur.

Q. 14. *Lex fundata in fitione juris an obliget in conscientia?* R. Aff. Ratio, quia fundatur in naturali æquitate, ob quam aliquid disponitur in causa ficto, quod observaretur in vero. Sic Canonicus v. g. causà infirmitatis absens per fictionem juris præsens censetur in ordine ad percipiendos fructus beneficii, idque ob æquitatem naturalem, ne Clericus infirmus destituatur vitæ necessariis, & ne afflicto addatur afflictio, aut alii à statu Clericali suscipiendo deterreantur. c. 1. & seq. de Cleric. agrot.

Q. 15. *Quinam obligentur Legibus Ecclesiasticis?* R. I. Ecclesiasticis universalibus omnes baptizati adulti, rationis compotes, cujuscuque fuerint conditionis. c. 1. de Constit. c. 4. de major. & obed. c. 13, de Judic. Sequitur hinc, quod & A catholici per se loquendo omnibus Legibus Ecclesiasticis teneantur, quia dum ingressi sunt Ecclesiam per baptismum, Christo ejusque Vicario sunt subjecti; secus tamen est de infidelibus, Judæis, Saracenis, Mahometanis; &c. quia in hos utpote nunquam subjectos deficit jurisdictio.

R. 2. Legibus Episcoporum seu Synodalibus tenentur omnes, qui ibi domicilium, vel quasi habent. Ratio, quia Episcopus est generalis pastor respectu suæ diœcesis. Exemptos tamen

Re-

Regulares non stringunt Leges Episcoporum, nisi in casibus à Jure expressis. Ratio, quia exempti censentur esse extra territorium. Arg. c. 1. de privileg. in 6.

§. 3. Legislatur, adeoque S. Pontifex nec vi coactiva, nec directivâ directè, seu vi legum suarum obligatur LL. Ecclesiasticis; non primum, quia summa sedes à nemine judicatur. can. 7. dist. 21. nec à seipso quis propriè cogitur. Non secundum, quia nemo in se ipsum exercet propriè jurisdictionem; obligatur tamen Princeps ex quadam decentia & vi juris naturalis suis etiam Legibus materiam communem & Legislatori æquè ac subditis convenientem spectantibus, quæ tamen obligatio non statim est gravis, juxta Less. L. 2. c. 35. dubit. 5. &c. etsi materia gravis sit, quia ex deordinatione & perturbatione Reip. gravitas est desumenda, quæ per se loquendo hic non est.

§. 4. Pueri & puellæ post annum septimum ætatis completum regulariter obligantur Legibus humanis quoad culpam, non quoad pœnam. Ratio, quia tunc censentur habere usum rationis, ergo sicut Lege naturali obligatur, qui est rationis compos, sic & humanâ, nisi excipiatur, aut certum tempus obligationis, sicut in jejunio, determinetur: quòd pœnam ordinariam saltem, non incurrant ante annos pubertatis, habetur c. 1. & 2. de delict. puer.

§. 5. Peregrini neque tenentur Legibus patriæ, à qua absunt; quia extra territorium jus dicenti
im-

impunè non paretur. c. 2. de Constit. in 6. neque regulariter Legibus particularibus loci, in quo ad breve tempus morantur; quia peregrini non sunt subditi, nisi in casibus à jure expressis. arg. c. nam & ego 3. de V. S. & L. 18. ff. proinde ff. de judic. eadem procedunt de vagis.

Q. 16. Quinam obligentur LL. civilibus, & præcipue quid de Clericis dicendum? R. 1. Ut S. Pontifex, ita & Legislatur Princeps non tenetur Legibus suis, nisi ex quadam decentia L. 23. ff. de Legat. 3.

R. 2. Licet juxta dicta supra h. t. Q. 7. R. 4. Clerici (idem est de Religiosis) non ligentur LL. civilibus, quibus sive directè, sive indirectè tantum immunitas Ecclesiastica læditur; iis tamen Legibus Civilibus vi directivâ tenentur, quæ generaliter feruntur civibus, abstrahendo à Clericis vel Laicis, ac disponunt de re temporali omnibus communi, ac ad eorum mutuam societatem & conformitatem pertinente. Ratio, quia id exigit communio membrorum & tranquillitas Reip. Leges ejusmodi sunt statuentes formam contractibus, taxam mercibus, valorem pecuniæ. Oritur autem hæc obligatio vi juris naturalis & Canonum Leges has civiles recipientium & quoad Clericos approbantium,

Q. 17. An & quando metus excuset ab observatione Legis? R. 1. Si exigit bonum commune & necessitas Reip. v. g. ut inserviat pestiferis, habeantur vigiliæ &c. non excusat etiam metus gravis & periculum mortis à transgressione Legis, etiam,

etiam humanæ tantum. Ratio, quia in tali casu aliter consuli non potest bono communi.

℞. 2. Nullius mali, etiam mortis, metus excusat à transgressione præcepti naturalis prohibentis intrinsecè malum: sic etsi te moriturum propterea scias, non licet mentiri, fornicari, occidere directè innocentem; vel etiam violare jejunium, si id in contemptum Religionis peteretur.

℞. 3. Si actiones solo jure positivo, divino vel humano præceptæ vel prohibitæ speciales sunt, v. g. communicatio cum excommunicato, auditio, sacri, recitatio horarum, integritas confessionis, *regulariter* excusat metus & jactura gravis. Nota *regulariter*, quia & tales leges obligant, dum vel earum observantia hic & nunc est necessaria ad bonum publicum, vel cederet in contemptum Religionis, potestatis clavium &c.

℞. 4. Si vel præcipiuntur vel prohibentur à Lege divina aut humana pertinentia ad bonum commune vel necessitatem Reip. vel spectantia ad communem ritum Sacramentorum, quicumque demum metus incutiatur, à transgressione non excusat; sic quocumque metu proposito teneor consecrare sub utraque specie, in pane azymo in Ecclesia latina, in vestibus sacris; quia bonum commune cuilibet speciali est præferendum.

Q. 18. Quæ & qualis ignorantia excuset à Legis observatione? ℞. 1. Ignorantia *invincibilis* Legis ignorantem in foro *interno* excusat à culpa & pœna: ideò à *culpa*, quia ignorantia tollit voluntarium,

tarium, & præcepto, quod nescio, parere non possunt: à pœnâ; quia cessante culpâ pœna pariter cessare debet, juxta *Reg. jur. 23. in 6.*

§. 2. Qui legem quidem scivit, pœnam tamen adjunctam nescivit, eam non incurrit, si sit *medicinalis*, v. g. excommunicatio, vel alia censura; quia ad hanc incurrendam requiritur contumacia, & virtualis saltem contemptus: secus, si sit *vindictiva*.

§. 3. Si lex sit verè pœnalis, & pœnam intendat principaliter in eum finem; ut puniatur delictum, & homines intuitu hujus pœnæ absterreantur à delictis hujusmodi perpetrandis, probabiliter non incurritur pœna, quæ ignoratur annexa esse delicto, contra legem humanam commisso. Ratio, quia aliàs delictum inæquale, nimirum scientis legem & pœnam, & scientis legem tantùm æqualiter puniretur, quod non. Vide *Sanch. Libr. 3. dist 19. n. 9. & 11.*

Q. 19. Quid circa interpretationem Legum notandum? §. 1. Interpretatio legis est ejus declaratio, quâ declaratur, legem ad hunc vel illum casum esse extensam, vel non extensam. *Authentica* est, quæ fit per aliam legem ad declarandam priorem latam, vel ab ipso Legislatore, vel ab ejus successore. *Usualis*, quæ per usum & consuetudinem est introducta. *Doctrinalis*, quæ fit arte & peritiâ Interpretum & DD. & subdividitur in *declarativam*, *extensivam purè vel comprehensivam tantùm*, ac in *restrictivam*, quæ est cum interpretamur aliquem casum particularem pro-

Liber I.

C

pter

pter suas circumstantias in lege universaliter lata non comprehendi, & hæc dicitur *Epykia*.

Resp. 2. Per interpretationem lex extendi debet ad casus similes (modò latè & aliquo modo significantur per verba legis) si in iis reperiatur eadem ratio, sive identitas rationis, ita ex *L. 9. §. 2. ff. de edendo. & L. 32. ff. ad L. Aquiliam* habet deductum axioma, *ubi eadem est ratio, eadem est legis dispositio.* Patet etiam ex *Nov. 115.* ubi quòd committens filius incestum cum Noverca exhæredari possit, dicitur: quæ Lex ob rationem datam extenditur ad filium cum matre incestum committentem. Assertio regulariter non procedit in exorbitantibus & odiosis, nisi detur inter personas correlatio, vel talis connexio, ut unum in alterâ contineatur tanquam pars in toto, vel aliàs sequeretur absurdum.

Resp. 3. Judices in judicando possunt ac debent legem extendere ad casus similes, ubi reperitur etiam tantùm paritas rationis. *L. 10. 12. & 13. ff. de LL.* ubi ratio datur, quia non possunt omnes casus singillatim in legibus exprimi.

Resp. 4. Per *Epykiam* licitè restringitur lex, si
1. aliàs lex in casu particulari fieret iniqua; sic lex præcipiens reddi depositum, non vult, ut furioso gladius depositus reddatur. 2. Si lex in casu quodam particulari præciperet quid nimis arduum. Sic lex jejunii non obligat in casu gravis infirmitatis. 3. Si prudenter credi possit, noluisse Legislatorem in hoc vel illo casu obligare.
Proceditque hoc non tantùm in Lege humana, sed

&

& in aliquibus Legibus divinis & naturalibus. Exempla sunt *Jud. 11. & Matth. 12.* Non tamen procedit in Legibus *irritantibus* : ita dicitur, matrimonium clandestinum nullum esse ob quamcunque etiam urgentem causam præsentia Parochi & testium defuerit. Ratio, quia leges irritantes non attendunt ad casus particulares, sed ad rationem tantum communem. Deinde nulla res potest subsistere sine forma substantiali, ergo in nullo casu absque dispensatione potest irritatio cessare, quæ oritur ex defectu talis formæ.

Q. 20. Quot modis Lex cesset? Resp. 1. In genere : tribus, cessatione finis, abrogatione, dispensatione.

Resp. 2. In specie : cessat Lex cessante *sine Legis intrinseco & adaquato.* Ratio, quia ita cessat essentielle constitutum Legis, ergo & ipsa Lex.

Resp. 3. Abrogatione (quæ est totalis cessatio & sublatio Legis, *cum derogatio* sit particularis Legis imminutio) cessat Lex ; si vel contraria priori Legi introducatur consuetudo ; vel Legem latam revocet Legislator, ejus Successor, aut Superior : Inferior non potest, nisi fortè ex privilegio vel præscripta consuetudine, abrogare Legem Superioris. *c. 7. & c. 16. de majorit. & obed.* Potest tamen Legem propriam vel statutum à Superiore confirmatum confirmatione simplici & concernens favorem non publicum, sed proprium abrogare. Ratio, quia non debet judicari, velle superiorem beneficium invito obtrudere, & ad favorem recipiendum obligare nolentem.

C 2

Resp.

Resp. 4. Dispensatione (quæ definitur esse relaxatio alicujus juris, seu exemptio alicujus ab obligatione) cessat Lex, dum ii, qui possunt, in casu aliquo particulari relaxant Legem, v. g. Legislatoꝝ ipse, Successor, Superior, & cui vel tacite vel expresse potestatem dispensandi delegavit. Hinc 1. S. Pontifex potest dispensare in omni lege *Ecclesiastica* utpote Superior. 2. Episcopi extra casus expresse vel tacite ipsis permissoꝝ in Lege Ecclesiæ universali dispensare non possunt. *c. 16. de major & obed. & Clemen. ne Romani. 2. de elect.* 3. Circa quos exercetur dispensatio, debent esse subditi, potest tamen habens facultatem dispensandi secum ipso dispensare. Ratio, quia dispensatio est actus jurisdictionis voluntariæ, quæ distinctionem personarum non requirit. 4. Absque justâ causâ *valide* dispensat Legislatoꝝ; quia ex voluntate ejus integrè Lex pendet; non tamen licite. *Trid. sess. 25. c. 18.* Ratio, quia talis Legislatoꝝ imprudenter abutitur sua potestate; committit aliquo modo crimen acceptionis personarum; ansam præbet querelis aliorum, vel etiam contemptui Legum, quæ omnia sunt contra rationem. Ergo.

TITULUS III.

De Rescriptis.

Q 1. *Quid sit rescriptum & quotuplex?* *Resp.*
ad 1. Rescriptum *genericè* sumptum est respon-

sponsum vel à Principe vel ab alio datum in scriptis ad alterius consultationem, relationem, supplicationem. *Specificè* acceptum restringitur ad responsa scripto data à Principe. Si responsiones à Principe dentur *secundùm jus*, dicuntur rescripta *specificè* sumpta, & quidem *strictè* talia, cum ita excludatur *privilegium & dispensatio*. Si verò comprehendant, ut fit in hoc titulo, omnia rescripta *secundùm, præter, & contra jus*, dicuntur rescripta pariter *specificè* accepta, sed *latè*. Sumptum tamen hoc etiam secundo modo rescriptum differt à *viva vocis oraculo*, ab *epistola decretali* secundùm dicta. q. 8. *proëm. à Brevi Apostolico*, sed nonnisi accidentaliter, cum hoc sit compendiosum paucisque verbis expeditum rescriptum, exprimens in cerâ rubra sigillum Papæ cum subscriptione, *datum sub annulo Piscatoris, à Constitutione*, quòd hæc feratur in genere, ut exinde casus particulares deducere queant; rescriptum verò detur ad instantiam partium, ut à paritate tantùm rationis liceat argumentari. Rescripto non abfimile est *præjudicium*, quod desumitur ex sententia Judicis.

Resp. ad 2. Celebrior rescriptorum divisio est in rescripta gratiæ & justitiæ. *Rescripta justitiæ* sunt, quæ dantur ad delegationem & decisionem causarum. c. 22. h. t. *Rescripta gratiæ*, quæ ex gratia & liberalitate Principis procedunt, sive conceduntur ad obtinendam aliquam gratiam aut beneficium. Dicuntur *beneficialia, vel litteræ beneficiales, mandata Apostolica de providendo, gratiæ expectativa*, quæ versantur circa collationes,

resignationes, aliásque dispositiones circa beneficia. Quid de expectativis statuatur Trid. *sess.* 24. *c.* 19. *de refor.* vide. His addi possunt rescripta mixta.

Q. 2. Quis concedere rescriptum possit, in qua materia, contra quem? Resp. ad 1. Solus & omnis Princeps superiorem non recognoscens, qualis v. g. est S. Pontifex in spiritualibus, Imperator, Rex, eorúmque Cancellarii, *c.* 10. *h. t.* Inferiorum ad aliorum instantiam factæ concessionis rectius vocantur literæ commissionis, restitutionis, excommunicationis, citatoriar, inhibitoriar; ut ex *c.* 25. *h. t.* notat Vallens.

Resp. ad 2. Rescriptum impetrari potest super rebus omnibus, quæ in iudicium deducuntur, quæve ex officio vel gratia concedi possunt. Vallens. *h. s.* 4. *n.* 3. Procedit responsio, quod cum limitatione ad certos debitores & creditores juxta *Recessum Imper.* de anno 1548. & 1577. possint impetrari, adeoque & concedi *rescripta moratoria*, vi quorum debitores non teneantur satisfacere creditoribus ad certum tempus, quod est quinquennium. *L.* 4. *C.* *de prec. Imper. offer.* *L.* *fin. C.* *qui bon. cedere.*

Resp. ad 3. Contra quemcunque impetrari potest rescriptum, modò sit subjectus jurisdictioni concedentis. Si tamen in rescripto addita sit clausula: *& quidam alii.* It. *res alia.* vi talis rescripti conveniri non possunt personæ digniores, neque negotia expressis graviora. *c.* 15. *h. t.*

Q. 3.

Q. 3. *A quo possit impetrari rescriptum?* Resp.
 à quocunque specialiter non prohibito, juxta
 vulgatum axioma: *concessum intelligitur, quod
 expresse non prohibetur*; quod procedit in materia
 communiter non prohibita, qualis est hæc. Pro-
 hibentur autem 1. servi. *L. 1. C. de prec. Imper.
 off.* sub certis tamen limitationibus. 2. Falsi
 vel jam revocati Procuratores. *c. 33. h. t.* 3. Hæ-
 retici. *L. 2. C. de SS. Trin.* Quod tamen in
 foro sæculari, in quo tolerantur, non amplius
 procedit. 4. Excommunicati excommunicatione
majori c. 26. h. t. etiam sint occulti tantum, im-
 petrare non possunt rescriptum, ita quidem ut
 ab ejusmodi excommunicato impetratum ipso jure
 sit nullum citra omnem exceptionem *c. ipso jure
 1. h. t. in 6.* Ratio, quia excommunicatio fe-
 cum trahit executionem, & Leges, quæ privati-
 vum effectum habent, aut simpliciter inhabilita-
 tem in actum inducunt, statim absque omni sen-
 tentia obligant. Valet tamen impetratio rescri-
 pti ab excommunicato super ipsa causa excom-
 municationis. *cit. c. 1. h. t. in 6.* Item si excom-
 municatio sit minor, aut conditionata: si Papa
 excommunicationis conscius rescripsit: si rescri-
 ptum ab Episcopo vel alio Papâ inferiore con-
 cessum, cum nomine rescripti absolutè prolatis
 non veniant literæ ab inferioribus concessæ: si
 excommunicatus rescriptum impetravit ab Im-
 peratore vel alio Principe sæculari; quia in præ-
 senti titulo sermo maximè est de rescriptis Pa-
 palibus.

Q. 4. An quis non tantum pro se, sed & pro alio rescriptum impetrare possit? Resp. 1. De rescriptis gratiæ aff. etiamsi petens mandatum petendi non habeat. L. 6. C. de prec. Imper. offer. Nemo tamen pro absente vel ignorante beneficium potest acceptare, quia acceptatio est actus personalis, ab eo, cui facta est gratia, præstandus. c. 17. de præb. in 6. Sufficit tamen rati habitio.

Resp. 2. De rescriptis justitiæ neg. c. 28. §. sunt & alii & c. 33. h. t. adeo ut tale rescriptum sit ipso jure irritum. L. 24. C. de Procurat. Si tamen vel personæ conjunctæ sint, dummodo de rato caveant, vel Procurator generalis ad lites constitutus nomine proprio impetrare velit rescriptum, vel si consuetudo alicubi sit, prout Pirh. esse testatur in Curia Romana, poterunt à quibuslibet extraneis personis rescripta etiam ad lites sine speciali mandato impetrari.

Q. 5. Quæ sit forma rescripti? Resp. Hæc in legitima ejusdem expeditione consistit, ad quam requiritur I. ut nomen Pontificis vel Imperatoris, annus Incarnationis, Pontificatûs (si sit Rescriptum Pontificium) vel Imperii (si Imperatoris) dies expeditionis exprimatur. c. 7. h. t. c. 6. de fide Instrum. 2. Ut observetur stylus Curia, quo Pontifex Patriarchas, Archi-Episcopus Fratres, Laicos autem, quicumque sint, Filios appellat. 3. Ut rescripta gratiæ bullentur cum filo serico rubro & croceo, justitiæ cum filo cannabis, in quo pendeat plumbum. c. 6. de crim. falsi.

falsi. 4. Ut de Jure communi imperiale rescriptum scribatur scripturâ purpureâ, &c. juxta *L. 6. C. h. t.* sed hæc forma abiit in desuetudinem. 5. Ut quodlibet rescriptum interinetur seu approbetur ab Ordinariis seu Commissariis, num petita sint vera. Ratio, quia in omni rescripto Pontificio subintelligitur clausula: *si preces veritate nitantur*, vel *si ita est*: quam rescripta Imperialia, ut valeant, expressam habere debent.

Q. 6. Quid de narratione & conclusione rescripti observandum? *Resp. 1.* Quodlibet rescriptum constat *narratione, supplicatione & conclusione.* *Narratio* facta à supplicante est propositio eorum, ob quæ quis nititur obtinere rescriptum; hæc, si exigatur probari debet. *L. 5. C. de fide Instrum.* facta à rescribente est vel summaria repetitio narrationis à supplicante positæ, vel nova expressio rerum, quas incidenter commemorat rescribens, Hæc narrata iidem nihil probant, nisi vel rescribens intentionem suam in iis fundaverit, vel aliquid faciant ad causam principalem rescripti. *Clem. un. de probat c. 10. de privil. in 6.*

Resp. 2. Conclusio, quæ & à Practicis *dispositiva* dicitur, est præcipua pars rescripti, in qua rescribens mentem suam cum debitis clausulis exprimit: hic ipse ordo verborum est de forma substantiali rescripti, ut si in rescripto mandentur plura, id priùs sit expediendum, quod priùs præcipitur; secus gestum est ipso jure irritum *c. 22. h. t.* Item si modus procedendi *de novo* à delegante præscribitur, sive alius, quàm à jure

communi requiratur, tali formâ non servatâ actus est irritus *c. cit.* Ratio, quia cum delegatus non aliam habeat facultatem, quàm quæ ei à delegante conceditur, censetur delegans non aliam huic facere potestatem, quàm sub isto modo vel conditione.

Q. 7. Quanam sint exprimenda in petendis rescriptis justitiæ? Resp. seqq. Rescriptum jam prius obtentum in eadem causa *c. 3. h.* distantia ultra unam dietam, si ultra hanc reus ex propriâ dicecesi extrahatur. *c. 11. h. t. in 6.* conditio personæ privilegiatæ, si contra talem impetretur rescriptum *c. 38. de off. jud. delegat.* lis pendens, & multò magis sententia lata vel appellatio interposita *c. 12. h. t.* transactio vel pronuntiatio arbitri, si alterutro modo jam causa finita sit. Demum diffamatio vel æquivalentia huic indicia. *c. 21. §. tertia. c. 24. de accusat.* si nimirum in rescripto præcipiatur inquisitio specialis contra aliquem,

Q. 8. Quanam sint exprimenda in rescriptis beneficalibus petendis? Resp. 1. Beneficium prius obtentum. *c. 17. h. t.* etiam tenue. *c. 42. h.* etiam Vicaria perpetua. *c. 27. eod.* imò & pensio in titulum beneficii data, quia succedit in locum beneficii. 2. Qualitas beneficii antea obtenti, v. g. an sit Dignitas vel personatus. *c. 8. h. t.* an curatum. *c. 16. de prob. in 6. &c.* 3. Valor seu quantitas reddituum beneficii juxta stylum Curie Romanæ, juxta quem tamen omnes Canonatus Germaniæ non excedunt 24. Ducatos, ut evitentur Annatæ.

4. Mo-

4. Modus, quo vacat beneficium, *c. 6. h. t. in 6.*
 5. Jus vel ad vel in beneficio tertio cuidam fortè
 competens, imò & possessio colorata. *c. 6. de*
concess. prab. 6. Rescriptum alterius vel à pe-
 tente vel à tertio impetratum. *c. 31. h. t.* 7. Pa-
 trimonium quod habet petens, si in *forma paupe-*
rum petatur. 8. Si petatur rescriptum sub *for-*
ma gratiosa, habilitas vel potius defectus, quo
 absque dispensatione redditur incapax beneficii.

Q. 9. Quibus modis vitientur rescripta? Resp.
 Non tantum, quando dicta in quatuor præced.
 qq, non observantur, sed & 1. Dum apertè pec-
 catur graviter in latinitatem. *c. 11. h. t.* 2. Si
 contineat rescriptum rasuram in parte quadam
 substantiali. *c. 6. de fide Instrum.* 3. Si mandatur
 aliquid nimis durum, aut à recta ratione alienum.
c. 5. h. t. 4. Si omnes causæ, præsentis & fu-
 turæ per rescriptum uni alicui, vel certis quibus-
 dam iudicibus committerentur. *c. 10. h. t.* exceptis
 tamen Iudicibus *Conservatoribus*. Vel si Iudex
 incertus & ad arbitrium impetrantis eligendus
 daretur, non additâ clausulâ: *ex certâ scientiâ.*
 5. Si fit contra jus commune, contra præjudicium
 tertii, vel derogans juri aut privilegiis alienis, nec
 faciens expressam de iis mentionem &c. 6. Præ-
 cipue vitiantur rescripta per *obreptionem*, quæ
 propriè committitur per narrationem vel expres-
 sionem falsi; & per *subreptionem*, quæ fit per
 reticentiam sive suppressionem veri, quod nimirum
 intrinsecè ad negotium pertinet, & exprimi de-
 beat juxta *Q. 7. & 8.*

Q. 10.

Q. 10. Quâ ratione per ob- & subreptionem videntur rescripta? Resp. 1. Rescriptum gratiæ æquè ac justitiæ ob-vel subreptitiè per dolum, fraudem, & malitiam obtentum est ipso jure nullum. *c. 15. & 20. h. t.* etiam si expressio falsi vel suppressio veri non fuerit causa finalis concessi rescripti, modò pertineat ad substantiam rei petitiæ. *Arg. ex cit. text.* qui non distinguunt, an dolus habeat rationem causæ finalis, an impulsivæ.

Resp. 2. Rescriptum tam justitiæ quàm gratiæ nullum est, si suppressa, etiam absque dolo, veritas, aut expressa falsitas talis sit, ut eâ cognitâ Pontifex negaturus fuisset rescriptum. De rescripto justitiæ habetur *ex c. 20. h. t.* de rescriptis gratiæ *arg. ex cap. 19. eod.* est tamen distinctio hoc casu inter nullitatem utriusque rescripti facienda.

Resp. 3. Si suppressa veritas aut expressa falsitas non ex dolo, sed ignorantia aut simplicitate talis sit, ut adhuc eâ cognitâ Pontifex rescriptum concessurus fuisset, rescriptum *justitiæ* non vitatur, sed poterit & debet eo casu Judex delegatus procedere, non quidem secundum formam præscriptam, sed ordinariam. *Arg. ex c. 20. cit.* Idem obtinet in rescriptis *gratiæ c. 14. §. nos igitur de præbend. in 6.* nisi expressio veritatis vel ex stylo Curiaë vel jure communi tanquam forma requiratur, ut *in c. 23. de præb. in 6.*

Q. 11. An vitiatâ una parte rescripti ob dolum sub-vel obreptionem totum rescriptum vitietur?

Resp.

Resp. Valdè probabiliter cum Pichler defenditur affirmativa, etiamsi partes rescripti cæteræ connexæ non sint cum parte ob- vel subreptionem continente. Ratio ob verba *c. 20. h. t. nullum ex illis literis commodum consequantur*, ubi *Tò nullum* includit negationem universalem. *c. 15. eod. mendax precator penitus NB. careat impetratis.*

Q. 12. Intra quod tempus præsentanda sint rescripta? Resp. 1. Rescripta justitiæ tamdiu durant, quamdiu & actio durat, & de se sunt perpetua. *L. 2. C. de divers. rescript.* non obstat *c. 9. & 23. h. t.* dum enim ibi ponitur tempus unius anni, intra quem præsentandum rescriptum, intelligitur de casu impetrati ad adversario secundi rescripti.

Resp. 2. Rescriptis etiam gratiæ ad beneficia de jure communi tempus certum statutum non est; unde ne quidem morte concedentis expirant. *cap. 9. de offic. delegat. in 6.* Si tamen præfixum sit certum tempus, illud servandum. Vide Constitutionem Gregorii XIII. *Humano.* editam anno 1583. & Concordata Germaniæ *f. De cæteris.*

Q. 13. Quodnam tempus inspiciendum in rescriptis? Resp. 1. In rescriptis justitiæ in ordine, ut delegato conferatur jurisdictio, vel ab eo auferatur, attendendum est tempus *præsentatæ*, id est tempus, quo tales literæ de legato sunt præsentatæ: dum autem quæritur, utrùm validè sit impetratum rescriptum; vel dum dubitatur, ad
 quas

quas causas se extendat, inspiciendum tempus *data*, hoc est, tempus, quo literæ Apostolicæ in Curia Romana sunt expeditæ. *Clement. fin. h. t.*

Resp. 2. In rescriptis gratiæ *regulariter* inspiciendum est tempus *data c. 7. h. t. & c. 9. eod. in 6.* Exceptiones vide apud Schmalzgrueber *h. t. num. 23.*

Q. 14. Qualis interpretatio facienda in rescriptis? Resp. 1. Rescripta omnia juxta intentionem concedentis, colligi solitam tum ex verbis, tum ex praxi Curia, sunt accipienda.

Resp. 2. Si perpensis omnibus mens rescribentis maneat dubia, rescripta *justitia* explicari debent secundum jus commune, etiamsi verba debeant aliquo modo improprie sumi. *c. 18. h. t.* Deinde debent utpote odiosa & detrahentia jurisdictioni Ordinarii strictè sumi, ut à persona ad personam in rescripto non expressam, &c. non extendantur. *c. 32. & 40. de off. deleg.*

Resp. 3. Rescripta gratiæ sive ad beneficia pariter sunt strictæ interpretationis. *cap. 4. de prab. in 6.* Ratio, quia impetratio talis per ambitionem fieri solet. Hinc qui impetravit rescriptum ad beneficium proximè vacaturum, vi hujus rescripti non impetrabit beneficium, quod modò post datum rescriptum est erectum. *Clem. fin. h. t.* Similia vide in *c. 4. de prab. in 6. & c. 6. h. t. in 6.* Si tamen literæ beneficiales vel sint concessæ motu proprio, vel in compensationem damni, fortè occasione Ecclesiæ perpeffi, patet, quòd aliquantò majorem mereantur favorem, quam

quàm si ad alicujus instantiam fuissent impetratæ.

Resp. 4. Etiam dispensationes sunt strictæ interpretationis. *Reg. jur. 141. ff. & 28. in 6.* Ratio, quia dispensatio est relaxatio juris communis & contra jus. Præterquam autem, quòd variè limitetur responsio, illud communiter receptum est, facultatem ad dispensandum datam esse latè interpretandam. Ratio, quia talis concessio meram continet gratiam, quæ nec juri communi, nec privatorum præjudicat.

Q. 15. Quinam possint ac debeant esse executores rescriptorum? Resp. Si sint rescripta emanata à Sede Apostolica, ejúsve Legatis (in Ordinariorum rescriptis id observandum non est) item si rescripta *causæ cognitionem & jurisdictionem in foro externo* requirant, sive deinde sint rescripta justitiæ, sive gratiæ, executio *de Jure communi* dari non potest, nisi personis dignitatem Ecclesiasticam aut personatum obtinentibus, vel Cathedralium Ecclesiarum Canonicis. *c. statutum. 11. §. sancimus. h. t. in 6.* Qui tamen rescripta *gratiæ* intra 30. dies numerandos à facta præsentatione executioni mandare debent, nisi obstet legitimum aliquod impedimentum; si ulterius differant, impetrans propter hoc gravameu ad delegantem poterit appellare. *c. 26. §. ult. de off. deleg.*

Q. 16. Qualiter exspirent rescripta? Resp. Vel *renunciatione*; quia quilibet rescripto in folius sui favorem concessio renunciare potest. Vel

revo-

revocatione concedentis, cujus revocationis exemplum habetur in cap. fin. h. t. in 6. & potest Princeps vel Judex Ordinarius etiam inferior jurisdictionem per rescriptum concessam revocare, si revocatio non fiat in damnum tertii vel mandatarii, etiam re non amplius integrâ. L. 58. ff. de jud. Vel morte concedentis; ubi tamen inter rescripta justitiæ & gratiæ discrimen faciendum; illa, si rescribens re adhuc integrâ moriatur, expirant c. 20. & 30. de off. deleg. hæc scil. rescripta gratiæ jam facta non expirant morte concedentis, v. g. Papæ. c. 9. de off. deleg. in 6.

TITULUS IV.

De Consuetudine.

Q 1. *Quid sit consuetudo, quotuplex, & quæ ejus ab aliis differentia? Resp. ad 1. Consuetudo est jus non scriptum diuturnis populi moribus, cum aliquo Legislatoris consensu introductum. Et ita definitur consuetudo juris. Consuetudo facti est ipse frequens usus seu actus frequentati & soliti fieri ab aliqua Communitate, ejusve majori parte.*

Resp. ad 2. Præter divisiones alias, quod v. g. alia sit consuetudo Canonica, alia Civilis; alia generalissima, generalis, & alia specifica, dividitur præcipuè in consuetudinem secundum Legem, quæ Legem scriptam supponit, & observando

con-

confirmat; & in consuetudinem *præter legem*, quæ inducit jus, ubi lex necdum erat; & *contra legem*, sive quæ est Legi contraria. Differt consuetudo 1. à *Traditione*, quòd consuetudo ab usu ortum habeat, traditio autem ab institutione alicujus potestatem habentis, ab eoque per modum regulæ data sit & promulgata tunc præsentibus, & deinceps velut per manus posteriorum ac successorum tradita usque nunc perseveret. 2. à *stylo Curia & fori* tanquam includens ab incluso, vel tanquam genus à specie. 3. à *Lege*, quia Lex ex publicæ potestatis expressa & publicè promulgatâ ordinatione vim habet, consuetudo ex usu tacitè approbato à Legislatore. 4. à *præscriptione*, nam hæc respicit personas privatas, vel si procedat contra Communitatem, hanc tanquam personam particularem considerat; consuetudo respicit communitatem quâ talem, quam obligat: consuetudo parit Legem; præscriptio dominium: consuetudo requirit consensum Principis saltem tacitum; præscriptio non requirit consensum ejus, contra quem præscribitur: in præscriptione requiritur b. f. & titulus; non in consuetudine, sed tacitus populi ac Principis consensus huic pro titulo est.

Q. 2. *Quanam requirantur conditiones ad introducendam consuetudinem vim legis habentem?*
 Resp. quatuor. 1. Ut sit rationabilis. 2. Ut duraverit tempore requisito. 3. Ut intercesserit debita actuum frequentia. 4. Ut adsit consensus Legislatoris.

Liber I.

D

Q. 3.

Q. 3. *An debeat & quomodo possit esse rationalis consuetudo?* Resp. ad 1. Debere consuetudinem esse rationabilem, patet tum ex *L. 1. C. qua sit longa consuet. L. 39. ff. de LL. c. fin. h. t. c. 2. eod. in 6.* tum ex ratione; quia consuetudo obtinet vim legis, lex debet esse rationalis; ergo.

Resp. ad 2dum. Consuetudinem etiam contrariam legi, si habet reliqua requisita, posse esse rationabilem, habetur *c. fin. h. t.* & ex paritate Legis posterioris contra priorem conditæ.

Resp. ad 2dum. 2. Erit rationalis consuetudo, si sit de re honesta & utili Reip. *alii* dicunt, tunc fore rationabilem, quando de re illa, de qua est consuetudo, iusta foret lex noviter condita, priore, si qua extabat, mutatâ, *alii* cum Reiffenstuel *h. t. n. 34.* tunc rationabilem futuram consuetudinem ajunt, dum neque juri naturali, nec divino, neque rectæ rationi, aut bonis moribus adversatur; nec peccandi licentiam præbet, aut occasionem: sed vel coincidunt hæ explicationes cum nostra, vel longiores sunt, sed per viam remotionis procedunt.

Q. 4. *An consuetudo sit hoc ipso irrationalis, quòd ei jus positivum resistat.* R. 1. Aff. Si jus positivum consuetudinem penitus reprobet ut corruptelam. Est communis ex *c. 7. & fin. h. t.*

Resp. 2. Si Lex simpliciter prohibeat introduci consuetudinem, non tamen eam damnet ut irrationalis, Leuren. ait. *h. t. q. 376. n. 2.* ad hunc finem censendam esse irrationalis, ut contra legem ordinario tempore non possit introduci;

duci; eo quòd in tali casu desit consensus legalis ad valorem consuetudinis necessariò requisitus, cum lex semper loquatur: dicit tamen *ibidem* contrarium æquè esse probabile, scil. *ordinario* tempore posse introduci consuetudinem, quæ vetita sit introduci: rationem reddit, posse talem consuetudinem nec directè, nec indirectè, contrariam esse Legi divinæ, aut naturali; posse item intra ordinarium tempus evadere non nocivam, sed utilem Reip. ergo.

Resp. 3. Dum Lex derogatoria consuetudinis utitur clausulâ: *non obstante consuetudine quacunq; contrariâ*, extendi solùm debet ad consuetudines tempore Legis existentes, non ad futuras; adeoque potest de novo introduci consuetudo contra talem Legem, Ratio, quia, cum clausula dicta commodè intelligi possit de consuetudinibus tunc existentibus, de iis tantùm intelligi debet, cum correctoria legis velut odiosa non sint extendenda.

Q. 5. Quodnam tempus requiratur ad consuetudinem? *R.* Tempus in omni consuetudine purè tali, sive per illam abrogetur Lex, sive nova constituatur, sive consuetudo civilis, sive Ecclesiastica sit, sive Princeps sit præsens, sive absens, est decennium. Ratio, Jura requirunt ad consuetudinem tempus longum; tale est decennium. *L. ult. C. de præscript. long. temp. §. 1. Inst. de usucap. c. ult. h. t.* ergo. Decennium vero illud debet esse continuum; quia si interrumpitur, jam non durat decennio. Alii æquè probabiliter tempus ad consuetudinem requisitum arbitrio judicis re-

linquunt, quia jus nullibi satis certum tempus determinat. Ubi & nota, consuetudinem præscribi nihil esse aliud, quàm eam (scil. *consuetudinem facti*, sive actus, per quos nascitur *consuetudo juris*) continuari tempore ad præscriptionem requisito; & consuetudinem scil. *juris*, esse præscriptam, significare eam esse obtentam per cursum temporis requisiti ad præscriptionem.

Q. 6. *Quales possint, aut debeant esse actus, per quos introducitur consuetudo?* Resp. 1. Per actus etiam malos & *lege humana* prohibitos introduci potest consuetudo. Ratio, quia illi actus non concurrunt tanquam causa ad introducendam consuetudinem legis abrogativam, sed ut indicium voluntatis populi, obligationem legis excutere volentis. Arg. etiam ex *L. 32. §. 1. ff. de LL.* Deum ad consuetudinem contra legem requiritur, ut frequententur actus animo abrogandi legem, *respons. seq.* dicitur, sed hic animus haberi non potest sine scientia legis & consequenter m. f. ergo.

Resp. 2. Debent actus esse voluntarii, sine ignorantia, errore, metu, sed populus scire debet, quòd lex sit lata, ut illa per consuetudinem abrogetur, vel quòd nulla adhuc lex extet, ut circum illam consuetudo vim legis habens constituitur. Ratio; quia nullus actus nisi voluntarius consensus populi, per quem exurgit consuetudo indicat.

Resp. 3. Actus debent procedere *ex intentione inducendi obligationem*; quia actus non operantur ultra intentionem agentium. *L. 19. ff. de R. C.*
Dum

Dum consuetudo est *præter legem* & tendit ad *obligationem*, in dubio non præsumitur animus consuetudinem introducendi; nisi vel 1. res ardua uniformiter à Communitate observetur, quia difficulta à multis non solent circa obligationem observari; vel nisi 2. res sit valdè utilis bono communi; vel 3. nisi populus ex transgressione scandalizetur: & similes causæ sunt, ob quas jam olim præsumebatur introducta consuetudo recitandi Breviarium, nulla adhuc lege extante,

Resp. 4. Actus debent esse *externi*, cum agatur de consuetudine externa; & *publici*, non tamen *judiciales*; quia per actus publicos, licèt extrajudiciales, satis manifestatur consensus populi, qui est anima consuetudinis.

Resp. 5. Actus debent esse *uniformes*, hoc est, à majori saltem parte Communitatis observari & practicari; quia ex actibus difformiter exercitis & continuatis non intelligitur, quid populus servari velit.

Resp. 6. Actus debent esse *frequentes*, ut patet ex ipsa definitione consuetudinis; certus tamen numerus relinquitur arbitrio judicis, cum is à jure præscriptus non sit.

Q. 7. An & qualis consensus Principis requiratur ad consuetudinem? *Resp.* ad 1. Aliquis Principis consensus extra statum popularem requiritur, eo quòd consuetudo habeat vim legis.

Resp. ad 2. Quòd non requiratur consensus Principis personalis & particularis ad consuetudinem propriè dictam, quo is vel expressè, vel tacitè con-

sentiatur, sciens populi mores; sed quòd sufficiat legalis & iudicialis, qui datus est per jus scriptum, quo generaliter omnis consuetudo debitis affecta conditionibus approbatur; Ratio est partim negativa, quia nulli consensu personalis requiritur; partim, quia si accederet consensus iste particularis Principis, valentis legem vel ferre, vel abrogare, non tam per consuetudinem & mores populi, quam per voluntatem Legislatoris lex abrogaretur.

Q. 8. Quinam possint introducere consuetudinem vim legis habentem? Resp. 1. Non potest una persona, etiam si potestatem habeat legislativam, quia consuetudo requirit consensum plurium & convenientiam in actibus. 2. Nec communitas imperfecta, v. g. privata familia consuetudinem legalem introducere potest; quia non est capax ferendæ legis (qualis est consuetudo) utpote quæ est præceptum commune perpetuum, durans etiam post mortem Legislatoris. *L. 32. & 35. ff. de LL.* 3. Communitas autem perfecta non recognoscens Superiorem, v. g. regnum, *Resp.* utpote potens ferre legem scriptam, consuetudinem quoque vim legis habentem introducere potest; quia nihil refert, an suffragio, an re ipsa voluntatem suam declaret. 4. Communitas perfecta, licet recognoscat superiorem, consuetudinem, legalem etiam, introducere potest; v. g. Clerici contra Canones. Ratio, quia licet actu non habeat Communitas talis facultatem leges condendi, est tamen capax de se potestatis accedente legali Principis consensu.

Q. 9.

Q. 9. Quinam sint effectus consuetudinis? Resp. 1. Consuetudo *secundum legem* interpretatur legem præexistentem, etiam *authentice*, si sit consuetudo juris. *L. 39. ff. de LL.*

Resp. 2. Consuetudo *contra legem*, abrogare potest *Legem priorem prohibentem tantum* aut *præcipientem*, ut ejus obligationem tollat. *c. fin. h. t. & L. 32. & 35. ff. de LL.* Item *Legem panalem tantum & panalem mixtam*, tollendo scilicet simul obligationem ad culpam & obligationem ad pœnam; vel etiam tollendo solum obligationem ad pœnam remanente obligatione quoad culpam, ut probabile est ex *Extrav. 1. de reb. Eccles. non alien. & Clem. 2. eod.* Insuper consuetudo abrogare potest legem *irritantem actus & contractus*; potest enim id fieri per legem, ergo & per consuetudinem.

Resp. 3. Consuetudo *præter legem* introducit obligationem, sive novam legem: & universim loquendo consuetudo legitima prohibens aut præcipiens aliquid, utpote quæ pro Lege recipitur & facit jus non scriptum, non fecus ac lex scripta obligare potest vel ad culpam gravem vel levem pro materiæ qualitate, vel etiam ad pœnam tantum.

Q. 10. An ab allegante, & quomodo sit probanda consuetudo? Resp. 1. Consuetudinem alleganti incumbit probatio; quia ratione introductionis est *res facti*, quod probari debet. *L. 1. C. de probat.* nisi tamen sit consuetudo notoria, tunc enim sufficit eam allegare; vel nisi respiciat modum

procedendi ordinarium in iudicio; talis enim (uti & stylus fori ac Curia) aliunde nota fit iudici oportet; sique de ea dubius sit, ipse se tenetur informare,

Resp. 2. Si causae decisio ex consuetudine allegata penderet, probanda est plenè: fit autem plena probatio per duos testes deponentes de usu maioris partis populi, frequentia actuum, & diurnitate temporis, quo hi exerciti: vel ex eo, quòd consuetudo successu temporis redacta sit in scripturam, ut contingit in usibus & consuetudinibus feudorum: vel ex eo, quòd jam semel ob-
tenta fuerit in iudicio contradictorio, &c.

Q. 11. An consuetudo sit extendenda à communitate in communitatem, v. g. à tribu mercatorum ad tribum opificum: vel à casu ad casum, v. g. à venatione ad piscationem: vel à loco ad locum. v. g. à civitate ad civitatem? *Resp.* Neg. de consuetudine contra legem; quia hoc ipso, quòd contra jus fit, eique deroget, odiosa est & stricti juris; tantumque de potentia sive jure habet, quantum de actu & usu, ut Bald. ait in *Auth. qua rem. C. de ff. Eccles.* quæ ultima ratio etiam procedit in consuetudine prater legem. Consuetudo tamen prater legem subinde extenditur, dum id ratio æquitatis vel convenientiæ suadet; v. g. dum deficit in certo loco particularis consuetudo, ad viciniorem recurrendum, iuxta *c. 22. de censib. & c. 3. de cognat.* non quidem ex obligatione, cum consuetudo unius Communitatis ad aliam authenticè non extendatur.

datur, sed tantum ex æquitate ; neque plus cit-
c. 3. requirit.

Q. 12. *An & quando possit abrogari consuetudo?* Resp. 1. Quod possit rursus tolli consuetudo ex paritate cum lege scripta certum est.

Resp. 2. Consuetudo abrogatur 1. *per legem*, ut constat ex c. 1. *de Constit. in 6. c. 9. h. t.* Lex tamen abrogans consuetudinem, debet eidem esse *è diametro opposita* ; quia consuetudo legitimè inducta jus quoddam est, cujus correctio est vitanda. *Deinde* lex universalis abrogat consuetudinem æquè universalem, ex c. 1. *de Constit. in 6.* ubi tantum singularium consuetudines dicuntur non abrogari per legem generalem. 3. Lege universali non censetur abrogata consuetudo particularis alicujus loci, nisi vel expressam hujus mentionem fecerit, vel addita sit clausula generalis derogans cuicumque consuetudini, v. g. hæc : *non obstante quacunque consuetudine.* Ipsa tamen illa lex abrogans consuetudinem potest per contrariam consuetudinem abrogari. Ratio, quia lex prohibens consuetudinem est lex humana, quæ per contrariam consuetudinem potest aboleri.

Resp. 3. Consuetudo abrogatur etiam per aliam consuetudinem. Ratio, quia consuetudo habet omnes effectus legis, ergo. Ut tamen effectum hunc habeat, debet esse contraria priori ; hinc universalis abrogat universalem, particularis non potest abrogare universalem, sed tantum derogat.

Q. 13. An idem sit reprobare consuetudinem ac abrogare vel prohibere; & quæ consuetudo possit reprobari? Resp. 1. Omnino diversa sunt; nam lex dicitur *abrogare consuetudinem*, dum eam præexistentem tollit; *prohibere* dicitur, quando non tantum tollit, sed etiam impedit, aut prævenit, ne futura introducatur, vel ne introduci cæpta vigorem legis acquirat; *reprobare* dicitur, quando non solum revocat aut prohibet consuetudinem, sed per expressa verba irrationabilem declarat.

Resp. 2. Non est necesse, ut consuetudo, quæ reprobatur, sit contra jus divinum vel naturale, sed potest aliqua consuetudo ex eo solum capite reprobari, quia involvit aliquam notabilem indecentiam, vel immodum Communitatis: exemplum hujus est in *c. 5. h. t.*

Q. 14. Quæ in specie consuetudines reprobentur; Resp. Consuetudo retinendi plura beneficia, majora maximè, citra dispensationem. *c. 1. h. t. in 6. c. 28. de præb. & dign. Trid. Sess. 7. c. 2. & 4. de reform.* 2. Accipiendi distributiones quotidianas, quâvis etiam absentiam non obstante *c. unde Cler. non resid.* 3. Dimittendi dignitatem sine Superioris licentiâ, aut administrandi v. g. Episcopatum absque confirmatione *c. 7. h. t.* 4. Nominandi ad beneficia vacatura. *c. 2. de concess. præb.* 5. Imminuendi aut tollendi immunitatem Ecclesiasticam tam realem, quàm personalem, Præter plura *cap. Trid. Sess. 25. c. 20. de reform.* 6. Quæ præterea in materia juris-

dictio-

ditionis reprobæ sint consuetudines, vide in *c. 4. h. t. c. 2. h. t. in 6. c. 4. de offic. Archidiacon. 7.* In materia judiciorum reprobatur consuetudo, accusatis de crimine capitali non permittendi advocatum: bona eorum, qui sibi mortem consciscunt, cum liberorum præjudicio tribuendi fisco: reos criminum capitalium vel omnino non, vel civiliter tantum puniendi, qualis olim in Pollonia consuetudo fuisse dicitur abrogata à Sigismundo: res furto ablatas Magistratibus concedendi cum maximo damno legitimi Domini &c. 8. Dantur præterea reprobata consuetudines in materia mutui, & venationis, in mercatura &c. 9. Approbatas econtra specialiter consuetudines vide in *c. 2. h. t. c. 3. eod. in 6. ult. h. t. in 6.*

TITULUS V.

De Postulatione Prælatorum.

Quid sit postulatio, & quotuplex, & quomodo differat? *Resp.* ad 1. Prout in *h. t.* sumitur, est petitio Capituli seu Collegii, quâ illud à Superiore petit, ut persona, quæ propter impedimentum Canonicum ad Prælaturam Ecclesiasticam eligi non poterat, ad eandem dispensativè ab eodem admitratur.

Resp. ad 2. Dividitur præcipuè in solennem, & non solennem seu simplicem. Postulatio *solemnis* est, dum quis postulatur ab illo Superiore qui super
 omni

omni impedimento, quo laborat postulatus dispensare potest. *Non solennis* sive *simplex* est, quando quis postulatur ab eo, qui non potest dispensare in impedimento, requiritur tamen ejus consensus ad promotionem sic postulati ob interesse peculiare vel jus, quod in eo habet; talis est, cum Religiosus assumitur in Episcopum, nam hunc in Episcopum eligi nulla lex prohibet, sed solum præcipit, ut non assumatur sine Prælati licentia. Sermo hic præcipuè est de postulatione solenni.

Resp. 3. Differt 1. à *nominacione*, quòd postulatio, sicut & electio fiat de uno tantum, nominatio verò de pluribus, dum scil. duo vel tres excellentiores, qui sunt in Capitulo, nominantur Papæ, vel etiam alteri Collatori, subinde etiam Laico [cui ex privilegio Papali competere potest] ut is uni ex illis dignetur provide de Prælatura vacante. Vel dum plures idonei ipsi Capitulo proponuntur, ut de illis fiat scrutinium. Alia nominatio, quæ pertinet ad *præsentationem*, non est hujus loci. 2. Differt ab *electione*, non quidem ratione finis, qui unus idemque est, nimirum provisio Ecclesiæ viduatæ: sed quòd electio innitatur juri, postulatio gratiæ, hoc sensu, quòd per postulationem quis præsentetur Superiori, ut ex gratia illum admittere velit, per electionem verò Canonicam vocetur quis ad Prælaturam; ita ut Superior electionem debeat confirmare. Laym. *in c. un. de postul. in 6.* Imo postulatio, licet publicata & po-

postulato præsentata revocari potest à postulanti-
bus, modò necdum intimatà fuerit superiori.
Ratio, quia postulatio, etiamsi à postulato ac-
ceptata, nullum ei jus tribuit, habétque se tan-
tùm consensus postulati ut conditio sine qua non
c. 4. h. t.

Q. 2. Quinam postulari possint vel non possint?

Resp. 1. In genere. Ii solum postulari possunt *so-
lenniter*, qui ob impedimentum Canonicum, quod
potest & solet dispensari, non possunt eligi. Ra-
tio, quia postulatio est introducta in subsidium
electionis; frustra autem peteretur, ut ex gratia
ad Prælaturam admittatur is, qui sine illa ad eam
promoveri potest.

Resp. 2. In specie. Postulari possunt & debent
laborantes defectu natalium. *c. 20. de elect. ætatis
legitimæ. c. 19. eod. Ordinis. c. 22. eod. Profes-
sionis Religiosæ. c. 13. eod.* Item postulari pos-
sunt & debent vinculo spiritualis matrimonii Ec-
clesiis suis adstricti, quales quia non sunt Præ-
lati Episcopis inferiores, nec Cardinales Diaco-
ni aut Presbyteri, *simpliciter*, non tamen *so-
lenniter* postulantur; cum econtra ob spirituale
conjugium Archi Episcopi, Episcopi etiam titu-
lares tantùm, utrique tamen confirmati, non eli-
gi, sed possint & debeant *solenniter* postulari.

Resp. 3. Non possunt postulari omnes ii, qui
impedimento laborant, in quo Superior vel non
potest vel non solet dispensare: tales sunt, qui
jure vel naturæ vel divino sunt inhabiles, v. g. in-
fantes, amentes, omnino rudes: item bigami &
spu-

spu-

Spurii, vel ex damnato coitu nati. *c. 10. de renunt. temerarii violatores interdicti c. 1. h. t. falsarii c. 7. de crim. fals. &c.* cum quibus non solet dispensari.

Q. 3. Quinam postulare possint, & apud quem debeant postulationem interponere? Resp. ad 1. Pos- sunt omnes postulare, qui possunt eligere, arg. *c. 4. §. ceterum h. t.* adeo ut licet quis extraneus vel per privilegium, vel per præscriptionem ob- tinuerit jus eligendi ad Prælaturam, illi etiam hoc ipso competat jus postulandi. Ratio, quia postulatio est accessoria ad electionem, eique necessariò connexa; ideoque licet privilegium & præscriptio sint stricti juris, huc tamen de- beant extendi.

Resp. ad 2. Postulatio *simplex* fieri debet apud illum Superiorem, cui postulatus immediate sub- est, v. g. ut filius familias eligatur, postulatio fieri debet à patre. Postulatio *solemnis* fieri de- bet apud eum, ad quem spectat Prælati, si ele- ctus fuisset, confirmatio, modò ille super im- pedimento, quod postulandus habet, dispen- sare possit. Ratio, quia postulationis admissio vim confirmationis habet, ergo. Hinc postu- lationis admissio ad Episcopatus Germaniæ pe- tenda est à S. Pontifice; ad Ecclesias inferiores, si non exemptæ sint, ab Episcopis. Superior ta- lis licet non obligetur ex justitia strictè tali po- stulationem admittere. *c. 5. h. t.* tenetur tamen subinde ex debito officii, si urgens causa publi- cæ utilitatis aut necessitatis subsit.

Q. 4.

Q. 4. *Quanam sint pœna scienter postulantium indignum ob impedimentum vel defectum absolute indispensabilem?* Resp. Privantur ipso facto, & ante sententiam condemnatoriam pro illa vice jure seu potestate postulandi & eligendi. Arg. c. 1. & 2. h. t. Ratio, quia ita statutum est de eligentibus scienter indignum. c. 7. §. fin. de elect. Neque obstat, quòd hæc constitutio sit pœnalis, adeoque non extendenda; quia etiam in pœnibus, quando duo in jure æquiparantur, quod de uno eorum est dispositum, de altero pariter dispositum esse censetur. Pro illa autem vice devolvitur jus providendi, seu postulandi vel eligendi in Capitulares, si qui adsint innocentes, id est expressè contradicentes tali postulationi, licet ii sint numero pauciores, c. 2. h. t. Ratio, quia delictum suos tantùm auctores tenere debet; neque in delictis censetur factum ab omnibus, quod à majori parte perperam est gestum. De aliis, qui in materia postulationis similes incurrunt pœnas, vide cit. c. 2. h. t. & c. 20. de elect. & c. 1. & 2. de fil. presb. in 6.

Q. 5. *Quanam sint circa formam postulationis observanda?* Resp. I, Non tantùm in postulatione non solenni, utpote quæ vera electio est, sed etiam in solenni observanda est forma & solennitates, quæ pro facienda electione id c. 42. de elect. sunt præscriptæ, nisi jus speciale aliud permittat. Ratio, quia postulatio & electio æquiparantur, tantæque connexio est, ut postulatio sit quasi pars electionis, & huic subrogata, vel ei accessoria, ergo. Resp.

Resp. 2. Non potest eadem persona simul eligi & postulari, sive non valent formulæ, *eligo postulando, postulo eligendo*, ex claro textu *c. un. h. r. in 6.* nec etiam juxta idem cap. valet formula: *eligo & postulo, prout de jure melius fieri potest*: excipitur casus *quando probabiliter dubitatur, utrum quis sit eligendus vel potius postulandus.*

Resp. 3. Si postulatio concurrat cum postulati-
one, id est, si omnes Capitulares postulent, sed
diversi diversum, requiritur & sufficit conspiratio
absolutè majoris partis Capituli. Ratio, quia ordi-
nariè, quod majoris partis consensu fit, pro eo
habetur, ac si omnium consensu fieret. *c. 1. de
his, quæ à maj. part. & L. 19. ff. ad municipal.*

Resp. 4. Si postulatio concurrat cum electione,
id est, si una Capitularium pars postulet Titium
aliquo impedimento laborantem, altera Cajum eli-
gat, ut postulatio unius alterius electioni præva-
leat, requiritur, ut in postulandum consentiant
duæ partes, v. g. si sint Capitulares 15. qui ferant
suffragia, debet postulandus ad minimum ferre 10.
suffragia; e contra si eligendus pro se habeat plus
quàm tertiam partem suffragiorum prævalebit po-
stulationi electio, v. g. in casu posito ex 15. eli-
gendo sufficiunt 6. suffragia. *c. 40. de elect.* Ratio,
quia electio est via ordinaria, postulatio extraor-
dinaria perveniendi ad Prælaturas, ergo istam præ-
hac oportet magis esse expeditam,

TITULUS VI.

De Electione & Electi Potestate.

Q. 1. *Quid sit electio, & qua ejus differentia;*
Resp. ad 1. Est personæ idoneæ ad Præla-
 turam vacantem per vota legitimorum electorum
 Canonica vocatio, autoritate Superioris confir-
 manda, ita desumitur ex *c. 7. & 42. h. t.*

Resp. ad 2. Quomodo à nominatione & postu-
 latione differat, dictum est præ. *Tit. q. 1. Resp. 3.*
 Deinde à collatione, institutione, commenda præ-
 sentatione in eo præcipuè differt, quòd electio
 fiat per vota eligentium. Et hæc sunt duplicia,
activa, illorum scil. qui possunt eligere, & *passi-*
va, illorum, qui possunt eligi.

Q. 2. *Quinam possint eligere?* *Resp.* 1. Ut nihil
 dicam de diversâ diversis temporibus praxi ob-
 servari solitâ, nunc *de jure communi* jus eligen-
 di Prælatum cõpetit *solis* Ecclesiæ vacantis Ca-
 pitularibus. *c. 1. & 14. h. t.* id est, illis, qui sunt
 membra illius Collegii, quod jus habet eligendi.
 Illud tamen verum est, sufficere ad jus eligendi
 habendum, si quis b. f. possideat beneficium, cui
 jus tale annexum, licèt revera ejus Dominus non
 sit. *c. 29. h. t. c. 9. de jure Patron.* etiam lite de
 proprietate jam mota. Ratio, quia pendente lite
 nihil innovandum.

Resp. 2. Non omnes Capitulares Ecclesiæ va-
 cantis possunt semper eligere; nam I. sunt à jure
inhabilitati impuberes. *Trid. sess. 22. c. 12. de*

Liber I.

¶

reform.

reform. matr. ubi, ut capax vocis activæ non fit, qui Ordine Subdiaconatûs initiatus non est. 2. Excommunicati excommunicatione majori. *c. 23. de appell.* 3. Suspensi *ab officio. c. 16. §. fin. h. t.* 4. Personaliter interdicti. *c. 16. cit. & c. 18. §. is verò. de sent. excomm. in 6.* 5. Absentes sine legitimo impedimento, *c. 42. h. t.* 6. Quilibet ad eligendum se ipsum. *c. fin. de Instit.* vel sui successorem. *can. 3. & seq. caus. 8. q. 1.* 7. Novitii & fratres laici in ordine ad eligendum Prælatum Religiosum, & Mendicantes, qui transeunt etiam cum autoritate Pontificis ad Ordinem non Mendicantium.

2dò *privantur* aliqui ipso jure, saltem unâ vice, potestate eligendi, de quibus tum dictum est *tir. prac. q. 4.* tum habetur *Extrav. un. h. t. inter Com. c. 41. h. t. c. 7. & in 6. h. t. c. 43. cum c. 56. eod.*

Resp. 3. Jus eligendi Prælatum competere potest Clericis etiam extraneis. 1. *Privilegio Pontificio*, si enim Laici, ut *n. seq.* dicitur, possunt habilitari, ergo à potiori. 2. *Fundatione* juxta *c. 23. de Jure Patron.* 3. *Consuetudine arg. c. 8. de consuetud.* 4. *Conventione & consensu unanimi Capitularium* pro una saltem vice Clericis extraneis jus eligendi potest communicari. *c. 40. & c. 8. h. t.*

Resp. 4. Laici sunt incapaces juris eligendi *c. 2. 43. 51. h. t.* Ratio, quia est jus spirituale, cujus possidendi sunt incapaces; quæ ratio etiam probat, non posse jus eligendi per *consuetudinem* vel *prescriptionem* à Laicis acquiri. *c. 56. h. t. à*

sum.

summo tamen Pontifice habilitari possunt. Ratio, quia hic plenariam habet potestatem disponendi circa beneficia, & Laicos utpote non incapaces jure naturali vel Divinò possessionis juris spiritualis, ad id potest habilitare; uti defacto ad jus Patronatús habilitavit.

Q. 3. Quinam sint vel non sint eligibiles? Resp. 1. Qualitates eligendorum (qui *regulariter* solent esse ex Capitulo Ecclesiæ viduatæ) exprimuntur in *c. 7. § c. 7. & 37. h. t. in 6.* & generaliter loquendo non tantùm digni, sed & digniores esse debent, qui ad Prælaturas Ecclesiasticas eliguntur. Videatur *Trid. sess. 24. c. 1. de reform. & c. 18. de promot. Paroch.* Item *propositio 47. ab Innoc. XI. damnata.*

Resp. 2. Ineligibiles sunt ob *impedimentum naturæ*: 1. infantes, amentes, & qui requisitam ætatem necdum adepti sunt. *c. 3. de at. & qual. Trid. sess. 22. c. 2. & sess. 24. c. 12. de reform.* 2. Corpore vitiati, ut vel omnino non, vel non decen- ter munere suo fungi possint. *tot. tit. de corp. vit.* 3. Illegitimè nati. *c. 20. h. tit.* 4. Hæreticis parentibus orti. *c. 15. de hæret. in 6.* in Germania nostra, quia tolerantur hæretici, hæc dispositio non obtinet, &c.

Resp. 3. Ineligibiles sunt ob *crimen vel defectum morum* 1. Sacrilegi. *arg. c. 34. h. t.* 2. Falsarii literarum Apostolicarum. *c. 7. de crim. fals.* 3. Usurarii manifesti. *c. 11. de exces. Præl.* 4. Per- juri. *c. 10. de jurejur.* 5. Ambitiosi. *c. 46. h. t.*

6. Sodomitæ habituati. Constit. Pii V. *Horrendum*. edit. 1568. 7. Plura beneficia incompatibilia retinentes. *c. 54. §. nos igitur. h. t.* 8. Consentientes in electionem sui per abusum sæcularis potestatis factam. *c. 43. h. t.* 9. Hæretici, eorumque fautores. *c. 2. & 15. de hæret. in 6.* 10. Simoniaci. *c. 23. 27. 33. & Extrav. 2. inter Com. de Simon.* ubi & specialia circa electionem Simoniacè factam statuuntur.

Resp. 4. Ineligibiles ratione censurarum sunt excommunicati. *c. 7. de Cler. excomm.* excommunicatione etiam minori tantum. *c. fin. eod.* 2. Suspendi non tantum ab officio. *cit. c. fin.* sed etiam à beneficio tantum. *c. 8. de etat. & qual.* 3. Personaliter interdicti. *c. 8. de consuet.* 4. Irregulares quicumque, sive ex delicto, sive ex alio defectu. Ratio, quia beneficium datur propter officium, sed irregularis inhabilis est ad officium, ergo & ad beneficium, Ubi & nota: electionem indigni quandoque esse nullam *ipso jure* dum v. g. est inhabilis ob *impedimentum natura-* quia talis absolutè est incapax; vel dum laborat impedimento Canonico; quia talis non potest *eligi*, sed *postulari* debet: quandoque esse irritandam tantum v. g. indigni *propter delictum* si irritatio electionis à jure non exprimitur. Ceterum ad illam Q. An electio ob impedimentum jure humano inductum nulla in foro externo, etiam in interno nulla sit, ut à taliter indigno in conscientia non possit acceptari dignitas & retineri. *Resp.* regulatiter loquendo, neg. confor-

miter

mitter nostris principiis *Tit. 2. de Constit. Q. 12.*
Resp. 5.

Q. 4. Quanam in convocatione Electorum ad celebrandam electionem servanda? Resp. 1. Mortuo & sepulto Prælato, habitoque tertio depositionis die, nisi aliud necessitas suadeat, Decanus, vel secundum locorum consuetudinem Senior Capitulares præsentibus congregat; diem, locum & horam pro electione cum iis constituit; per literas aut Nuntium absentes monet, &c. *Arg. c. 24. de off. deleg.*

Resp. 2. Ad electionem ipsam vocandi sunt non tantum præsentibus, qui jus suffragii habent, sed & absentes, *qui debent, & volunt, & possunt commodè interesse. c. 42. h. t.* Retio, quia nemo privandus est jure suo invitatus & absque justa causa.

Resp. 3. Electio, ad quam plures, quàm tertia pars, ex contemptu non sunt vocati, v. g. si ex 12. habentibus jus suffragii contempti sunt 5. est ipso jure irrita. Ratio est non propter contemptum, sed ob defectum potestatis, quæ residet in duabus partibus habentibus jus eligendi, qui debent, volunt, & possunt interesse: Si verò unus vel pauciores, quàm tertia pars, non fuerint vocati, irrita non est electio *per se loquendo*, possunt hi tamen, si velint, agere de contemptu, & ad irritationem electionis, licet confirmatæ. *c. 28. h. t.*

Resp. 4. Non omnibus Electoribus absentibus, sed illis duntaxat, qui justo impedimento pro-

hibiti sunt venire; & qui in tali loco degunt, unde & possint & debeant vocari, concessum est, loco sui procuratorem constituere. *c. 42. § illud autem h. t.* qui Procurator. 1. debet esse membrum Capituli. *cit. c. 2.* Jurare in animam Principalis, quòd legitimè sit impeditus. *Ibid 3.* simpliciter constitutus unum, eundémque & suo & principalis nomine eligere &c.

Q. 5. Quo loco, tempore, quibus praviis celebranda electio? Resp. ad 1. Electio Episcopi juxta Constitutiones Canonicas, *si fieri potest*, peragi debet in Ecclesia viduata. *c. 28. h. t.* celebrari autem in hac censetur, non solùm si in choro aut navi, sed & si in Sacristia, loco capituli, aliòve honesto intra ambitum Ecclesiæ contento celebretur.

Resp. ad 2. Electio in Ecclesiis Cathedralibus & Regularibus differri non debet ultra tres menses. *c. 41. h. t.* in aliis Prælaturis, dignitatibus & beneficiis non ultra 6. arg. *c. nulla 2. de concess. prob.* Ratio disp. est, quia in illis majus imminet periculum ob diurnam vacationem, quàm in his. Si differatur ultra, ea vice amittitur ipso jure, citra sententiam, jus eligendi, & devolvitur ad proximum Superiorem de jure communi *c. 41. h. t.* Tempus tri-vel semestrale currit à die notæ vacationis, si ibi impedimentum non sit, aliàs à die remoti impedimenti. *cit. c.* Rotest etiam *regulariter* tempus illud ab *Electo*ribus restringi. Ratio, quia in ipsorum favorem statutum est.

Resp.

Resp. ad 3. Aliqua præmittere *decens* est; v. g. indicare preces; per campanam *die* electionis convocare electores; celebrare sacrum de S. Spiritu, sub quo Electores communicent, recitare hymnum, *Veni Creator Spiritus &c.* *Necessarium* est, convocare Capitulares, observare tempus, intra quod electio facienda. *Licitum* est, præmittere tractatum tum super personâ eligendâ, tum super modo ac formâ in electione servandâ: licet præterea *Capitulationem*, ut vocant, præmittere, quæ nec in præjudicium Ecclesiæ, nec electi tendat, v. g. ut electus pravam in diœcesi consuetudinem invalescentem tollat, Clerum reformat &c. quia per hujusmodi non infertur electo gravamen, sed tantum officii admonetur.

Q. 6. Quæ sit forma substantialis electionis, & præcipue quæ forma scrutinii? Resp. 1. Præmissis aliis solennitatibus accidentalibus, de quibus in *Resp.* præced. devenitur ad ipsam *formam* electionis, quæ triplex est juxta Constit. Innoc. III. in Concil. Lateran. relat in *c. 42. h. t.* scil. vel 1. per *inspirationem divinam*, sive verè talem, uti electus fuit S. Mathias. S. Nicolaus; sive per *quasi inspirationem divinam*, quæ dari censetur, dum omnes Electores, nullo præcedente tractatu, unanimiter absque dubitatione vel hæsitatione statim consentiunt & conclamant: vel 2. per *scrutinium*; vel 3. per *compromissum*.

Resp. 2. Scrutinium est collectio secreta votorum à tribus de Collegio fide dignis sigillatim & in scriptis facta: hoc ut *valeat*, necessariò

observanda sunt, quæ in in c. 42. h. t. præscribuntur. 1. Ut *capitulariter* electores congregentur; quia jus eligendi competit ipsis, non ut personis singularibus, sed ut constituunt Collegium. 2. Debent eligi 3. scrutatores vel per scrutinium, vel per compromissum, vel alio modo; qui scrutatores sint viri fide digni, & ex ipso Capitulo, licet usus quoad hoc in aliquibus Ecclesiis alius sit. 3. Scrutatores sic deputati omnium eligentium vota, quæ debent esse absoluta, *secretò*, *diligenter*, *ordinate* exquirere, & si voce tradita sint, scripto debent excipere. 4. Factâ votorum collectione, illa nullo actu interveniente sunt publicanda, v. g. dicendo: Vota, quæ à Dominis Capitularibus exquisivimus, sunt universim 24. vel prout consuetudo loci particularis habet: cujus publicationis effectus est, quòd eâ factâ electores non possint variare, id est, votum suum revocare & alteri dare, si electio facta est in concordia. c. 58. h. t. 5. Facienda est collatio votorum, scil. juxta c. 55. h. t. *numeri ad numerum*, *Zeli ad Zelum*, *meriti ad meritum*; cum non tantùm ab *absolute* majori, sed & *saniori* parte Capituli electio facta esse debeat; quæ tamen votorum fanitas hodie parum attenditur, sed defectus aliis mediis suppletur. 6. Deinque factâ collatione, ubi sufficientem quis votorum numerum est nactus, mox formari debet decretum communis electionis, id est, quæri debet ex Capitularibus, an placeat electum publicari? si respondeant: *placeat*, communis electio est
decre-

decreta, & electus vel in Capitulo vel etiam coram populo proclamandus, hac v. g. formula: Ego nomine meo & omnium eligentium, mihiq̄ue consentientium nomine in Episcopum hujus Ecclesia eligo, & electum pronuntio NN. in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, Amen.

Q. 7. Quæ sit forma electionis per compromissum?

Resp. 1. Electio per compromissum fieri dicitur, quando Capitulares communi consensu facultatem eligendi Prælatum committunt aliis viris idoneis, ut nomine omnium Ecclesiæ viduatæ provideant. c. 42. §. vel saltem. h. t. Sic delecti compromissarii vocantur.

Resp. 2. Compromissio fieri nequit, quamdiu vel unus dissentit reg. 29. in 6. & c. 42. h. t.

Resp. 3. Compromissarii debent esse viri idonei, non Laici, sed Clerici, sive sint de Capitulo, sive extranei; sive unus: sive plures. c. 8. & 40. h. t. etiam pares numero. arg. c. 52. h. t.

Resp. 4. Si compromissum sit absolutum & simpliciter tale, non eligendi tantum, sed & postulandi potestas data censetur. arg. c. 30. h. t. Deinde compromissarii in compromisso absoluto unum ex se ipsis possunt eligere, ne compromissarii munus ipsis damnosum fiat. Demum potest compromissarius sibi ipsi dare votum, non quidem directè, sed indirectè; dum videlicet aliorum compromissariorum votis in se directis accedit: sic si 3. compromissarii fuerint, quorum primus tertium compromissarium, secundus autem extraneum eligat, poterit tertius iste compro-

missarii vota accedere, & majora efficere. *c. 33. h. t.*

Resp. 5. Qui eligitur per compromissum, ad hoc ut valeat ejus electio, debet habere *absolutè* majora. Ratio est à pari: in electione per scrutinium; it. in aliis actibus Capitularibus requiruntur vota absolutè majora, ergo & in compromisso. Demum compromissum non tantum expirat per factam electionem, verum etiam aliis modis, quos vide apud Engel *h. t. n. 43.*

Q. 8. Quando teneantur Electores intimare electionem, & quando teneatur electus consentire?

Resp. ad 2. Tenentur quamprimum & saltem intra 8. dies electionem canonicè sacram præsentare electo; si ultra octiduum distulerint, incurrent pœnas *c. 16. §. ceterum h. t. in 6.* statutas.

Resp. ad 2. Electus potest quidem electionem de se sacram recusare, vel etiam, postquam acceptaverit, eidem renuntiare ante factam confirmationem, etiam sine superioris consensu. *reg. 69. ff. de R. J.* Si tamen acceptare volet, tenetur id facere intra mensem, numerandum à die præsentatæ sibi electionis; nisi omni jure per electionem sibi quæsito malit excidere. *c. 6. h. t. in 6.* Ratio, ne ob diuturnam vacationem damnis & periculis Ecclesia exponatur. Religiosis, quorum consensus à Superiorum licentiâ dependet, mensis prædictus à die datæ licentiæ primùm incipit currere, ob generalitatem textûs in *cit. c. 6.* Cæterum si electus acceptatâ à se electione præsens sit, sub pulsû campanarum processionaliter

in

in Ecclesiam deducitur, ibique post decantatum Hymnum Ambrosianum in Episcopali Cathedra intronizatur.

Q. 9. Quodnam jus per electionem electo acquiritur? Resp. 1. Solùm acquiritur per electionem, etiam acceptatam, jus ad rem. arg. *c. 16. de accusat.* Deinde electio acceptata habet se, sicut sponsalia ad matrimonium, per quæ jus tantùm ad rem acquiritur.

Resp. 2. Episcopi vel Prælati valdè remoti, v. g. Episcopi Germaniæ respectu Pontificis Romæ residentis, si in concordia, id est, per majora & saniora suffragia Capitularium, electi sint, ante Confirmationem administrare possunt Episcopatum vel Prælaturam tam in spiritualibus, quàm temporalibus, solâ alienatione exceptâ. *c. 44. s. caterum. h. t.* Ratio, ne Ecclesia interim, dum Confirmatio petitur, patiatur damnum.

Q. 10. Quæ observanda circa Confirmationem, & jura confirmati? Resp. 1. Confirmatio, quæ est approbatio promoti ad dignitatem, formato priùs electionis processu, & consideratis personæ electæ qualitatibus, à superiore legitimo facta; petenda est intra 3. menses. *c. 6. h. t. in 6.* Electi autem ad Cathedrales & Regulares Ecclesias, Sedi Apostolicæ immediatè subjectas, intra unum mensem ab habitâ electionis suæ notitiâ pro petenda confirmatione ad Sedem Apostolicam iter arripere, vel si id commodè fieri nequit, personas idoneas *cum toto electionis & examinis processu* mittere tenentur. *c. 16. h. t. in 6.* Vide Bullam

Gre-

Gregor. XIV. *Onus Apostolica.* à Pirh. hic n. 319. allegatam.

Resp. 2. Ordinariè petitur Confirmatio à proximo seu immediato Superiore. *c. 32. h. t.* nisi specialiter hujusmodi Confirmatio S. Pontifici reservata sit, prout per Concordata Germaniæ in eadem reservata est Confirmatio Episcoporum.

Resp. 3. Ut valeat Confirmatio, requiritur, ut si in discordia facta sit electio, adversarius citetur; si in concordia, generaliter citentur omnes, qui se opponere volunt, idque sub pœnâ nullitatis, *c. fin. h. t. in 6.*

Resp. 4. Per Confirmationem electus consequitur jus in re. Conjugium spirituale Prælaturæ inter & Ecclesiam fit ratum, quod per electionem erat inchoatum: acquirit plenam administrationem & exercitium *jurisdictionis* Ecclesiasticæ, acquirit jus petendi investituram, sive solennem installationem & corporalem introductionem in possessionem Prælaturæ, nisi hæc solennitas consuetudine sit abrogata: demum titulum *Episcopi electi* consequitur unâ cum privilegio, vi *c. 4. de sent. Excomm. in 6.* Episcopis competente.

Q. 11. Quid juris sit in Consecratione & Benedictione? *Resp. 1.* Consecratio est impositio manuum super caput electi & confirmati Episcopi sub certis verbis, inunctione Chrismatis ac aliis ceremoniis, facta à legitimo Consecratore tanquam Ministro. Si Episcopatus sit Sacramentum à Presbyteratu distinctum, *impositio manuum*

num habebit rationem *materia*, verba certa scil.
accipe Spiritum S. rationem *forma*.

Resp. 2. Episcopi intra 3. menses à dié factæ
Confirmationis suscipere debent Consecrationem
sub gravibus pœnis Trid. *sess. 23. c. 2. de reform.*
expressis.

Resp. 3. De jure communi Consecratio fieri
debet diei dominicæ horâ tertiâ : quæ correspon-
det nostræ nonæ. *can. 1. dist. 75.* In Ecclesia,
ad quam quis promovetur. *Trid. cit.* à tribus
Episcopis. *c. 2. dist. 66.* adèo ut à paucioribus
facta invalida sit. *c. 1. dist. 66.* ex dispensatione
tamen Pontificia ab uno Episcopo assistentibus
duobus Abbatibus peragi potest. Arg. ex *can. 1.*
Apost. ex L. 7. Constit. Clem. c. 27. ex ratione
negativâ, quia trium Consecratorum necessitas
non satis probatur.

Resp. 4. Consequitur per Consecrationem ple-
nitudinem officii Episcopalis tam quoad exerci-
tium jurisdictionis, quàm Ordinis *c. 15. h. t.*
Archi-Episcopus tamen priùs pallium debet acci-
pere, ut dicitur *tit. 8.* Consecratione matrimo-
nium spirituale perficitur. *c. fin. de transl. Ep.* vo-
catur absolutè Episcopus : vacant omnia benefi-
cia ipso jure, ut liberè conferri possint, si ele-
ctus in Episcopum sit confirmatus, consecratus,
& *bonorum Ecclesiasticorum administrationem ade-*
ptus ; quia Episcopi titulares ob non acceptam
Ecclesiarum suarum possessionem beneficia priùs
possessa retinere, nova compatible obtinere
possunt.

Resp.

Resp. 5. Benedictio, quæ impenditur Prælati Episcopo inferioribus, est instituta ad similitudinem Consecrationis: in multis differt à Consecratione juxta *can. 1. dist. 69. c. 11. de atat. & qualit. c. 1. de suppl. negl. Pralat.* Cæterum quæ sint specialia in Electionibus Regularium, vel ex cujusque S. Ordinis regulis, vel legitima consuetudine defumi debet: illud à Trid. *sess. 25. c. 6. de Regular. statutum*, ut ad conservandam concordiam electio Superiorum quorumcunque, Abbatum temporalium, Priorum, Provincialium, Generalium, Abbatissarum fiat per vota secreta, ut singulorum eligentium nomina nunquam publicentur &c.

Q. 12. Quanam specialia sint in electione S. Pontificis? Resp. Licet in multis conveniat electio S. Pontificis cum electionibus aliorum, v. g. quòd Papa sibi non possit substituere successorem: quòd uti Capitularibus Episcopum, ita Cardinibus solis modò jus eligendi Papam competat: quòd fieri possit vel per inspirationem, vel per compromissum (quod quid speciale habet) vel per scrutinium: in aliis tamen differt; sic. 1. juxta *c. 3. h. t. in 6.* decem tantum dies ab obitu Pontificis expectantur, quibus exactis electio à Cardinalibus inchoanda. 2. Cardinales absentes non vocantur. 3. Eligendo non obstat censura, si eà foret irretitus. 4. Fieri debet in cubiculo clauso, & nisi intra triduum electio fiat, *cit. c.* pœnæ distantur Cardinalibus. 5. Ubi electio instituta per scrutinium, electus debet habere duas tertias, *c. 3. cit. Clem. 2. h. t. Constit. Clem. VII. Paul.*

Paul. IV. Pii V. Gregor. XV. & Urban. VII. Potest tamen numerus requisitus per accessum compleri arg. *c. 6. h. t.* 6. Eligere unum ex Collegio Cardinalium decens foret, possunt tamen Cardinales eligere *quemcunque* Catholicum, etiam Laicum. *c. 6. cit.* 7. Qui legitimè electus fuit à Cardinalibus, statim post factam à se acceptationem administrationem plenam habet *c. 1. v. electus. dist. 23.* nec indiget confirmatione: si non fuerit legitima electio Cardinalium, utpote vel contra Canones, formam, aut libertatem electionis, jus nullum electo tribuit, sed acceptio Ecclesiæ universalis requiritur, quæ defectum electionis invalidæ, si desit conditio *jure humano* requisita, sanabit, ut adeo fiat verus Pontifex. 8. Facta electione Papa electus collocatur in throno, ornatur annulo Piscatoris, nomen, quod velit assumere, exquiritur. 9. Si electus necdum fuit Episcopus, consecratur à Cardinali Ostiensi. 10. Tandem imponitur electo *Tri-Regnum*, seu triplex corona, fortè in signum triplicis potestatis, scil. Ordinis, jurisdictionis supremæ spiritualis, jurisdictionis temporalis in suas ditiones terrenas.

TITULUS VII.

De Translatione Episcopi.

Q 1. *Quid sit translatio? Resp.* Translatio Ecclesiastica genericè accepta est personæ alicujus

jus Ecclesiasticæ, ob causam utilitatis vel necessitatis, autoritate Superioris, ab unâ Ecclesiâ ad aliam facta mutatio. *DD. in can. 34. caus. 7. q. 1. Specificè sumitur pro mutatione Episcopi.*

Q. 2. An Prælatus, sive Episcopus, sive illo superior, aut inferior, autoritate propria possit relinquere Ecclesiam suam? Resp. 1. Episcopus (idem est de Prælato superiore, & multò magis de inferiore) ante confirmationem potest liberrimè in manibus eligentium renunciare juri suo per electionem obtento. ex Responsione ad. 2. præc. tit. de elect. Q. 8. & ratio est, quia in tali casu Prælatum inter & Ecclesiam quasi Sponsalia tantùm sunt inita.

Resp. 2. Etiam si petita, si necdum tamen obtenta fuerit Confirmatio, Episcopus adhuc liberè potest renunciare. Ratio, qui hoc casu nihil libertatis aut juris amisit, nec plus acquisivit. Arg. à contrario ex c. 2. h. t.

Resp. 3. Post Confirmationem aut admissam postulationem, licet necdum consecratus sit Episcopus, non potest autoritate propriâ ab Ecclesiâ suâ recedere; quia sic factus est sponsus de præsentî Ecclesiæ suæ, c. 2. & fin. h. t. Imò si ad aliam transeat, utramque amittit. c. 3. h. t. priorem, illam scil. à quâ recessit per sententiam condemnatoriam. Arg. can. 31. caus. 7. q. 1. ob verba, carebit & propriâ. in alterâ ad quam transivit, nullum omnino jus potuit obtinere. c. 3. cit. quia electio fuit nulla.

Q. 3.

Q. 3. Cujus auctoritate fieri debeat & possit translatio Prælati? Resp. 1. Translatio Episcopi confirmati & multò magis consecrati fieri debet auctoritate Pontificis. *c. 1. h. t.* Ratio, quia est inter causas magis arduas. Confirmatur utrumque ex *c. 4. h. t.*

Resp. 2. Est talis à Christo Pontifici potestas relicta, exigente utilitate vel necessitate matrimonium spirituale per Consecrationem consummatum dissolvendi. Ratio à multis datur hæc, quia matrimonium hoc spirituale non est institutum à Christo ad significandam indissolubilem unionem Christi cum Ecclesia, uti matrimonium carnale.

Resp. 3. Translatio inferioris Episcopo Prælati, nisi exemptus sit, potest fieri auctoritate proximi Superioris, sive Episcopi. *can. 8. caus. 18. q. 2.* quia hi in sensu tantùm latiori Ecclesiarum suarum Sponsi dicuntur.

Q. 4. An S. Pontifex possit Episcopum invitum transferre? Resp. 1. Potest Pontifex urgente causâ Episcopum invitum per censuras compellere ad assensum, ut ex nolente faciat volentem. *Can. 35. caus. 7. q. 1.*

Resp. 2. Potest etiã invitum absolvere à vinculo cum priore Ecclesia, ut Pirh. *hic. n. 13.* ait.

Resp. 3. Potest insuper Episcopum invitum addicere ministerio cujusdam Ecclesiæ, quia in hoc nulla reperitur repugnantia.

Resp. 4. Non potest Episcopum non consentientem transferre ad aliam Ecclesiam, illumque tali

Ecclesiæ copulare. Ratio, quia non minùs ad valorem matrimonii hujus spiritualis, quàm carnalis consensus requiritur. *c. 21. de elect. & c. 2. h. t.*

Q. 5. Quomodo fiat translatio? Resp. Regulariter à minore ad majorem dignitatem. *arg. c. 1. h. t.* Deinde transferendus priùs absolvi debet à vinculo prioris Ecclesiæ, ne remanens obstrictus tali impedimento vel eligeretur vel præsentaretur inhabilis; nisi fortè vel privilegio retinendi prioris Ecclesiam cum alia, vel Brevi eligibilitatis instructus foret: si tamen viâ postulationis promoveretur, necesse non esset, priùs solutum esse, quia tunc vel hoc ipso postulari non posset, utpote carens impedimento.

Q. 6. Quis sit effectus translationis? Resp. 1. Translatus liberatur à priori Ecclesia, alterique jungitur. *c. 2. h. t.* 2. Prior Ecclesia vacat ipso jure, quàm primùm translatus *Episcopus* consentit in translationem, eamque acceptavit, ne sit sponsus duarum Ecclesiarum: quæ ratio quia cessat in inferioribus Prælatiis, non vacant taliter translatorum beneficia ante obtentum jus plenum & possessionem in aliis. Textus *c. 7. de elect.* qui vult, ut prior Ecclesia nonnisi obtenta possessione secundæ Ecclesiæ vacet, non loquitur de *Episcopo* translato, sed noviter ordinato, secundùm dicta *præced. tit. Q. 11. Resp. 4.*

Q. 7. An & quos fructus Episcopus, Prælatus, vel alius beneficiatus secum ex redditibus prioris Ecclesiæ asportare possit? Resp. 1. Potest perceptos, uti

&

& bona ex redditibus prioris Ecclesiæ sibi comparata. Ratio, quia æquitas suadet, ut dati ob ministerium ab Episcopis & aliis beneficiatis exhibitum fructus & redditus iis relinquuntur. Deinde Clerici juxta probabiliorum sunt Domini fructuum perceptorum, etiam superfluum, ergo.

Resp. 2. Fructus pendentibus probabilibus non lucratur translatus. Decisio *Rota in causa Pharensis. pens. 19. Junii 1598.* Ratio, quia beneficiati bonorum immobilium sunt tantum usufructuarii, qui fructus pendentibus non acquirunt. *L. 13. ff. qu. ib. mod. usufr. amitt.*

TITULUS VIII.

De authoritate & usu Pallii.

Q. *1. Quid hoc tit. nomine Pallii veniat? Resp.* Præcipuum Archi-Episcoporum (Patriarcharum etiam & Primatum) insigne & ornamentum de corpore divi Petri sumptum, quo Pontificalis officii plenitudo designatur. Dicitur *1. de corpore D. Petri sumptum*; vel quia benedicitur super altari S. Petri; vel quia à S. Pontifice solo confertur; vel quia significat quasi particulam potestatis Ecclesiasticæ, derivatam ex plenitudine potestatis Pontificiæ in B. Petro ejusque successoribus residente. Dicitur *2. Pontificalis officii plenitudinem per Pallium designari*; quia ante impetrationem Pallii nec vocatur *Archi-Episcopus*; nec, licet sit consecratus, exercet licite

actus majores, quos ut Archi-Episcopus facere
 cenferur; quales sunt visitare Provinciam, Sy-
 nodos convocare, consecrare Episcopos, dedicare
 Ecclesias, conferre Ordines *in propria diœcesi*.

Q. 2. *Quæ sit figura hujus Pallii, & quàm anti-
 quus usus?* Resp. ad 1. Est ex lana ovium alba con-
 texta vestis in coronæ seu circuli modum, pectus
 & humeros circumiens, ac 4. nigris vel rubris cru-
 cibus distincta, anteriore parte nonnihil dependens.

Resp. ad 2. Usus illius antiquissimum testantur
 plures: Ufos esse Pallio primis nascentis Ecclesie
 sæculis Rom. Pontifices, perhibet Polydor. Vir-
 gil. *L. 4. de invent. rer. c. 22.* à D. Petro missum
 esse S. Materno Trevirensium primo Episcopo, ha-
 bet Rupertus Tuitiens. *L. de divin. off. c. 27.*
 S. Marco Successore S. Sylvestri Episcopo Ostien-
 concessum, ait Platina *in vita S. Marci &c.*

Q. 3. *Quinam utantur Pallio?* Resp. Jus uten-
 di Pallio competit. 1. Pontifici. 2. Archi-Epi-
 scopis & his majoribus, si intra 3. menses à die
 Consecrationis petierint. *can. 2, dist. 100.* 3. Et
 speciali privilegio quibusdam Episcopis, uti in
 Germania Episcopo Bambergensi, Quinque-Ec-
 clesienfi in Hungaria, Ostienfi, Decano Collegii
 Cardinalium, à quo Pontifex consecratur &c. Sed
 cum differentia, Pontifex enim solus in omnibus
 missarum solenniis semper & ubique Pallio utitur
 cujus ratio in *c. 4. h. t.* datur. Inferiores Pape
 diebus tantum solennioribus in Bullâ expressis, in
 Ecclesia tantum, & quidem in Diœcesi sua, non
 extra. *c. 1. 4. 5. 6. & 7. h. t.*

TITULUS IX.

De Renuntiatione.

Q. 1. *Quid sit renuntiatio, & quotuplex? Resp.*
 ad I. Renuntiatio *specificè* sumpta, prout est hujus loci, est spontanea & libera dimissio beneficii proprii, ex justâ causâ facta coram legitimo Superiore eam acceptante.

Resp. ad 2. Est vel *tacita*, quæ non verbis, sed facto beneficii cessionem vel ex naturâ suâ, vel ex interpretatione juris annexam habente, inducitur: v. g. si beneficiatus in Minoribus constitutus matrimonium contrahat. *c. 1. & 3. de Cler. conjug.* & ejusmodi facta in *c. 4. de Regular. in 6. c. 28. & Extrav. Execrabilis. Joan. XXII. de præb. Regul. Cancell. de trien. poss. c. 3. de his, quæ fiunt.* Occurunt. Vel *expressa* est, quâ beneficii dimittendi voluntas verbis aut scripto juxta formam à Jure præscriptam legitime declaratur: estque duplex, una *pura* seu *simplex*, quæ fit sine ulla pactione, conditione aut modo; altera *conditio- nalis* quæ fit vel *in favorem certæ personæ & non aliàs*, vel *cum reservatione fructuum aut pensionis*, vel *reservato regressu, ingressu, aut accessu*, vel quæ fit *ex causa permutationis*.

Q. 2. *Quanam beneficia resignari possint? Resp.*
 Regulariter omnia, specialiter non prohibita alienari; qualiter prohibetur. 1. *beneficium titolare.* Trid. *sess. 21. c. 2. de reform.* 2. *Beneficium unitum Collegio* nequit in favorem resignari. 3. *Reservatum Pontifici* non in favorem tertii, nisi de Papæ

consensu; nec Patronatum, vel electivum, nisi Patrono vel electoribus consentientibus, nec litigiosum in favorem tertii.

Q. 3. Quinam possint resignare beneficia sua?

Resp. 1. Regulariter omnes, etiam Pontifex Patrum, ex ratione super Resp. data. Excipiuntur

I. Clericus ob crimen ipso jure privatus beneficio, vel eo privatus ob Professionem Religiosam, aut propter affecutionem alterius beneficii incompatibilis; quia resignatio est dimissio beneficii proprii & juris, quod quis habet in beneficio, quale talis Clericus non habet. 2. Novitius Religionis ante

duos ultimos menses Novitiatus *Trid. sess. 25. c. 16, de Regular.* 3. Clericus impubes, h. c. 14

annis minor sine autoritate Tutoris & decreto Superioris. *c. fin. de Jud. in 6.* Aliud est de Clerico minorenni, egresso quidem annum 14tum.

nondum tamen 25tum. 4. Qui non supervivit post factam & acceptatam resignationem 20. dies

Reg. 18. Cancellar. quæ ex *can. plerique caus. 8. q. 1. & c. fin. h. t. in 6.* desumpta est. Ratio est, ut

omnis species hæreditariæ successionis tolleretur. Schmalz. ait, diem primum istorum viginti incipere à media nocte, excludendo residuum diei à

computo, quo resignationi per Superiorem acceptatæ resignans consensum præstitit; idque

conformius esse *cit. reg.*. Ultimus verò dies scilicet vigesimus debet esse completus. Ratio ex *reg. cit.* sumitur. quæ dicit, *si intra 20. dies* resignans

decedat, non per resignationem, sed per obitum vacare beneficium? atqui qui vigesimo die non-

dum

dum

dum completo decedit, decedit intra 20. diés,
ergo.

Q. 4. *Quanam ad resignationem requirantur?*

Resp. 1. Debet esse libera; quia est actus humanus: metu gravi & injustè incusso facta venit irritanda, nullo autem juris textu irrita probatur: fraude vel dolo extorta, tum demum ipso jure erit irrita, si hic versetur circa ipsam substantiam; quia hoc casu tollit libertatem & consensum.

Resp. 2. Resignatio debet fieri purè, h. e. nullâ pecunia, pretio, vel pactione Simoniaca interveniente, aliàs ipso jure erit irrita, nec, ut dicitur c. 4. de his, quæ vi. juramento firmabitur.

Resp. 3. Non tantùm cum consensu illorum in certis beneficiis, de quibus dictum in Q. 2. n. 3. hujus tit. sed & fieri debet regulariter cum consensu Superioris resignatio beneficii verè talis c. 4. & c. 8. h. t. excipitur casus c. 18. de regular. c. 1. h. t. in 6. Superior legitimus in simplici & pura resignatione est solus & omnis ille, penes quem est potestas instituendi & destituendi. Ratio, quia renuntiatio habet vim destitutionis: ergo. Resignatio in favorem certæ personæ, cum reservatione pensionis, regressûs, ingressûs, accessûs, de jure communi non coram Episcopo, sed solo summo Pontifice fieri potest. Ratio, quia jus commune prohibet tales resignationes, in quo solus Pontifex, non interior dispensat. Resignatio ex causa permutationis, si fiat inter ipsos resignantes, fieri poterit, etiam coram Ordinario. c. un. de rer. permut. in 6. Secus si fiat inter alios à resignantibus distin-

Cos, v. g. si Titius resignet beneficium Sempronio, qui est consanguineus Caji, eâ conditione, ut Cajus resignet beneficium Mævio, qui est consanguineus Titii. Ratio, quia hæc non est pura permutatio, sed mixta cum renuntiatione in favorem tertii. Idem obtinet in resignationibus tri- & quadriangularibus.

Resp. 4. Resignatio, saltem ut fiat licitè, requirit justam causam. Ratio, quia ob utilitatem publicam permissum est renuntiare beneficiis, ergo non licet, ut quisque pro suo arbitrio illa relinquat. Causæ resignandi Episcopatum recensentur in *c. 10. h. t.* junct. Bulla *Pii V. Quanta Ecclesiæ* & his versibus comprehenduntur.

Debilis, ignarus, malè conscius, irregularis,

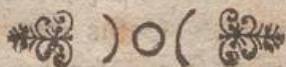
Quem mala plebs odit, dans scandala, cedere possit.

Resp. 5. Per *Regul. 34. Cancell. & Constit. Pii V. incip. Sanctissimus & Gregor. XIII. incipientem Humano.* Renuntiatio facta & à Superiore admissa publicari debet. Consuetudo tamen Germaniæ aliud obtinet.

Q. 5. Quinam sint effectus renuntiationis? Resp. 1. Effectus renuntiationis *pura & simplicis* à Superiore *admissæ* est, quòd resignans amittat omne jus in beneficio, nec illud deinceps vi prioris tituli possit repetere *c. 3. & 6. h. t.* 2. Quòd amittat etiam possessionem beneficii, nec ad nudam detentionem

tionem, quàm fortè habet, sit restituendus, si eâ spoliatur; quia exceptio renuntiationis spontaneâ & defectus notorius Proprietatis impedit restitutionem. 3. Quòd fructus non amplius justè percipiat, cùm titulus eos percipiendi, extinctus sit. Dicitur, *admissâ* renuntiatione hos sequi effectus, *re enim adhuc integra* pœnitere *c. 12. h. t.* & si quem ad resignandum constituerit Procuratorem, mandatum Procuratoris poterit revocare, ita tamen ut hæc revocatio Procuratori intimetur ante Superioris acceptationem, aliàs validè Procurator ad resignationem procedet. *Clem. un. h. t.* invalida tamen erit resignatio, mortuo Principali, & Procuratore rei hujus ignaro ad resignationem procedente. Ratio disp. est. Quia post mortem Principalis nihil est amplius vel in ejus hæredum potestate, quod resignari posset, cum beneficium vacans statim devolvatur ad Ordinarii Collatoris potestatem.

Resp. 2. Resignatio *conditionalis* regulariter non consequitur effectum, adeoque nec per illam titulus aut possessio beneficii amittitur, nisi purificata fuerit conditio, sub quâ facta est. Ratio, quia natura conditionis est, ut suspendat actum conditionalem in eventum vel defectum conditionis, quâ impletâ valebit actus, eâ verò deficiente actus erit invalidus. *L. 213. ff. de V. S. L. 16. ff. de Condict. indeb.*

TITULUS. X.

De supplenda negligentia Prælatorum.

Q. 1. *Qualiter negligentia Prælatorum suppleatur?* Negligentia Prælatorum, id est omis-
sio ejus, quod quælibet persona Ecclesiastica
jurisdictionem exercens facere poterat & debebat,
licet suppleatur nonnunquam ab ipso jure, uti in
casu *cap. 1. h. t.* interdum ab inferiore, uti in *c. 2.
de Concess. prab. & c. 3. h. t.* subinde à superiore
mediato juxta *c. 18. de elect. in 6.* ordinariè ta-
men suppletur per superiores gradatim ascendendo
usque ad Papam, sic exigente Hierarchia Ecclesia-
stica, quâ Superiores invigilare debent inferiori-
bus. *c. 41. de elect. c. 7. de off. Ord.*

Q. 2. *Ad quem existente in materia JURISDI-
CTIONIS negligente Prælato jurisdictio devolvatur?* *Resp.* 1. Non devolvitur jurisdictio Episcopi
negligentis *universaliter* ad Metropolitanum; ut is
citra viam appellationis in prima instantia de causis
subditorum Episcopo suffraganeo cognoscere, eos
ordinare, absolvere, condemnare valeat. Ratio;
quia in materia generaliter prohibitoria, quod ex-
pressè non permittitur, prohibitum censetur. *c. 2.
de Transl. Episc. c. 1. h. t. in 6.* sed jure Canonico.
c. 11. de off. Ordinar. generaliter prohibitum est
Archi-Episcopo exercere Jurisdictionem in subdi-
tos suffraganeorum suorum, præterquam in casibus
jure expressis; ergo. Casus expressi sunt *can. 3.
caus. 9. q. 3. c. 40. de sent. Excomm. c. 8. de off. Ord.
c. 1. §. Janè de Censib. in 6. in Bulla Pii V. in conferen-*
dis

dis &c. Remedium subdito ab Episcopo oppresso ante iudicium cœptum superest, ut recurrat ad Papam vel ad Archi-Episcopum, quô hic compellat Episcopum, utpote suffraganeum sibi immediatè subjectum ad administrandam iustitiam.

Resp. 2. Nec devolvitur ad Capitulum iurisdictio Episcopo existente negligente, ob eandem rationem; si tamen vel Episcopus valdè diu abesset, non constituto administratore, vel captivitate, amentia, similive causa à suo officio exercendo impediretur, Capitulum succedit in iurisditionem Episcopalem. *c. 3. h. t. in 6.* Ratio; quia tunc perinde censeri debet, acsi Sedes vacaret.

Resp. 3. Episcopo existente excommunicato vel suspenso non suppletur defectus in administrando munere pastorali per Metropolitanum, ob rationem Responsione I. alleg. & *c. 1. h. t. in 6.* Nec potest suppleri per ejus Vicarium. Ratio; quia unum idèmq; est tribunal Episcopi & Vicarii illius, ergo sicut per excommunicationem, vel suspensionem &c. suspenditur iurisdictio Episcopi, ita & illius Vicarii. Proinde nemo potest in tali diœcesi jus reddere præter Papam, ad quem recurrendum. *c. 17. & seq. caus. 6. q. 3.*

Resp. 4. Judicis sæcularis negligentia suppleri potest per Judicem Ecclesiasticum. *c. 6. 10. 11. de for. comp.* Ratio; quia licet distincta sit potestas sæcularis ab Ecclesiastica, hæc tamen est illa sublimior. *c. 6. major. & obed.* simulque Ecclesia, saltem indirectè iurisditionem exercet in bona temporalia Christianorum per *c. 13. qui filii sint leg.*

leg. Non tamen potest econtrà etiam Judex Laicus Ecclesiastici negligentiam supplere, adèoque nec Clericum in casu negligentiaè Judicis Ecclesiastici trahere ad forum laicale. Ratio, quia judex sæcularis nullam habet jurisdictionem in Clericos. *c. 10. de Constit. imò est illius incapax. c. 7. de præscript.* Adhæc inferior nonnisi in casibus in jure expressis supplebet negligentiam Superioris.

Q. 3. Quis suppleat negligentiam circa provisionem BENEFICIORUM? Resp. 1. Si patronus Laicus intra quadrimestre, vel Patronus Ecclesiasticus intra semestre præsentare neglexerit, is ad quem pertinet præsentatum instituere, sive sit Episcopus, sive alius, liberè poterit beneficium conferre *c. 3. & 27. de Jure Patron.*

Resp. 2. Eodem modo, si beneficium sit *electivum*, & Electores neglexerint eligere intra tempus à jure vel statuto concessum, provisio devolvitur *de jure communi* ad immediatum superiorem *c. 41. de elect.* idem est, si beneficium sit *collativum*. collator autem Episcopo inferior, ad Episcopum loci, in quo beneficium situm, jus conferendi devolvetur. *Clement. un. h. t.* Si Episcopus Abbatem non exemptum nolit benedicere, speciale quid statuitur *in c. 1. h. t.*

Q. 4. An valeat Electio vel collatio statim facta post lapsum temporis à jure definiti? Resp. neg. Ratio, quia post præfixum tempus Collatores, Electores &c. jam privati sunt jure conferendi & eligendi; proinde collatio talis aut electio fieret à non habentibus potestatem, quæ ipso jure est invalida.

TITULUS XI.

De temporibus Ordinationum & qualitatibus Ordinandorum.

Q 1. *Quæ sit natura & numerus Ordinum?* Resp. 1. Ordo *active* sumptus, sive ipsa *ordinatio* est ceremonia sacra, qua alicui conceditur potestas spiritalis ad aliquod altaris officium seu ministerium stabiliter peragendum. Ordo *passive* sumptus est effectus Ordinationis, & certus gradus Ministrorum Ecclesiæ.

Resp. 2. Communiter numerantur 7. Ordines; 4. Minores; scil. *Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, Acolytatus*; & tres Majores; *Subdiaconatus, Diaconatus, ac Presbyteratus*. Posteriores etiam appellantur *sacri*, priores *non sacri*, non quòd non etiam isti sint Sacramentum (nam revera Sacramentum & illi sunt juxta communem doctrinam, quæ colligitur ex Trid. *sess. 23. de Sacram. Ord. can 3.*) sed quòd propiùs habilitent ad Sacramentum Altaris, & votum castitatis annexum habeant.

Resp. 3. *Prima tonsura*, quæ præmittitur collationi Ordinum, non est Ordo Ecclesiasticus propriè dictus, ut patet ex Trid. *sess. 23. c. 2. de Sacram. Ord. & c. 6. 10. 17. de reform.* Deinde per primam tonsuram non confertur ad specialem aliquam functionem sacram potestas; quæ tamen per alium omnem Ordinem Ecclesiasticum conceditur; ergo.

Resp.

Resp. 4. Probabilius nec *Episcopatus* est Ordo à Sacerdotio completè & adæquatè distinctus. *Flor. sess. 25. in Decreto Eugen. IV. §. sextum Sacramentum. Trid. sess. 23. c. 2. de Sacr. Ord.* Ratio, quia Ordo Episcopalis essentialiter includit sacerdotium, ita ut sine illo validè conferri non possit; ergo.

Resp. 5. Materia & forma singulorum Ordinum quænam sit, videatur apud Busenbaum *in Medull. Theol. Mor. Tract. 5. Cap. 2.* ubi id notandum, quòd, licèt curandum sit, ut materia juxta ritum Ecclesiæ contingatur ab Ordinando, si tamen contacta non fuerit, dummodo per Episcopum exhibita, probabilius videatur Ordinem nihilominus rectè collatum esse. Ratio, quia nec ex divina, neque ex humana lege habetur, contractum physicum ad substantiam Ordinis requiri.

Q. 2. Quid de temporibus, interstitiis & loco Ordinationum notandum? Resp. ad 1. Prima tonsura quolibet anni die & horâ conferri potest. *Pontifical. Rom. Tit. de Ordin. conf. §. Clericatus,* Deinde *Ordines Minores* quovis die Dominico aut Festo, manè tamen. *Pontif. cit. §. Minores. 3. SS. Ordines* conferre non licet, nisi Sabbathis *4. temporum,* Sabbatho sancto, Sabbatho Dominicam Passionis præcedente *c. 1. & 3. h. t. vid. etiam c. 13. h.* Per privilegium *Pontificium* (quale nonnulli habent) licitè extra tempora & non servatis interstitiis conferuntur & suscipiuntur Ordines; neque Ordinans hoc casu, neque Or-
di

dinandi jejunare pridie tenentur, si eo tempore non fiat ordinatio, quo aliàs jejunandum foret. Ratio, quia talis obligatio non probatur.

Resp. ad 2. Conferendi sunt Ordines gradatim incipiendo à prima tonsurâ. *c. 2. dist. 59. & c. un. de Cler. per salt. promot.* nec conferendi plures Ordines Majores eodem die. *c. 13. & 15. h. t.* sed inter unum & alterum servanda sunt *interstitia*, sive intervalla temporum scil. unius anni, ut à Minoribus ad Subdiaconatum; itidem unius, ut à Subdiaconatu ad Diaconatum; & tertii, ut à Diaconatu ad Sacerdotium liceat ascendere. *Trid. sess. 23. c. 11. de reform.* Annus hic non computatur mathematicè, ut habet Declarat. Card. Licèt in ordinatione faciendâ extra tempora dispensare de jure possit Pontifex solus, utpotè superior; in interstitiis tamen dispensare concessum est à *Trid. cit.* Episcopis Capitulo Sede vacante, non Prælati Regularibus ordinariè.

Resp. ad 3. *Prima tonsura & Minores* conferri possunt non tantùm in Ecclesia, sed etiam in Domo Episcopali, vel alio loco honesto. *c. 6. dist. 75.* Deberent conferri *Ordines sacri* in Ecclesia Cathedrali. Videatur *Trid. sess. 23. c. 8. & sess. 6. c. 5. de reform.*

Q. 3. Quæ requirantur in Ordinando qualitates? *Resp.* 1. Ut *validè* quis ordinetur, debet esse *mas*, nam foemina jure etiam divino Ordinum sunt incapaces. *1. Cor. 14.* 2. Debet esse baptizatus baptismo fluminis. *c. 1. de Presb. non bapt.*

3. Si

3. Si ordinandus sit adultus & capax rationis, habere debet intentionem saltem habitualement, Ordinis suscipiendi. Arg. c. 3. §. *item queritur. de bapt.* Unde absolute nolens non ordinatur valide; metu autem gravi incusso suscipiens Ordines, neque ratificans sponte susceptos hoc modo Ordines, licet valide fuerit ordinatus, ad continentiam tamen non tenebitur. Ratio, quia non censetur obligationem adeo gravem in se velle suscipere.

Resp. 2. Ut licite quis ordinetur, requiritur, ut habeat convenientem aetatem, in qua solus dispensat Pontifex; utpote in *jure communi*, si Ordinandus non habeat à SS. Canonibus praescriptam; *prima tonsura* exigit septennium completum; *c. fin. h. t. in 6.* Annos discretionis, id est sufficientem notitiam requirunt *Minores*: ad *Subdiaconatus* Ordinem ante 22. ad *Diaconatum* ante 23tium, ad *Presbyteratum* ante 25tum aetatis annum nemo promovendus. *Trid. sess. 23. c. 12. de reform.* ex praxi sufficit, annos illos esse inchoatos. 2. Requiritur, ut non sit *Neophytus. c. 9. dist. 61.* 3. Ut si confirmatus. *Trid. sess. 23. c. 4. de reform.* 4. Ut sit caelebs. *c. fin. h. t. in 6.* nisi cum consensu uxoris vel ingredi Religionem, vel ad SS. Ordines promoveri velit. *c. 4. 5. 8. de convers. conjug.* 5. Ut sit literatus, prout *Trid. pro diversis Ordinibus* exigit *sess. 23. c. 4. 11. 13. 14. de reform.* 6. Ut nulli culpae mortali sit scienter obnoxius; quia Ordo est Sacramentum vivorum. 7. Ut nullam censuram vel

vel irregularitate, neque infamia vel juris vel facti sit notatus *c. fin. h. t. in 6.* 8. Ut sit subditus Ordinanti. *c. 3. h. t. in 6. Trid. sess. 23. c. 8. de reform.* Subditus autem quis esse potest vel ratione originis; vel ratione domicilii veri: vel ratione beneficii; vel ratione triennalis familiaritatis cum Episcopo; vel denique ratione licentiæ aut literarum dimissoriarum.

Q. 4. Quæ requirantur in Ordinando qualitates ratione congruæ sustentationis? Resp. 1. Requiritur *Titulus*, h. e. cautio, quâ de sufficiente, eâque perpetua sustentatione provisum sit Ordinando *ad sacros Ordines. Trid. sess. 21. c. 2. de reform.*

Resp. 2. Titulus est triplex; vel titulus *Beneficii, vel patrimonii, vel paupertatis.* Ut quis titulo *beneficii* valeat ordinari, beneficium debet esse perpetuum respectu *possessoris*: sufficiens ad honestam sustentationem, consideratâ qualitate assumpti statûs Ecclesiastici: actu collatum & pacificè possessum. *Trid. cit.* Deinde ut quis titulo *patrimonii* valeat ordinari, requiruntur bona propria, certa, immobilia, libera sive alteri non hypothecata, *actu* possessa, & in singulos annos frugifera, nec debent esse validè alienabilia: pensio etiam assignata & annuatim præstanda sufficit; promissio autem sustentationis, vel quoad usque Clerico de beneficio provideatur, vel in eventum senii aut inhabilitatis non est titulus *patrimonii*, sed ei tantum ex consuetudine substituitur & vocatur simpliciter *Titulus Mensæ.* Demum ut quis *Titulo pauperatis* ordinetur, Pro-

Liber I.

G

fessio-

fessione vicem Tituli subeunte & Religione existente obligatâ professum alere, requiritur, ut Professio sit valida & facta in Religione approbatâ. Societas JESU ex Constit. Gregorii XIII. *Ascendente.* & Gregor. XIV. *Ecclesia.* item Alumni Pontificii juxta Bullam Gregor. XIII. 23. *Septembr.* 1584. datam speciale quid habent.

Q. 5. *Quid requiratur ex parte Ordinantis ad conferendos Ordines?* Resp. 1. Ut valide conferat Ordines, præter *intentionem* debitam requiritur potestas ordinandi vel *ordinaria*, quæ *solis & omnibus* Episcopis consecratis competit. Trid. *sess. 23. c. 4. & can. 7. de Sacram. Ord.* vel *extraordinaria*, quam habent ad *Minores* conferendos plerique Abbates veri, benedicti & mitrati respectu subditorum suorum *Regularium*. Trid. *sess. 23. c. 10. de reform.* Ad *Sacerdotium* conferendum nequidem vi delegationis à Sede Apostolica factæ Sacerdos non Episcopus habilitari potest; uti praxis Ecclesiæ docet.

Resp. 2. Ut Episcopus *licite* conferat Ordines, præterquam quod non debeat esse reus peccati gravis &c. requiritur, ut sit Episcopus *proprius* ipsius ordinandi, vel saltem à proprio hujus Episcopo licentiam habeat. *c. 1. caus. 9. q. 2. conferatur* Trid. *sess. 14. c. 2. & sess. 23. c. 8. de reform.*

Q. 6. *Quid dicendum de Literis dimissoriis?* Resp. 1. Licentia à proprio Episcopo alteri Episcopo (etiam à Latino Episcopo Græco, ordinando subditum Latini Episcopi ritu Latino. Pirh. *h. n. 38.*) concedi potest, conferendi subditis suis sacros

Ordi-

Ordines, vel viva voce, vel per Literas, quæ nonnunquam *dimissoria*, aliàs *Reverendæ*, interdum *commendatitiæ* appellantur.

Resp. 2. Concedi possunt ab Episcopo proprio, licèt necdum sit *consecratus* 2. à Capitulo sede vacante duntaxat intra annum à die vacationis arctatis beneficio, h. e. iis, qui vel actu obtinent, vel electi, præsentati, nominati sunt ad beneficium, v. g. Parochiale exigens Ordinem Sacerdotalem intra annum suscipiendum, ut habetur Trid. *sess. 7. c. 10. de reform.* 3. à Vicario Generali tum solùm, si vel habeat speciale mandatum, vel Episcopus agat in remotis, vel consuetudo permittat. *Gloss. & DD. in c. 3. h. t. in 6.* 4. à Prælato Regulari *Regularibus* suis subditis *ordinariè tantùm ad Episcopum diœcesis suæ c. 5. h. t. in 6.* Trid. *sess. 22. c. 10. de reform.* ubi & innuitur Prælatos Regulares, etiam exemptos, si non sint exempti *plenissimo* jure, subditis suis sæcularibus dare non posse dimissorias ad Episcopum alienum, quia in eos non exercent jurisdictionem quasi Episcopalem, sicut in suos Regulares.

Resp. 3. Si *specialiter* dimissoriæ concedantur, exprimendum est nomen Episcopi, ad quem diriguntur, qui & solus tunc licèt ordinabit. 2. Qui Ordines vigore illarum possint conferri. 3. Exprimenda est causa, ob quam vel *nolit* Episcopus proprius, vel *nequeat* ordinare, ut dicitur *c. 1. h. t. in 6.* 4. Continere debent *attestationem* de natalibus, ætate, moribus, scientiâ

Ordinandi. *Trid. sess. 23. c. 8. de reform.* Hinc
 ii, quibus dimissoriae dantur, prius debent exami-
 nari. *sess. cit. c. 3. 5.* Concedendae sunt gratis.
Trid. sess. 21. c. 1. de reform. nec morte conceden-
 tis expirant. *arg. c. 5. de rescript in 6.* Demum
 exprimendum, utrum in interstitiis dispenset Epi-
 scopus concedens dimissorias.

Q. 7. *Qua sint poena male Ordinantium & Or-
 dinatorum?* Resp. I. Poena scienter conferentis Or-
 dinem sacrum non habenti legitimam aetatem, est
 suspensio a collatione Ordinum ferenda sententia.
c. 14. h. t. conferentis Ordines *Minores* poena re-
 linquenda est arbitrio Superioris, quia de his ju-
 ra tacent: *primam tonsuram* ante legitimam aeta-
 tem conferentis poena est suspensio *ipso jure* per
 integrum annum ab ejus collatione. *c. fin. h. t.*
in 6. Poena *Ordinati* m. f. ad Ordinem sacrum
 ante legitimam aetatem est suspensio ab Ordine
 sic suscepto, usque dum absolutio impetretur
 aut ab Episcopo: aut a Confessario privilegiato.
 ¶ *Bullam Pii II.* ubi plures ejusmodi poenae;
 v. g. quod sic Ordinatus ministrans irregularita-
 tem incurrat, & beneficiis Ecclesiasticis privari
 possit.

Resp. 2. Poena scienter Ordinantis alienum sub-
 ditum absque licentia vel dimissoria Episcopi pro-
 prii est suspensio lata sententiae per annum a col-
 latione omnium Ordinum. *Trid. sess. 23. c. 8.*
in fin. de reform. per dolum aut ignorantiam cras-
 sam suscipientis Ordines sacros poena est suspen-
 sio ab executione Ordinum susceptorum, quam
 diu

diu Episcopo proprio videbitur. *c. 2. h. t. in 6.*
Bulla Pii V. & Trid. cit.

Resp. 3. Pœna Episcopi *Ordinantis* aliquem *absque titulo* est præter peccatum grave obligatio eum alendi, usquedum de beneficio ei provideat. *c. 2. 4. & 16. de præb.* excipitur, si Episcopus non fuit in culpa. *c. 2. de Constit.* vel si generalem concessit potestatem Suffraganeo suo, ordinandi subditos, & is absque titulo ordinavit: vel si quis per fraudem intrusit titulo destitutum: his enim casibus in subsidium tantum Episcopus tenebitur ob honorem status Clericalis. Pœna *ordinati* sine titulo, si fuit in culpa, & decepit Episcopum, probabilius est suspensio Ordinis ita suscepti, & irregularitas, si in Ordine sic suscepto ministret. *Constit. Urbani VIII. Secretis æternæ providentiæ. 11. Decemb. 1624.*

Resp. 4. Pœna *Ordinantis* in aliena diœcesi sine consensu Ordinarii loci est pœna suspensionis *latæ* sententiæ ab *exercitio omnium Pontificalium*. Pœna *Ordinati*, ut sit suspensus ab executione Ordinum sic susceptorum. *Trid. sess. 6. c. 5. de reform.*

Resp. 5. Pœna *Ordinantis* extra tempora à Jure statuta est suspensio *ferenda* sententiæ à collatione Ordinis illicitè collati. *c. 2. 8. 13. h. t.* Pœna taliter *Ordinati* (in sacris) est suspensio *ipso jure* ab executione talis Ordinis *Bull. Pii II. anno 1461.* Si ministret in Ordine sic malè suscepto, incurrit irregularitatem, ab Episcopo dispensabilem. *c. 16. h. t.*

TITULUS XII.

De Scrutinio in Ordine faciendo.

Q 1. *Quid & quotuplex sit hoc Scrutinium?*
Resp. 1. Scrutinium à scrutando dictum est inquisitio seu examen Ordinandorum ab eo, ad quem spectat, factum.

Resp. 2. Est triplex: *Primum*, quod per mensem ante Ordinationem à Parocho vel alio jussu Episcopi faciendum esset juxta Trid. *sess. 23. c. 5. de reform.* in Germania non est in usu, ejúsque vices suppleant Testimonia Professorum. *Secundum* ex Trid. *Decret. sess. cit. c. 7.* fieri debet feriâ quartâ ante ipsam Ordinationem, vel quando opportunum erit, ab *Episcopo*, aliisque viris peritis. 1. *Examinando genus*, an Ordinandus sit parentibus Catholicis, liberis, legitimo matrimonio junctis natus &c. 2. *inquirendo in personam* Ordinandi, an sit corpore vitiatum, bigamus, censuratus &c. 3. *In aetatem*, an eam habeat, quæ requiritur ad Ordinem petitum. 4. *In titulum*. 5. *In vitam & mores* Ordinandi. 6. *In fidem*. 7. *Præcipue etiam in doctrinam.* *Tertium scrutinium* fit in ipso Ordinationis ad *Diaconatum vel Sacerdotium* actu, & juxta *c. un. h. t.* consistit in summaria illa & extrajudiciali inquisitione Episcopi, Archidiaconum [hodie Sacellanum vel Ceremoniarium] sibi præsentantem Ordinandos interrogantis, *an sciat illos dignos esse;* hujúsque responsione: *Quantum humana fragilitas*

litas nosse fuit, & scio, & testificor ipsos dignos esse ad hujus onus officii.

Q. 2. Unde testimonium qualitatum in secundo scrutinio inquirendarum, dum de iis non constat, petendum? Resp. 1. Testimonium Natalium, libertatis, generis, Magistratus loci, ubi natus Ordinandus, vel Parochus; atatis similiter Parochus dare potest; & ita sufficienter hæc qualitates probantur; literas testimoniales vitæ & morum, dum Regularis est ordinandus, dant Superiores, testantes eum nullo ad Ordines requisito carere: dum est Ecclesiæ cuidam addictus, Decanus, dum in Academia, Professor & Præfectus. Dum quis ordinandus est ab alieno Episcopo, requiruntur præter alia testimoniales morum proprii Episcopi. Trid, sess. 23. c. 8. quas Capitulum Sede vacante etiam intra primum annum non arctato subdito suo concedere potest, si is à Papa vel ejus Nuncio habeat facultatem seu dimissorias, ut à quocunque Episcopo externo ordinari possit.

Resp. 2. Doctrina probanda est per examen, quod subire debent etiam Regulares ex Trid. Decret. sess. 23. c. 12. de reform. nisi privilegio Apostolico gaudeant, quale Societati JESU concessit Gregor. XIII. & confirmavit Paulus V. Constit. incipient. Quantum. edit. Non. Sept. 1606.

Q. 3. Quæ sit pœna Ordinatorum sine examine? Resp. 1. juxta can. 55. dist. 50. Ordinans scienter habentem impedimentum privatur potestate ordina-

ordinandi; Ordinans ignotum, de cujus habilitate ei non constat, arbitrarie puniendus est.

Resp. 2. Ordinari se faciens sine Scrutinio, seu furtivè se ingerens Ordinandis suspendendus est ab exercitio Ordinis furtivè suscepti. *can. fin. dist. 24.* etiamsi aliàs dignus foret: furtivè suscipiens uno die duos Ordines majores videtur ipso jure esse suspensus. *c. 1. de eo, qui furtivè.*

Resp. 3. Valet tamen Ordo collatus furtivè accedenti vel indigno, licet protestetur Episcopus, se nolle talem ordinare. Ratio, quia protestatio talis ab Episcopo fieri tantùm, censetur ad ostendendam suam displicentiam, & quod nolit ordinare scientur indignum; aliud tamen dicendum, si Episcopus expressam haberet & positivam intentionem, furtivè accedentem vel indignum non ordinandi.

Q. 4. An Archidiaconus vel alius ejus vices supplens in 3tio Scrutinio, si sciat privatâ scientiâ, aliquem ex Ordinandis laborare impedimento occulto, possit tamen b. f. respondere, scire se dignos, quantum humana fragilitas nôsse sinit? Resp. aff. Ratio; quia verba hæc non profert ut persona privata, & secundùm scientiam privatam, sed secundùm publicam, quam habet ex approbatione Examinatorum, si ipse inter Examinatores non fuit. Interim tamen si ante actum Ordinationis talis defectus habuisset notitiam, monendus erat vel Ordinans, vel Ordinatus, aut casu quo nihil se profecturum crederet, declinandum

dum pro hac vice officium præsentandi, si possit id fieri.

TITULUS XIII.

De Ordinatis ab Episcopo, qui renuntiavit Episcopatu, vel ab Excommunicato.

Q 1. *An Episcopus, qui renuntiavit Episcopatu, possit adhuc conferre Ordines?* Resp. 1. Si renuntiavit *loco tantum*, h. e. curæ seu officio, & administrationi Episcopali, retento tamen Episcopali titulo, non tantum *validè*, ut per se patet, sed & *licitè* conferre potest Ordines, etiam majores, cum licentia Episcopi proprii Ordinandorum *c. 1. h. t.* sed non sine illâ; quia propriam diœcesim non habet.

Resp. 2. Episcopus, qui non tantum renuntiavit *loco* & regimini, sed & *Ordini*, sive executioni Ordinis & dignitatis Episcopalis, *licitè* cum licentia Ordinarii confert primam tonsuram & Minores. Ratio, quia cum etiam non Episcopi v. g. Abbates conferre hæc possint, non censetur his actibus renuntiâsse, cum renuntiatio sit strictè interpretanda: Ordines verò majores etiam cum licentia Episcopi alicujus *licitè* non confert; id enim *c. 1. h. t.* prohibetur. *Valida* est collatio, ut character sic Ordinatis imprimatur, non tamen Ordinis ita suscepti executionem consequuntur. *c. 1. cit.* sed *Ordines*

majores recipiens *scienter* ab Episcopo, qui renuntiavit loco & dignitati, non nisi à S. Pontifice dispensationem pro executione Ordinis accipere potest. *cit. c. 1.* Si tamen delictum sit notorium. Qui *ignoranter* ignorantiam scilicet non peccaminosam à tali ordinatus fuisset, posset dispensativè restitui executioni Ordinis à proprio Episcopo *c. 1. cit.* Suspendio hæc ab executione Ordinis censura propriè non est, cum etiam ab ignorante & absque culpa incuratur. Præterea, qui simpliciter renuntiavit Episcopatu, loco tantum in dubio præsumitur renuntiasse. Ratio; quia renuntians dignitati Episcopali, ob crimen depositus censetur. Arg. *c. 15. de elect.* excepto casu, quo Episcopus Religionem ingreditur.

Q. 2. An valida sit collatio Ordinum facta ab Episcopo excommunicato. suspenso, in hæresi lapsa &c. Resp. aff. Ratio, quia talis characterem retinet, ac proinde etiam potestatem ordinandi, licet eam obstante excommunicatione, suspensione &c. licitè non exercent. Textus *c. 2. & 3. caus. 9. q. 1.* allegatos contra assert. explicant Pirh. Eng. Wiestn, De dispensatione cum Ordinatis ab Episcopo v. g. excommunicato, loquendum. ut in priori responsione, quamvis varient AA. qualis Episcopus cum ignoranter ordinato ab Episcopo excommunicato dispensari possit, an scilicet ipse etiam Episcopus, qui ita ordinando deliquit, post impetratam absolutionem.

TITU.

TITULUS. XIV.

De ætate, & qualitate, & Ordine Præficiendorum, h. c. promovendorum ad dignitates & beneficia Ecclesiastica.

Q 1. Quæ ætas requiratur ad dignitates, & alia munia Ecclesiastica? Resp. Ad S. Pontificatum nulla ætas jure positivo determinata est, decet tamen omnino, ut in ea saltem ætate sit constitutus, in quâ Christus incepit prædicare. Ad dignitates Ordinis Episcopalis 30. anni completi exiguntur c. 7. in prin. de elect. eandem ætatem in Cardinalibus requirit P. König h. n. 2. ob Trid. verba sess. 24. c. 1. de reform. rigorem hunc Sixtus V. temperavit. Ad Prælaturas Episcopali inferiores v. g. Præposituras, Decanatus, & cætera beneficia, quibus cura animarum principaliter est annexa, requiritur annus ætatis 25. inchoatus, quia Trid. sess. 24. c. 12. de reform. utitur verbo: qui attigerit 25. tum annum, quod fecisse censetur, qui inchoavit. Ad dignitates & Personatus, quibus animarum cura annexa non est, requiritur & sufficit annus 22. ætatis, sed completus, ut coll. ex Trid. cit. non sit minor 22. annis. Ad Canonicatus, Præbendas, & portiones Ecclesiarum Cathedralium jure novo Trid. cit. requiritur ea ætas, ut infra tempus à jure præscriptum, scil. infra annum, initiari valeat eo Ordine, quem requirit Canonicatus vel Præbenda. In Germania consuetudo habet, ut Subdiaconatus, qui plerumque

re-

requiritur ad Canonicatus Ecclesiarum Cathedralium, suscipiatur à Canonico, qui ad Capitulum admittitur. Ad *alia beneficia simplicia & inferiora* hodie à Trid. *sess. 23. c. 6. de reform.* requiritur annus ætatis 14. saltem inchoatus; nisi in fundatione aliud statutum sit, cui Trid. noluit derogare. Episcopus *in ætate secundum Canones universalis Ecclesiæ requisita* ad beneficia dispensare non potest: quia relaxare nequit commune Jus Canonicum, nisi id ei expressè fuerit concessum. Deinde collatio beneficii facta illi, qui caret legitima ætate, est ipso jure nulla, saltem pro foro externo. *c. 14. de elect. in 6.* Ratio, quia facta est inhabili.

Q. 2. *Quæ hic veniant nomine qualitatis requisita in præficiendis?* Resp. 1. Promovendus habere debet qualitates illas omnes, de quibus *Tit. 11. Q. 3.* dictum, exceptâ *subjectione* (cùm & Clericis extraneis conferri possint beneficia) & *Titulo*; quia optimus Titulus beneficium est: præcipuè autem attendi debet *probitas morum, & scientia literarum*; videri potest desuper *c. 7. de elect. c. 29. de Præb. Clem. 1. h. t. Trid. sess. 24. c. 18. sess. 22. c. 2. sess. 23. c. 18. de reform. &c. ubi & illud (nim. sess. 24. c. 1. & 18. & in Constit. Pii V. In conferendis)* habetur, digniores non tantùm ad Prælaturas Ecclesiasticas sed & ad beneficia curata assumendos esse.

Resp. 2. Possunt præter prædictas aliæ qualitates requiri, vel ex fundatione, vel consuetudine vel statuto, v. g. ut admittendus ad Canonicatum

catum sit ex certa regione, civitate, familia; imo non tantum in limine foundationis cum consensu Superioris, sed & per consuetudinem immemorabilem induci potest, uti & per statutum à S. Pontifice confirmatum, ut ad certa beneficia soli Nobiles promoveantur, cætera digni, vel si beneficium requirit, digniores. Ratio, quia hoc de se & objecto suo illicitum non est, nec à jure prohibitum.

Resp. 3. Si fiat collatio beneficii cujuscunque excommunicato, suspenso, personaliter interdicto, uti & irregulari cuicunque est ipso jure nulla. De excommunicato habetur. *c. 7. de Cler. excom.* de suspenso. *c. 8. de atat.* De interdicto & irregulari inde constat, quia neuter illorum officium præstare potest, ergo nec poterit conferri beneficium, utpote quod propter officium datur. Quid de censurà v. g. occulta laborante dicendum, quod is b. f. beneficium oblatum valeat regulariter acceptare, colligitur ex alibi dicta.

Q. 3. Quis Ordo in præficiendis requiratur?
Resp. Præscribitur à jure I. ut nemo, nisi *Clericus* valide recipiat beneficium, adeoque volens tale recipere tonsuram primam saltem habere debet *c. 6. de Transact. c. 2. de Instit. 2. Ad Cardinalatum S. R. E.* requiritur Ordo illorum gradui, qui triplex est, competens. 3. In *Episcopum* eligendus saltem per 6. menses antecedenter in S. Subdiaconatus Ordine constitutus fuisse debet. *Trid. sess. 22. c. 2. de reform.* 4. Ad dignitates Ecclesiasticas *Episcopatu inferiores*, curam tamen animarum

vel

vel jurisdictionem fori externi habentes, ut sunt Abbatia, Decanatus &c. Item ad beneficia Parochialia aut Curata, necessarius est Ordo Presbyteratus vel actu susceptus, vel intra annum suscipiendus. *c. 1. h. t. Clem. 2. eod. c. 14. de elect. in 6.* §. Ad Canonicatus Ecclesiarum Cathedralium Trid. *sess. 24. c. 12. de reform.* exigit Ordinem vel Presbyterii (quo mediam partem Canonicorum vult esse iniciatam) vel Diaconatus, vel Subdiaconatus. Hæc tamen constitutio Trid. non videtur in Germania esse usu recepta.

TITULUS XV.

De sacra Unctione.

Q. 1. Quid h. intelligatur per sacram Unctionem & quotuplex ea sit? *Resp.* ad 1. Intelligitur h. per Unctionem sacram materialis olei olivarum ab Episcopo benedicti vel puri, vel balsamo mixti (quod *Chrisma* dicitur) delibutio facta secundum ritum Ecclesie. Oleum *purum* sive simplex aliud est *Catechumenorum*, aliud *Infirmorum*.

Resp. ad 2. Unctio duplex est, una *interior, invisibilis, spiritualis*, quæ fit in anima per Spiritum S. altera *exterior, visibilis & materialis*, quæ fit in corpore, & est signum interioris. Complectitur hæc 7. Unctiones scil. 1. in Consecratione Episcopi, 2. In Ordinatione Sacerdotum. 3. In Baptismo. 4. In Confirmatione.

§. In

5. In Sacramento extremæ Unctionis. 6. In Consecratione Altaris, templi, calicum. 7. In inunctione Imperatoris & Regum. *c. 117. b. r.*

Q. 2. Qualiter fiant hæ Unctiones? Resp. 1. Unguntur Episcopi in sua Consecratione S. Chrismate in capite & manibus à Metropolitano vel alio Episcopo duobus aliis Assistentibus. 2. Sacerdotes in sua Ordinatione oleo simplici benedicto in manibus. 3. Baptizandi ante Baptismum oleo simplici Catechumenorum in pectore & scapulis, post Baptismum S. Chrismate in vertice. 4. Confirmandi ununtur S. Chrismate *ordinariè* ab Episcopo in fronte, *extraordinariè* & ex commissione S. Pontificis à simplici Sacerdote. 5. Moribundi oleo infirmorum in oculis, auribus, naribus, labiis, manibus, pedibus à Sacerdote super ægrotum deprecante. 6. Ecclesia in parietibus, dum consecratur ab Episcopo: altaria priùs oleo simplici, deinde Chrismate in cornibus *ordinariè* ab Episcopo vel alio Privilegiato. 7. Imperator, & Reges oleo Catechumenorum ununtur in dextero brachio, seu humero, vide *c. 39. de elect.*

Q. 3. Quomodo hæ Unctiones inter se distinguantur? Resp. 1. Unctio Imperatoris & Regum, nec Sacramentum, nec Sacramentalis est, utpote nec per se gratiam causans, nec ad Sacramentum aliquod perficiendum vel suscipiendum ordinata. Idem est de Unctione rerum quarundam Ecclesiasticarum.

Resp. 2. Unctio neutra, scil. nec oleo Catechumenorum facta ante, nec *Chrismatica* post baptismum est de substantia baptismi, Ratio, quia
ut

ut patet, in necessitate sine ulla Unctione etiam à Laicis validè & licitè baptismus confertur.

Resp. 3. Unctio in *Confirmatione* (quæ L. N. Sacramentum est, quo baptizatis spiritualis gratiæ augmentum & robur confertur per *Chrismat* in fronte unctioem sub certa verborum forma, ad Christianam fidem fortiter profitendam) est de necessitate & essentia hujus Sacramenti tanquam materia proxima, *Trid. sess. 7. can. 1.* Materia remota est oleum olivarum balsamo mixtum, quæ admixtio balsami licet sit de necessitate præcepti, probabiliùs tamen non est de necessitate Sacramenti. *c. 1. de Sacram. non iterand.* An uti administratio Confirmationis, sic & confectio *Chrismat* simplici Sacerdoti à *Papa* committi possit, variant AA. posterioris nullum, prioris exempla aliqua habemus.

Resp. 4. Nec *Unctio Sacerdotis*, nec *Unctio Chismatic* in Consecratione Episcopi adhiberi solita est de essentia Sacramenti Ordinis & Consecrationis Episcopalis. *c. un. pr. h. t.* est tamen hic explicandum. *c. fin. de Sacram. non iterand.*

Resp. 5. *Unctio extrema* Sacramentum est N. L. ad salutem mentis, vel etiam corporis per unctioem olei, & orationem Sacerdotis homini ægrotanti, & de vita periclitanti, à Christo Domino ordinatum. *Jac. 5. v. 14. & 15.* Itaque materia remota hujus Sacramenti est oleum olivarum benedictum, *ordinariè ab Episcopo* eodem anno. *Flor & Trid. sess. 14. c. 1. & 2. de extrem. unct.* Potest tamen benedicto misceri non benedictum

dictum in minori quantitate. *c. 3. de Consecr. Ec-
cles.* Potest item urgente necessitate vetus adhiberi,
quoad novum ab Episcopo petatum mittatur.
DD. com. Materia proxima est unctio s. sensuum.
Forma consistit in verbis illis: *Per istam S. Un-
ctionem &c.* Subjectum est homo viator, bapti-
zatus, ratione aliquando usus, in *infirmi-
tate le-
thali* constitutus. *Minister* est Sacerdos, *qui-
cunque*, ut *valide*; proprius Parochus, vel cura
ejus *licite* conferatur.

TITULUS XVI.

De Sacramentis non iterandis.

Q. 1. *Quænam Sacramenta & cur non iteranda?*
Resp. Ex 7. L. N. Sacramentis tria scil. *Ba-
ptismus, Confirmatio, & Ordo* sine Sacrilegio reite-
rari non possunt. Est de fide definitum in *Flor.
& Trid. sess. 7. can. 9.* Idem habet Aug. de Con-
firmatione & Baptismo *L. 2. contra ep. Petiliani.
c. 104,* de Ordine *L. de bon. conjug. c. 24.* idque
procedit, etsi Sacramenta hæc suscipiantur *fictè*,
id est, cum scientia peccati mortalis, *TT.* com-
muniter. Et licet hic titulus loquatur de 3. præ-
dictis Sacramentis, potest tamen etiam intelligi
de reliquis, ut in eorum collatione nihil itere-
tur; v. g. eadem hostia non bis consecratur.
In *dubio rationabili*, num Sacramentum sit vali-
dè collatum, potest, imo *baptismus* ob summam
suam necessitatem, *Ordo* ob periculum invalidè
administrandi alia Sacramenta, debet sub condi-
tione de novo conferri. Ratio, quia tum in du-

Liber I.

H

bia

bio præferenda est opinio animabus favens, tum quia hoc pacto nulla Sacramentis irreverentia irrogatur, quam satis tollit adjecta conditio ex rationabili causa.

Resp. 2. Ratio absolutæ non reiterabilitatis trium horum Sacramentorum est, quòd indelebilem characterem imprimant, & immediatè ac directè homo per ea cultui divino auctoretur ac consignetur. In Baptismo etiam speciales sunt congruentiæ.

Q. 2. Quid faciendum, si quid in administratione Sacramentorum omissum? *Resp. 1.* Si quid omissum est substantiale, v. g. affusio aquæ in Baptismo, tunc omnibus substantialibus adhibitis denuò conferri Sacramentum debet: nec hoc casu ipsum Sacramentum reiteratur. *c. fin. de Presb. non baptiz.*

Resp. 2. Si quid omissum *accidentale*, ex præcepto tamen Ecclesiæ, ejúsve usu & praxi adhibendum (v. g. in Baptismo unctiones, exorcismi &c.) id cautè, cum debitâ scil. reverentiâ & evitacione scandali supplendum. Vide *Resp. 2. 3. 4.*

Q. 3. Tit. præced. Id notandùm, quòd *scienter iterans Baptismum* tum conferendo, tum recipiendo irregularitatem incurrat. *c. 2. de Apostat. can. 10. caus. 1. q. 7.*

TITULUS XVII.

De Filiis Presbyterorum Ordinandis
vel non.

Q. 1. Quinam filii Presbyterorum arceantur ab Ordinibus? *Resp. 1.* Non arcentur ab Ordini

dinibus filii geniti ex iustis nuptiis à patre, antequam is ad S. Ordinem fuerit promotus. Ratio, quia hi omni jure legitimi sunt. 2. Nec procreati à Presbyteris aut Diaconis Orientalis Ecclesiae post susceptum à parente S. Ordinem ab Ordinibus arcentur, etiam inter Latinos. *c. 6. de Cler conjug.* Ratio, quia in Orientali Ecclesia votum continentiae S. Ordinibus annexum non est. 3. Soli ergo & omnes ii, qui in Ecclesia latina, etiam ex propria & legitima uxore procreati sunt à patre post susceptum ab eo de consensu uxoris S. Ordinem sunt irregulares, ut neque ad Ordines, neque si forsan ordinati jam sint, ad ullum beneficium Ecclesiasticum, nisi prius habilitentur, valeant promoveri. *c. 1. & in 6. h. t.*

Q. 2. An filii Presbyterorum arceantur à beneficiis Ecclesiasticis? Resp. 1. Filii Presbyterorum, & juxta decis. Rotae Clericorum aliorum *illegitimi*, etiamsi dispensationem super defectu natalium obtinuerint, obtinere tamen non possunt ullum beneficium, vel quoquo modo *ex officio* ministrare in Ecclesia, in qua ipsorum pater beneficium aliquod *quodcumque* habuit. *c. 2. 3. 4. 15. & 16. h. t.* quorum dispositionem Trid. *sess. 25. c. 15. de reform.* renovavit, in detestationem *paterna incontinentia.*

Resp. 2. Filii Clericorum *etiam legitimi* (id est hic, legitimo matrimonio nati) absque dispensatione *Papae* incapaces sunt ad *immediate*, nullam scil. personam extraneam mediante - obtinenda *beneficia, quae patres eorum in titulum*, sive cum jure

in re obtinuerunt; idque ad tollendam *speciem* *sucessionis hereditariae*. Trid. *sess. 25. c. 7. de reform.* Huc referenda sunt, quæ Engel *h. n. 3.* & alii tradunt, num Pater in beneficio filii, frater in fratris, nepos in avi beneficio immediatè possit succedere? it. quæ circa beneficia resignata, ut ea non possint consanguineis vel *admittentium*, ut ait Bulla Pii V. *Quanta. vel suis*, ut habet Declarat. Card. à Garc. cit. conferri.

Q. 3. *Quid de aliis illegitimis dicendum?* Resp. 1. Illegitimi omnes, sive sint *naturales tantum*, h. e. ex simplici fornicatione nati; sive *spurii*, seu prognati à parentibus, inter quos ob impedimentum dirimens nec conceptionis, nec nativitatis, nec intermedio tempore matrimonium consistente potest; hi, inquam, omnes sine habilitatione sunt irregulares, & ad Ordines nequeunt promoveri *c. 1. § & c. fin. h. t. in 6. can. 1. dist. 56.* Ratio est tum ob excellentiam statûs Clericalis; tum in detestationem paterni criminis: tum ob justum timorem, ne tales paternæ incontinentiæ sint imitatores. Non tamen extenditur responsio ad illegitimos factos Religiosos, qui *emissa Professione, vel votis verum Religiosum constituentibus*, absque alia dispensatione juxta *c. 1. h. t. ad Ordines etiam sacros* promoveri possunt; non verò ad Prælaturas *c. 1. junct. Gloss. v. Prælationem. h. t.* ad quas neque fœminæ Religiosæ citra dispensationem evehi possunt, si vitio originis laborent. *c. 9. de elect. in 6.*

Q. 4. Quot modis illegitimi habitari possint?

Resp. Illegitimi habitari, & capaces fieri possunt Ordinum & beneficiorum 4. modis: vel 1. per subsequens matrimonium, de quâ legitimatione plura ad *tit. 17. Libri. 4. Decret.* vel 2. rescripto Papæ, aut legitimatione eorum, qui potestatem legitimandi Canonice à Pontifice acceperunt. Vel 3. Professione Religiosâ de quâ modò dictum 4. Dispensatione, quam quoad *Ordines majores*, beneficia curata & dignitates concedit solus S. Pontifex *c. 1. h. t. in 6. & c. fin. §.* Si tamen defectus sit occultus, probabiliter etiam Episcopus. arg. *Trid. sess. 24. c. 6. dereform.* Ubi & illud notandum, quòd *legitimatio differat à dispensatione?* quia *legitimatio* est quædam habitus reddita personæ, illiusque veluti ad primævam naturam restitutio; *dispensatio* verò respicit effectus, radicali personæ inhabilitate remanente; ac proin *legitimatio latè*, *dispensatio strictè* est interpretanda.

TUTILUS XVIII.

De Servis non Ordinandis & eorum manumissione.

Q. 1. An & qualiter servi prohibeantur ab Ordinibus? Resp. 1. *Servi* propriè dicti (quales non sunt famuli pro annua mercede fervientes; & in sensu ac usu juris verè sunt liberi, sed qui jure gentium contra naturalem libertatem do-

H 3 minio

minio nostro subjiciuntur vel *nativitate* ex matre serva, vel *captivitate*, vel *venditione sui ipsius*, vel juxta *L. 2. C. de libert. revocatione liberti in servitute*) hi inquam, servi ob defectum libertatis irregulares sunt, & ordinari prohibentur. *tot. tit. h.* & præcipue *c. 1. & 5.* Ratio est, præjudicium & injuria Domini, dignitas Clericalis, & vilitas servilis &c.

Resp. 2. Liberti, h. e. ex servitute justa manumissi, si simpliciter sint manumissi, licetè ordinantur, secus, si cum retentione obsequii *temporalis*; cum juxta *can. 7. dist. 54.* promovendi ab omni jugo Dominico debeant esse liberi.

Resp. 3. Adscriptitii h. e. qui alicui fundo colendo adscripti & personaliter obligati sunt; item *Originarii*, qui scil. ex talibus adscriptitiis nati sunt: & homines *proprii* vulgò dicti *Leibeigene* absque consensu & manumissione Domini licetè non ordinantur. Ratio, quia licetè absolutè sint homines liberi, in iis tamen pleraque locum habent, quæ à Ss. Canonibus de servis non ordinandis sunt constituta. Accedit praxis, quæ tales vel consensum Dominorum vel manumissionem in scriptis Episcopo exhibent.

Q. 2. Quid si servus, antequam donatus sit libertate, promoveatur ad Ordines? *Resp. 1.* Si sciente & non contradicente Domino ordinatus quis fuerit, etiam in Clericum primæ tonsuræ tantum, eo ipso fit & manet liber. *c. 20. dist. 54.*

Resp. 2. Si ignorante Domino, & multò magis si contradicente servus ordinatus fuerit tantum

Mi-

Minoribus, non modò graviter ob irrogatam Domino injuriam peccat, sed & manet servus, & Dominus eum vindicare potest intra annum, neque fori aut Canonis privilegio gaudebit *c. 2. h. t.*

Resp. 3. Si servus ignorante vel contradicente Domino suscepisset Diaconatum aut Subdiaconatum ab Episcopo sciente, illum esse servum, servus efficitur liber, Episcopus autem ordinans, vel is, qui testimonium dedit, tenetur Domino dare duos servos æque bonos, vel solvere duplum pretium. *c. 19. dist. 54.* Si verò nec Episcopus Ordinans, nec promotor scivit esse servum, Ordinatus Domino loco sui reddere tenetur alium servum æqualem, vel ex proprio peculio se redimere; quodsi neutrum præstare possit, redigi à Domino poterit in pristinam servitutem; unde suspensus erit ab officio sacro, non tamen à voto castitatis. *c. 9. dist. 54.*

Resp. 4. Si servus ignorante vel contradicente Domino fecit se ordinari *in sacerdotem*, non potest iterum reduci in servitutem, sed peculium amittit, illudque Domino cedit; si nullum habet, per ministeria sacra satisfacere Domino pro posse obligatur. *c. 9. & seq. dist. 54.*

Quæri 3. hic potest; an filius familias consensum Patris ad suscipiendos Ordines S. necessarium habeat? Resp. De honestate est, illum requirere; non de necessitate. Item: *an Clericatus liberet à potestate patria? Resp.* Neg exceptâ dignitate Episcopali, *L. 34. & Auth. seq. C. de Episc. & Cler.*

TITULUS XIX.

De obligatis ad Ratiocinia Ordinandis, vel non.

Q 1. *Quinam hoc titulo prohibeantur ab Ordinibus? Resp. 1.* Qui ob publicam administrationem bonorum Reip. obligati sunt ad ratiocinia, ut sunt Quæstores. Tributorum susceptores. *can. un. dist. 53.* 2. Obligati ad administrationem privatam, ut sunt Tutores, Curatores, Procuratores. *c. un. h. t.* 3. Alii quicumque administratione aut negotiatione sæculari obstricti, non conveniente statui Clericali, quales sunt obligati militiæ, Vasalli ad obsequia personalia Ordini Clericali repugnata obligati &c. Qui omnes & his similes ordinandi non sunt, nisi prius huiusmodi administrationes deposuerint, & simulationes reddiderint? quia utrumque *c. un. h. t.* requirit. Rationes huius Constitutionis sunt v. g. quia Officiales ejusmodi in reddendis rationibus doli convinci, & litibus vexari possunt, quod cederet in grave damnum & infamiam Ecclesiæ. Quia non tam amore divini obsequii, quàm ratiocinia & forum sæculare fugiendi Ordines suscipere præsumuntur, &c.

Resp. 2. Nomine obligatorum ad ratiocinia non veniunt, adeoque licitè ordinantur ii, qui officia habent & administrationes, etiam à Clericis laudabiliter exerceri solitas; quales sunt Procuratores & Tutores personarum miserabilium;

ad-

administratores Ecclesiæ in temporalibus etiam: qui legitimam agnatorum tutelam habent: Principum Cancellarii, Consilarii, imo etiam causarum civilium iudices. *ŷ. Pirh. h. n. 3.* Deinde non veniunt administratores in *Resp. I.* nominati, si deposita administratione principalibus suis idoneè cæverunt de solutione. *L. 6. §. 1. ff. de Muner. & honorib.* Demum non illi, qui aliis ex promissione, mutuo, emptione, aliòve contractu ortam ad ratiocinia obligationem habent. Ratio, quia eos ab Ordinibus removendos nullo jure expressum est. Si tamen talibus his foret mota de dolo, repellendi essent ab Ordinibus. Ratio datur in *§. 2. Inst. de pæn. tem. litig. L. 1. & 6. §. 5. ff. de his. qui not. infam.*

Q. 2. Quid juris, casu quo obstructus ratiociniis est ordinatus? & an ratiociniis obligatus arceatur quoque ab Ordine religioso? Resp. ad I. Ordinatus deberet cedere bonis suis, ita tamen, ut ei relinquatur competens sustentatio: vel compellendus est ab Episcopo, ut alio modo, si possit, satisfaciat: imò ipse Episcopus scienter Ordinans invitis creditoribus his satisfacere tenetur; quia est causa principalis damni.

Resp. ad 2. Aff. ita expressè statuente Sixto V. in Bulla: *Cum de omnibus* edit. *Cal Decembr. 1586.* quæ tamen per Constit. *Clement. VIII. In Suprema.* reducta est ad terminos juris communis, quoad illud punctum, quo statuebat, nullam esse Professionem ratiociniis obligati.

TITULUS XX.

De Corpore vitiatis Ordinandis,
vel non.

Q. 1. *An & qui ob vitium corporis incapaces sint Ordines suscipiendi?* Resp. 1. Vitiatos corpore repelli ab Ordinibus constat. *tot. h. tit. & c. 4. & seq. dist. 55.* præsertim si defectus aut vitium tale sit, per quod vel absolutè, vel congruus saltem usus Ordinis, præprimis celebratio Missæ impediatur.

Resp. 2. Vitiati corpore sunt in triplici differentia: alii dicuntur *debiles*, qui membrum aliquod habent ad sacrum ministerium inutile, v. g. manum aridam oculum cæcum; vel qui continuo gravi morbo laborant, v. g. paralyti. *Alii deformes*, qui enormem habent maculam, vel membri alicujus defectum, excessum, contractionem distorsionem. *Alii mutilati*; qui carent aliquo membro, quale dicitur ea pars corporis, quæ ad certum officium à natura deputata, distinctam in corpore operationem habet; ut sunt lingua, oculus, auris, manus non digitus.

Q. 2. *Qui in specie DEBILITATI prohibeantur à susceptione Ordinum?* Resp. 1. *Cæci*, h. e. vi tantum visivâ carentes, licet utrumque oculum sine deformitate habeant; non tamen lippi, lufci, aut citra notabilem deformitatem oculis distorti; nec etiam in oculo sive dextro, quod certum, sive sinistro oculo seu Canonico, si de cætero sit integer, vi solum visivâ destituti sunt irre-

irregulares. *Engel. h. n. 5.* 2. Prohibentur ab Ordinibus *suscipiendis* surdi & muti, licet aures & linguam habeant. *c. 77. Apost.* non surdastri, nec, regulariter loquendo, balbutientes. 3. Qui standi vel ambulandi facultate destitutus, aut nanus est, ut brachia ad ministerium altaris atollere sufficienter non possit. 4. Paralytici & podagrici *quasi continui*, leprosi, lunatici, epileptici, dæmoniacy &c. Et prædicti sunt probabilius ita irregulares, ut etiamsi absque notabili indecentiâ alias functiones Sacerdotum (exceptâ celebratione Missæ) aut inferiorum Ordinum exercere possint, non tamen valeant ordinari. Ratio, quia impeditus à celebratione ob vitium vel defectum corporis, *absolutè* est irregularis, adeoque ab omni Ordine exclusus.

Q. 3. Quinam DEFORMES prohibeantur à SUSCEPTIONE Ordinum? Resp. 1. Ii, quibus *erutus* est unus oculus, quia id absque notabili deformitate nequit contingere; etiamsi habeant oculum fictitium. *Engel. h. t. n. 6.* 2. Qui naribus vel auriculis truncati sunt. 3. Utroque vel altero pede carentes, aut valdè deformiter claudicantes. 4. Monstruosi, quales sunt Hermaphroditi, etsi sexus virilis prævaleat, &c. 5. Judicare utrum deformitas sit notabilis, adeoque promotionem ad Ordines impediât, pertinet ad *Episcopum*; si *certa* sit *irregularitas* ex vitio corporis proveniens dispensat *regulariter* solus S. Pontifex, rarò tamen ob periculum irreverentiæ Sacramento inferendæ.

Q. 3.

Q. 4. Quinam MUTILATI impediuntur à suscipiendis Ordinibus? Resp. Qui culpa propria se vel toto membro, vel ejus parte mutilarunt, vel mutilationem procurarunt etiam si mutilatio Ordinem non impediatur, neque deformitatem inferat, quia v. g. membrum est occultum, non possunt ordinari; non ab deformitate, sed ob fevitiam in se exercitam. c. 4. & 6. dist. 55. c. 3. h. t. Huc referuntur, qui se ipsos castraverunt, vel id permiserunt, sive studio castitatis c. 1. dist. 55. c. 4. h. t. vel causâ servandæ vocis. atq. can. cit. & c. 5. h. t. Non tamen, qui vel inviti, vel inscii quid simile passi sunt. Ratio, quia tunc cessat omnis causa, imponendi irregularitatem.

TITULUS. XXI.

De Bigamis non Ordinandis

Q. 1. Quid sit Bigamia & quotuplex? Resp. ad 1. Est iteratio matrimonii consummati, seu divitio carnis in plures successive uxores, inducens irregularitatem, non ob culpam [licita est enim & trigamia] sed quia tale secundum matrimonium consummatum patitur defectum in significatione Sacramentali matrimonio aliâs propria juxta Apost. Eph. 5.

Resp. ad 2. Bigamia passim dividitur in propriam seu veram, interpretativam, & similitudinariam.

Q. 2. Quid sit Bigamia vera & quando contrahatur? Resp. Bigamia vera est, dum quis successive cum duabus valide contrahit. c. fin. dist. 26.

§. 5. h. t. Sive utramque ante; sive unam ante & alteram post, sive utramque post Baptismum duxerit. Ratio, quia irregularitas hæc non est in pœnam, sed ob defectum significationis Sacramentalis. Hinc ad Bigamiam requiritur, ut sit *matrimonium* cum pluribus contractum, per *sponsalia* enim cum pluribus secutâ etiam copulâ non inducitur bigamia; uti nec tum, si quis cum meretrice una vel pluribus. sive in sive extra matrimonium, fornicatus fuerit, quia talis non divisit carnem in plures *maritali affectu*, quod c. 6. h. t. requiritur. Deinde requiritur, ut *matrimonium sit consummatum*, qui enim vel cum priore, vel posteriore non consummaret, irregularitatem non contraheret. Demum ad *veram* bigamiam requiritur, ut sit *verè & validè* contractum secundum matrimonium, si enim alterutrum sit invalidum, bigamia tantum *interpretativa* inducitur; imò si invalidum sit ex defectu consensûs, in foro *interno* ne illa quidem, ut notat Engel h. n. 5.

Q. 3. *Quid sit bigamia interpretativa, & quomodo contrahatur?* Resp. Est quæ fictione juris censetur iteratio matrimonii, etsi revera talis non sit. Contrahitur I. si quis ducit in uxorem & cognoscit viduam à priore marito cognitam, aut etiam non viduam ab *alio* tamen prius corruptam, sive sciverit, sive non sciverit, c. 2. dist. 33. c. 9. 10. 13. dist. 34. Secus est, si ducat à se extra matrimonium cognitam, quia mulier talis carnem in plures non divisit. Pirh. h. n. 13. adducit rationes, cur hæc bigamia non incurratur à

cor-

corrupto ducente virginem, sed tantum ab eo, qui corruptam ducit. Contrahitur 3. dum qui defacto init duo matrimonia ob impedimentum dirimens invalida, vel unum validum, alterum invalidum, & utrumque consummat; talis enim habendus est pro *quasi* bigamo & irregulari ob affectum intentionis opere subsecuto. *c. 4. h. t.* qui casus bene notandus.

Q. 4. Quid sit bigamia similitudinaria. & quomodo contrahatur? Resp. Est, quando quis antecederet nunquam conjugatus post Professionem religiosam, vel susceptionem S. Ordinum cum unica Virgine contrahit vel potius attentat contrahere matrimonium, secuta copula. *c. 1. & 2. qui Cler. vel vovent. c. 4. de Cler. conjug.* Ratio similitudinaria in hoc consistit. quod adstrictus voto castitatis solenni spirituali quodam matrimonio cum Christo & Ecclesia conjunctus sit, & hinc attentatio dein matrimonio carnali, secutaque copula fit ob quasi bigamiam irregularis.

Q. 5. An & quis dispensare possit cum bigamis? Resp. ad 1. Aff. Dispensari potest. Ratio, quia est tantum impedimentum jure humano inductum. *Resp.* ad 2. A Papa, eoque *regulariter* solo, potest dispensari in bigamiam veram interpretativa. *c. 3. & fin. h. t.* qui tamen difficulter dispensat. Debet autem in petitione dispensationis exprimi, quam dispensandus bigamiam laboret. In similitudinaria, saltem post peractam penitentiam, Episcopus. *c. 4. de Cler. conjug.* & juxta dicta probabilius etiam in vera & interpretativa bigamia dispensat Episcopus, si

occulta fit. Pari cum Episcopo potestate gaudent Superiores regulares, jurisdictionem quasi Episcopalem in subditos suos exercentes.

TITULUS XXII.

De Clericis Peregrinis.

Q. 1. *Quinam hic veniant nomine Clericorum peregrinorum, & quid de iis in jure statutum?*

Resp. ad 1. Licet omnes extranei, sive qui non sunt de diœcesi, in qua morantur, peregrini dicantur hic tamen præcipuè Clerici peregrini dicuntur, qui sunt ignoti, vagi, venientes ex locis remotis. *Resp.* ad 2. De utrisque statutum est 1. ut non conferantur iis quicunque Ordines sine dimissoriis *c. fin. de tempor. Ord in 6.* 2. Ut non admittantur ad superiorem Ordinem ascendere, nisi præter *dimissorias* habeant etiam *litteras formatas*, sive Ordinum susceptorum testes *c. 1. h. t.* De Clericis ignotis statutum est *Trid. sess. 23. c. 16. in fin. de reform.* ut non admittantur ad exercendos suos Ordines & præcipuè ad celebrandas Missas, nisi instructi sint *litteris commendatitiis* suorum *propriorum* Episcoporum, quæ literæ continere debent testimonium morum, legitimæ Ordinationis, & carentiæ impedimenti celebrationi obstantis. *c. 7. dist. 71, c. 3. h. t.*

Q. 2. *An Episcopus Sacerdotibus aliisque Clericis diœceseos suæ peregrinari vel aliò discedere volentibus commendatitias negare possit?* *Resp.* 1. Quòd negare possit Clericis obtinentibus beneficium requirens residentiam, si velint ultra tempus à jure indultum

abire

abire peregrè, neque justa causa subfit, neque Vicarius idoneus substituatur, certum est.

Resp. 2. Episcopus tenetur *per se loquendo* aliis Clericis non habentibus beneficium stabile dare literas commendatitias, si has ex peregrinationis, domicilii, aut diœcesis mutandæ causâ petant. *Laym. in c. 1. h. t. & Wiestn. n. 6.* Ubi tamen datum ab utroque monitum observandum.

Q. 3. Quid dicendum de Clerico ignoto, qui commendatitias amisit, illasve hostibus patriam occupantibus non potuit obtinere? *Resp.* Ut talis Clericus admittatur ad celebrandum, debet per testes idoneos, qui dictas literas perlegerunt, tam earum amissionem, quam tenorem probare; vel his deficientibus, per famam, comunem opinionem, &c. *c. 2. h. t.*

Resp. 2. Deficientibus similibus argumentis non admittitur Clericus ad celebranda divina, licet paratus sit jurare, legitimè se ordinatum. *c. 2. h. t.* Ratio, tum quia sponte se offerens ad juramentum se reddit suspectum. *L. 3. in princ. ff. de jurejur.* tum quia juramentum in supplementum probationis non defertur, nisi dum vel semiplena probatio, vel præsumptio stat pro aliquo. *arg. c. fin. de jurej.*

Resp. 3. Talis tamen Clericus peregrinus, nisi sit suspectus de fictione, potest admitti ad privatim celebrandum. *c. 3. h. t.* quia casu quod sacerdos non esset, se tantùm deciperet, quod non præsumitur. Cæterùm cum Trid. utatur conjunctim terminis, *vagi & ignoti*, ii qui ex vicinis diœcesibus veniunt, passim citra omnem probationem aut literas ad celebrandum admittuntur.

TITULUS XXIII.

De Officio Archi-Diaconi.

Q 1. *Quis dicatur Archi-Diaconus? Resp. 1.*
Archi-Diaconus, Græca vox, primum seu Principem Diaconorum significat. Primis Ecclesiæ temporibus Archi-Diaconus ille dicebatur, qui ex 7. Diaconis in singulis urbibus, quibus Episcopus præficiebatur, constitui solitis, cæteris erat antiquior; ad quos & ad Hypodiaconos solos Archi-Diaconi potestas se extendebat. Postea Archi-Diaconatus prima post Episcopalem dignitas (scil. strictè dicta) fuit in Ecclesia Cathedrali, extendente se Archi-Diaconi potestate ad universum Clerum sæcularem *c. 1. h. t.* ita ut licèt *Ordine* minor, major tamen *jurisdictione* fuerit Archi-Presbytero. Hodie cujuslibet Ecclesiæ consuetudo attenditur, quâ factum, ut alicubi nullus sit Archi-Diaconus, sed ejus subeat officium Archi-Presbyter, Officialis, aut Vicarius Generalis; alibi nomen tantùm gerat cum præminetia, sed absque jurisdictione; ubi adhuc observatur jus commune.

Resp. 2. Differt Archi-Diaconus à Vicario Generali, quòd, licèt uterque vices Episcopi in foro externo suppleat, Archi-Diaconus tamen sit Vicarius Episcopi natus, intitulatus, perpetuus; Vicarius Generalis solummodo datus & temporalis. 2. Quòd jurisdictione Archi-Diaconi *directè* & in specie descendat à jure, non jurisdictione Vi-

Liber I.

I

carü

carii Generalis. 3. Quod Archi-Diaconus subordinatam quidem Episcopo, propriam tamen habeat jurisdictionem & proprium tribunal ab Episcopi tribunali distinctum; non Vicarius Generalis. *c. 3. in prin. de Apell. in 6.*

Q. 2. Quid Archi-Diaconus vi officii de jure communi facere possit, quid non? Resp. ad primum I. Cura Archi-Diaconi ad totam diocesim se extendit. *c. 1. h. t.* 2. Officium divinum mediante Primicerio rectè ordinat. *c. 2. h.* 3. Habet curam primariam & generalem vasorum sacrorum & thesauri Ecclesiæ. *c. 3. h.* 4. Restaurat Ecclesias, *c. 1. h. t.* easque visitat. *c. 6. h.* hodie tamen vi Trid. *sess. 24. c. 3. de reform.* non nisi de consensu Episcopi. 5. Quæ corrigenda sunt in Episcopatu, corrigit. *c. 9. h.* 6. Promovendos ad S. Ordines & beneficia examinat. *c. 9. h. t.* Trid. statuit *sess. cit. c. 18.* ut per deputatos ab Episcopis talia examina fiant. 7. Post decretam ab Episcopo immisionem in possessionem actualiter & corporaliter immitit Abbates, beneficiatos, Abbatissas *c. 9. cit.* 8. Audit iurgia Clericorum, deque iis, & aliis causis levioribus cognoscit & judicat. *c. 1. h. t.*

Resp. ad 2dum. I. Sine speciali Episcopi mandato non committit curam animarum, & sic non habet institutionem *authorizabilem.* *c. 4. h. t. 2.* Non potest dare dimissorias ad suscipiendos alibi Ordines. *c. 8. h.* 3. Non habet jurisdictionem in Regulares & monasteria etiam non exempta. *c. fin. h. t.* 4. Non subsunt jure communi & proprio ejus examini causæ matrimoniales, criminales,

les, beneficiales, quæ per Trid. *sess. 24. c. 20. de reform.* reservatæ sunt Episcopo. §. Non excommunicat, nec suspendit, aut interdicit. *c. 5. h. t.* nisi vel consuetudine vel ab Episcopo obtinuerit, quo sensu intelligitur *c. 7. de præb.*

TITULUS XXIV.

De Officio Archi-Presbyteri.

Q 1. *Quis dicatur Archi-Presbyter? Resp.* Quæ reliquis Presbyteris in iis, quæ Sacerdotalis officii sunt, cum imperio præest. *c. 1. h. t.* Archi-Presbyter dicitur quasi *primus Sacerdotum*; alio nomine appellatur *Decanus*. Alius est *Archi-Presbyter Urbanus vel Civitatis*, qui in civitate Episcopali omnibus Ecclesiæ suæ Presbyteris præest, sive sit *Ecclesia Cathedralis, sive Collegiata*. Alius *ruralis sive forensis* (idem est ac *Decanus ruralis*) qui extra civitatem Episcopalem tum plebis, tum Parochorum, aliorumque Clericorum per minores Ecclesias & titulos habitantium curam gerit.

Q 2. *Quodnam sit officium Archi-Presbyteri Civitatis sive Decani Ecclesiæ Cathedralis? Resp.* De *jure communi* est Vicarius Episcopi *natus* in pertinentibus ad officia Sacerdotalia, uti Archidiaconus in temporalibus: sic v. g. *absente vel impedito Episcopo* Missarum solennia celebrat. *Collectam*, h. e. Missam feralem dicit, impertitur benedictiones, inungit infirmos &c. *c. 1. 2. 3. h. t.* In *foro interno* in Ecclesia Cathedrali eam habet

jurisdictionem, quam Parochus in sua Parochia, in foro externo nullam arg. c. 1. h. t. Quod tamen ultimum, uti & priora consuetudo in omnibus ferè Ecclesiis immutavit. c. 3. de off. Ordin. Utrùm Decanatus vel Præpositura major sit dignitas, jure Canonico expressum non est; in Germania nostra dignior est Præpositura, licèt plerumque sine jurisdictione.

Q. 3. Quodnam sit officium *Archi-Presbyteri sive Decani ruralis*? Resp. Tum plebis, tum Præbyterorum districtus sui inspectionem habet, ut ritè res divinæ obeantur, ebrietates, rixæ, scandala evitentur: executioni mandat Decreta Episcopi: congregat Capitula; quæ minora sunt inter Parochos & alios subiectos sibi Clericos decedit, sed sine figura iudicii; majora ad Episcopum ejusve Vicarium remittit. c. 4. h. t. Pirh, h. n. 11. aliquam Decano rurali jurisdictionem fori externi tribuit & quasi *bassam*; illud certum, consuetudine hanc à Decano rurali acquiri posse. Cæterum *Archi-Presbyteratus* hujusmodi vel *Decanatus* non est *Personatus* vel dignitas propriè dicta patet ex dictis.

TITULUS XXV. XXVI. & XXVII.

De Officio Primicerii, Sacristæ & Custodis.

Q. 1. Quid *Primicerius* & quod ejus officium? Resp. *Primicerius* sic dictus ab ordine cæ-

ræ, quo primus descriptus est in Catalogo seu tabulis ceratis, in genere is est, qui in quibusvis officiis, quæ pluribus communia sunt, primum locum tenet. *L. 2. C. de privileg. Schol. L. 2. C. de fabricens.* In specie & in hoc titulo illo venit, qui choro psallentium & scholæ cantorum præest: vocari solet *Cantor* seu *Præcentor* (cum, qui ejus absentis vices gerit, fit *Succentor*) vel etiam in aliquibus Ecclesiis, in quibus non est distinctum officium, *Scholasticus*. Officium illius juxta *can. 1. §. ad primicerium. dist. 25. & c. un. h. t.* est, Diaconos & Clericos docere modum psallendi, assignare lectiones, responsoria, & similia, quæ modo fere relinquuntur Succentori: item inter Clericos observare disciplinam, & delinquentes, absque tamen forma judicii, corrigere, &c. Primiceriatus seu Cantoria dignitas est. *c. 8. de Constit.* attendatur tamen circa hoc & Scholastici officium consuetudo.

Q. 2. Quid de Sacrista dicendum? Resp. Sacrista, qui & Thesaurarius in quibusdam Ecclesiis dicitur, est Minister ille Ecclesiæ, qui immediatam sacri Thesauri curam habet, Officium ejus est calices, candelabra, ornamenta & vestimenta Ecclesiæ custodire &c. quæ in *c. un. de off. Sacrist.* habentur: unde patet nudum *de jure communi* fuisse ministerium sine præ eminentia; postmodum ex consuetudine officium hoc iuter dignitates relatum est, ut & cognitio causarum, earumque decisio à Sede Apostolica Sacristæ fuerit delegata. *c. 32. de off. deleg. c. 11. de for. compet. c. 12. de*

convers. conjug. Hodie nec nomen *Sacristæ* nec officium plenum est amplius penes aliquem ex Canonicis, sed plerumque cura Thesauri Clerico cuiusdam tanquam Vicario Custodis committitur, qui & dicitur *Sub-Custos*.

Q. 3. Quis hic veniat nomine Custodis, & quod ejus officium? Resp. Custos ex institutione sui officii est quasi Minister Sacristæ; non quidem in custodiendis pretiosis, sed in utensilibus minis pretiosis & rei divinæ instrumentis: insuper spectat ad ejus officium signa dare ad officia divina, & cætera facere, quæ modò æditui Laici in Ecclesiis præstare solent. *c. 1. & 2. de off. Custod.* Interim hodie in Germania nostra *de consuetudine* & retinetur nomen Custodis in Ecclesiis Cathedralibus, sed sine officio, nisi forte inspectionem generalem talis in thesaurum Ecclesiæ habere dicatur, & simul etiam nomine dignitatis venire solet.

TITULUS XXVIII.

De Officio Vicarii.

Q. 1. Quid sit Vicarius & quotuplex? Resp. 1. *Generaliter* nomine Vicarii veniunt omnes, qui vices alterius gerunt, sive Vicarii fuerint Ecclesiastici, sive Sæculares Sæcularium, de quibus postremis agitur *tit. C. de Vicar.* Ad rubr. hujus tituli *speialiter* definitur Vicarius, *persona Ecclesiastica munus alterius in Ecclesia, vel re spiritali, nomine & vice alterius gerens.*

Resp. 2.

Resp. 2. Alius est Vicarius *natus* seu *legitimus* cui Vicariatus à Lege vel Canone competit, ut respectu Episcopi Archi-Diaconus & Archi-Presbyter, de quibus supra dictum: alter *datus* seu *dativus*, qui officium ab homine sive superiore eum sibi substituente, accepit. Hic vel est Vicarius *Episcopi* vel *Capituli* sede vacante, vel *Parochi*, qui & Vicarius *in divinis* dicitur. Vicarius Episcopi vel gerit ejus vices in iis, quæ concernunt exercitium Ordinis, & vocatur *Vicarius in Pontificalibus* vel *Suffraganeus*; vel quæ concernunt exercitium jurisdictionis contentiosæ, & vocatur *Vicarius jurisdictionis* vel *Vicarius in spiritualibus*; qui pro tota Diœcesi constitutus dicitur *Vicarius Generalis*, à Trid. *Officialis*, licet in aliquibus Germaniæ diœcesibus præter Vicarium Generalem *Officialis* sit, cujus potestas ad certas tantum causas est restricta v. g. matrimoniales; Si Vicarius non pro cognitione causarum totius Diœcesis, sed tantum pro parte illius extra civitatem residentie Episcopalis designetur, dicitur *Foraneus*; alicubi *Commissarius*, qui multum à Vicario Generali differt, præsertim quod Foraneus jurisdictionem solum delegatam exerceat. *vide Engel h. à n. 5.* His addi potest *Vicarius in temporalibus* à Trid. *Oeconomus* dictus, de quo nobis sermo non est.

Q. 2. An Episcopus possit constituere Vicarium Generalem, & qualem? Resp. ad 1. Si solus Episcopus implendo muneri Episcopali sufficiat, non quidem tenetur, ut confirmat Barbofa decisionibus

bus Rotæ. *Jur. Eccl. l. 1. c. 15. n. 16.* potest tamen, juxta receptam consuetudinem etiam solus, constituere Vicarium Generalem unum vel plures. Ratio, quia nullo jure plures constitui prohibentur; qui tamen probabiliter in civitate vel loco Sedis Episcopalis residere deberent,

Resp. ad 2. Vicarius Generalis *in spiritualibus* debet esse Clericus. Ratio redditur in *can. 22. caus. 16. q. 7.* non tamen necessario in sacris constitutus; nec necessario Clericus sæcularis, nam & Canonici Regulares & Religiosi *non Mendicantes* constitui possunt, cum jure non prohibeantur. Item debet esse 25. annorum inchoativè saltem arg. *c. 7. de Elect.* Doctor in Theologia vel jure Can. Trid. *sess. 24. c. 6. de reform.* aut aliàs satis literatus.

Q. 3. Qualis sit jurisdictio Vicarii Generalis; ad quæ se extendat; quomodo finiatur? *Resp.* ad 1. Licet Vicariatus beneficium Ecclesiasticum non sit, ut patet consideranti; dignitas tamen est, quia præminentiam habet cum jurisdictione conjunctam; quæ ejus jurisdictio Ordinaria est, non delegata, respectu eorum, quæ potest *vi sui Officii Vicarialis.* Ratio; quia jurisdictio Vicarii Generalis eadem est cum jurisdictione Episcopi, quæ est ordinaria, ergo.

Resp. ad 2. Vicarius Generalis vi officii sui expedire potest negotia & causas omnes, quæ pertinent ad jurisdictionem Episcopalem ordinariam, exceptis iis, quæ speciale mandatum requirunt. *c. 2. & fin. h. t. in 6.* Tale mandatum speciale & consensus exigitur ad decisionem causarum cri-

mina-

minalium graviorum *c. 2. h. t. in 6.* 2. ad actus
 jurisdictionis voluntariæ & liberalis gratiæ, uti
 sunt: dare dimissorias, nisi Episcopus agat in re-
 motis. *c. 3. de tempor. Ord. in 6.* absolvere à Cen-
 suris, etiam ex delicto provenientius. *Trid. sess.*
24. c. 6. de reform. 3. ad causas arduas, quales
 sunt congregare synodum Diocesanam: pensio-
 nibus vel collectis onerare Clericos &c. 4. ad
 causas beneficiale. vid. *c. 2. & fin. h. t. in 6.* Con-
 suetudine tamen introduci potest, ut negotia aliàs
 mandatum speciale exigentia tractet Vicarius Ge-
 neralis; sic dispensant in Germania nostro Vicarii
 Generales in observatione festorum, jejuniarum,
 in denuntiationibus, cognoscunt causas matri-
 moniales, &c. Cæterum quomodo se explicare
 debeat Episcopus, ut censeri possit concessisse ea
 Vicario suo Generali, quæ speciale adhuc man-
 datum exigunt, vide apud Schmalzgrub. *h. à*
n. 24.

Resp. ad 3. Finitur jurisdictio & officium Vica-
 rii Generalis. 1. Per propriam renuntiationem
 expressam vel tacitam. 2. Per mortem, renuntia-
 tionem, depositionem, aut translationem Epi-
 scopi, cujus Vicarius est, adeo ut tunc extingua-
 tur in Vicario omnis potestas, etiam quoad cau-
 sas jam cæptas. *Abb. in c. 30. de off. deleg. n. 8.*
in fin. Ratio quia Episcopi & Vicarii unum idem-
 que tribunal est: per hoc etiam differt Vicarius
 à iudice delegato, cujus potestas non expirat
 morte delegantis negotio jam cæpto *c. 19. & 20.*
de off. deleg. 3. Per revocationem ipsi legitimè

intimatam, 4. Denique finitur vel potiùs suspenditur jurisdictio Vicarii toto tempore, quo vel ipse, vel Episcopus, cujus Vicarius est, excommunicatus, suspensus, aut interdictus, aut captus est à Paganis, hæreticis, &c. arg. c. 1. h. t. in 6.

Q. 4. *Quænam specialia sint de Vicario Capituli Sede Episcopali vacante; Resp.* 1. Devolutâ post mortem Episcopi ad Capitulum jurisdictione, hoc intra 8. dies à die notæ vacationis vel constituere novum Vicarium debet, vel confirmare eum, qui sede plenâ fuit. Trid. sess. 24. c. 16. de reform. 2. Tempus hoc restringi à Capitulo potest, non prorogari, sed ejus non observati lapsu Vicarii deputatio devolvitur ad superiorem. Trid. cit. 3. Iisdem qualitatibus instructus esse debet, quibus Vicarius Generalis Episcopi; non tamen necessario de corpore Capituli, neque juxta formam. c. 42. de elect. eligendus. 4. Vicarii Capitularis jurisdictio similis non tantùm est jurisdictioni Vicarii Episcopalis, quia ordinaria, & extendens se ad ea, quæ potest Capitulum Sede vacante in jurisdictione Episcopali, sed & amplior est; cum vi generalis suæ commissionis expedire possit etiam illa, quæ Sede plena indigent speciali mandato. Ratio, quia Trid. cit. voluit à Capitulo Vicarium eligi ad evitandam confusionem, & causarum protelationem, quæ ex communi Capitularium administratione nasci solet, quæ non satis evitaretur, si Capitulum suo *judicio* reservaret ea, quæ mandato speciali aliàs indigent. 5. Vicarius Capituli (idem est de Vicario

cario

ario Episcopi) non potest sibi substituere omnino similem, sive talem, cui totum committat officium arg, c. 4, b. t. 6. Jurisdictio Vicarii Capitularis expirat, postquam novus Episcopus confirmatus fuit, & Episcopatus possessionem accepit, quia tamdiu Sedes vacare censetur. Hinc ut in officio possit persistere, à novo Episcopo est confirmandus,

Q. 5. Quid dicendum de Vicario in divinis?

Resp. 1. *Vicarius in divinis est*, qui in divinis ministeriis & cura animarum, sive in iis, quæ forum internum conscientie attinent, vices alterius gerit; talis enim à jure Canonico dicitur Vicarius, de *Chori-Vicariis*, qui vices Canonicorum in Horis Canonicis & officiis divinis cantandis suppleant. alium est in Jure & Trid. silentium. Alius est *perpetuus*, qui in aliqua Ecclesia, assignata sibi ex hujus proventibus portione congrua, autoritate legitima Canonicè instituitur, ita ut ad libitum amoveri non possit. Alius *Temporalis*, qui tantum ad tempus constituitur, & ad nutum constituentis amoveri potest. 2. *Vicarius perpetuus* æquiparatur vero Parocho, quoad præsentationem, institutionem, examen institutioni præmittendum; item quòd acquirat Canonicè institutus jus reale, & verum titulum Canonicum beneficii? non quidem directum, sed utilem, &c. *Clem. un. h. t.* Unde 3. sequitur, quòd Vicario perpetuo, præsentate etiam Rectore principali, tota cura & administratio in divinis competat; penes Rectorem interim remanente jure Vicarium nomi-

nomi-

nominandi, redditus potiores percipiendi, jura Parochialia defendendi. 4. Vicariæ perpetuæ constitui solent in Parochiis alteri Ecclesiæ, Monasterio, loco pio unitis. *c. 30. §. qui verò. de præb. Trid. sess. 7. c. 7. de reform.* vel dum Parochia redditibus abundans valde numerosum & distantem populum habet, *c. 3. de Eccles. adif.*

Resp. 2. Quando Vicarius temporalis constitui possit, habetur *Trid. sess. 24. c. 18. in princ. de ref. c. 2. de ætat. & qual. præf. c. 14. de off. Ordin. c. relatum. 4. de Cler. non resid. can. 48. caus. 16. q. 1. c. 82. de præb.* 2. Non tantum Episcopus, ob curam generalem, sed etiam Parochus Vicarium ex Sacerdotibus ab Episcopo approbatis constituere potest, & propria quidem auctoritate, si officium hujus ad breve tantum tempus v. g. unius aut duarum hebdomadarum duraturum sit. *Arg. Trid. sess. 23. c. 1. §. eadem omnino de reform.* Inter hos *Vicarios & Cooperatores*, quos Parochi sibi assumunt in auxilium exercendæ animarum curæ discrimen est statuendum, cum Cooperatores jurisdictionem solum habeant delegatam, adeoque non amplius delegabilem; Vicarii etiam temporales quasi Ordinariam.

TITULUS XXIX.

De Officio & potestate judicis delegati.

Q. 1. Quis sit iudex delegatus? Resp. I. Cum delegare in genere non sit aliud, quam alium

alium in locum suum substituere; hinc *judex delegatus* est, qui non ex munere proprio sed ex commissione vel ipsius juris, vel alterius hominis propriam & ordinariam jurisdictionem habentis, immediatè vel mediatè factâ, adeoque alerius vice & autoritate jurisdictionem ab isto derivatam & distinctam exercet. Pirh. *b. t. n. 1.* ex qua definitione patet, judicem delegatum ab *Ordinario, ab arbitro Compromissario & mero Exe- cutore; item à Vicario Generali differre.*

Q. 2. Quotuplex sit judex delegatus? Resp. 1. Varia sunt genera delegatorum; Alii sunt delegati à *Jure*: Sic Episcopi censentur delegati, quibus jus jurisdictionem in exemptos concessit delegatione *clausa in Corpore juris, uti in c. 13. §. caterum. de off. Ord. Clement. un. de suppl. negl. Præl. Trid. sess. 5. c. 2. de reform. sess. 6. c. 2. de reform. &c.* ubi notandum, si Episcopo conceditur à jure facultas v. g. contra exemptos procedendi cum clausula: *Authoritate Apostolica, vel tanquam Sedis Apostolica delegato*; jurisdictione non ordinariâ sed delegatâ utetur, quia hoc casu jurisdictio illi competit ex speciali commissione; uti patet clarissimè *ex c. un. §. fin. de statu Regular. in 6. Clem. cit. &c.* adeoque ab eo ad Pontificem delegantem appellabitur, nec jurisdictio hæc Sede vacante ad capitulum transibit. Si additur clausulæ *Ly etiam* v. g. ut procedere possit *etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegatus*, uti in *Trid. sess. 6. c. 4. sess. 22. c. 10. de reform.* poterit uti vel ordinariâ vel delegata potestate. Si remoyentur

in

in concessione jurisdictionis tantum obstacula, v. g. dum dicitur *non obstantibus privilegiis*, censetur revocatis privilegiis jurisdictione ordinaria excitata. Si Episcopis conceditur specialis potestas v. g. absolvendi aut dispensandi sine clausulæ adjunctione, uti Trid. *sess. 24. c. 6. de ref.* censetur talis potestas eis concessa speciali jure ordinario.

Alii sunt delegati *ab homine, seu judice Ordinario*, quorum jurisdictione *regulariter* non prius arctatur citatum, quam si iudex delegatus citans copiam saltem authenticam commissionis suæ citato transmiserit; quia esse delegatum est quid facti; ut inferius.

Alii sunt delegati *universales seu ad universitatem causarum*, quales sunt, quibus non una vel altera, aut etiam plures particulares causæ; sed omnes vel saltem in certo genere subalterno, v. g. decimarum, matrimonii, mutui sunt commissæ, quamvis ad certum tantum tempus, locum, quantitatem; & hi dicuntur propriè habere *mandatam jurisdictionem* in pluribus diversam à *jurisdictione delegata*, quippe mandatam jurisdictionem habens in multis æquiparatur iudici Ordinario, &c. vide *Engel h. n. 3. & tit. 31. de off. jud. Ordin. n. 2.*

Alii sunt delegati *speciales vel ad certas causas*, quibus una tantum vel plures etiam sed certo numero, aut inter certas personas motæ causæ committuntur; de quibus h. potissimum agitur.

Alii sunt delegati *ratione dignitatis* v. g. dum fit delegatio Episcopo vel Abbati certi loci non expresso nomine; *ratione personæ* dum nomen proprium

prium personæ delegatæ exprimitur. Alii *delegati*, quibus primùm jurisdicção delegata, alii *subdelegati* dicuntur, qui à delegatis iterum delegantur.

Q. 3. Quinam delegare vel subdelegare possint? Resp. ad 1. Regulariter omnis judex Ordinarius, licet non sit ex majoribus. *L. 5. 16. 17. ff. de jurisdicção. c. 7. de off. jud. Ord. in 6. ubi: per se vel per alium.*

Resp. ad 2. Delegatus Papæ vel alterius supremi Principis etiam subdelegare potest. *c. 3. 28. & fin. h. t. L. 5. C. de judic. L. un. §. hæc teneant. C. qui pro sua jurisdicção.* idque ob eminentiam potestatis Principis, quem ab hoc delegatus repræsentat. Engel *h. n. 8.* judicat talem Papæ delegatum causam justam ad hoc, ut subdelegare possit, debere habere tum ob *c. 3. h. t. & L. 2. C. de pedan. judic.* tum quod non videatur conveniens, munus à Principe delatum recusare. Alii qui simpliciter procedunt, excipiunt 1. Si electa industria personæ delegatæ; de quo vide *c. fin. h. t. & c. 12. eod. in 6.* 2. Si cuius non jurisdicção sed nudum ministerium sit commissum; quia hoc casu plus operatur industria, experientia, autoritas personæ. *c. fin. h. t. §. cæterum.*

Resp. 3. Delegatus ab inferiore judice Ordinario v. g. ab Episcopo regulariter subdelegare non potest. *c. 26. in fin. de appell. L. 5. C. de jud. L. 5. ff. de jurisdicção.* ratio, quia delegatus plerumque tantum accipit potestatem exercendi jurisdicçãoem, non verò illam alteri committendi. ergo.

Potest

Potest nihilominus talis delegatus subdelegare, si sit delegatus ad universitatem causarum, *Pirh. h. n. 22.* Deinde si delegato etiam non universali concessum id est expressè vel tacitè: quia tum non suo sed delegantis nomine causam committit, Demum si id, quod committitur, non sit vel tota causa vel ejus pars, seu articulus ejus jurisdictionalis, qualis dicitur, ad quem cognitio causæ requiritur, v. g. contestatio litis, sed si sit articulus non judicialis vel nudum continens ministerium aut executionem. *Arg. c. 27. §. nos autem. h. t.*

Q. 4. Quinam possint esse iudices delegati? Resp. Omnes, qui non prohibentur: à natura autem sive ob defectum naturæ prohibentur amentes, infantes, impuberes. *can. infamis §. tria. caus. 3, q. 7:* Deinde *Lege vel Canone* Minores 20. annis, qui tamen si 18. annum excesserint scienter constituente eos Principe, vel partibus in ipsos consentientibus, iudices delegati esse possunt. *c. 41. h. t. L. 47. ff. de re judic. in causa spiritali & Ecclesiastica prohibentur Laici per c. 2. de judic. de infamibus constat ex c. 47. §. nec tamen. de test. & attest. de excommunicatis ex c. 24. de re jud. Delegatus Sedis Apostolicæ & Legatorum ejus, ut quis de jure esse possit, constitutus esse debet in dignitate Ecclesiastica. *c. 11. de rescript. in 6.* Cæterùm ut superior vel iudex Ordinarius causas suas deleget Titio, non requiritur, ut hic quoad personam suam subjectus sit jurisdictioni delegantis. *L. un. C. qui pro sua jurisd. ubi solùm requiritur, ut causa ad jurisdictionem delegantis spectet.**

Q. 5.

Q. 5. *An pluribus eadem causa delegari possit, & quomodo tunc procedendum?* Resp. Aff. c. 16. h. t. & si in solidum vel divisim fuerit delegata, v. g. ut omnes, aut duo, aut etiam unus procedat, locus est præventioni, ita ut si unus processum inchoavit, alii nec licitè nec validè possint in ea causa procedere. c. 8. h. t. in 6. Si simpliciter, unus sine altero procedere aut sententiam ferre non potest, &c. c. 16. cit. c. 21. princ. h. t. L. 39. ff. de re jud. in quo notabilis est differentia inter delegatos & Arbitros. vide Pirh. n. 35. Tit. de Arbitris.

Q. 6. *Qua causa delegari possint?* Resp. Omnes illæ regulariter, quæ ad jurisdictionem delegantis ordinariam spectant. L. un. C. qui pro sua jurisd. etiam causæ appellationis saltem de jure Can. c. 11. in princ. de off. Ordin. licèt non sit supremus Judex. c. 5. de off. Ordin. etiam actus Ordinis, modò is, cui delegantur habeat competentem Ordinem. v. Schmaltzgr. h. t. n. 19. etiam de consuetudine saltem, imperium merum & mixtum Pirh. citans Wesenbec. in Paratit. ff. de off. ejus, cui mand.

Q. 7. *In quo consistat officium judicis delegati?* Resp. Officium, id est, illud quod debet & tenetur facere delegatus (cum potestas denotet, quid ratione delegationis facere possit) consistit in seqq. 1. Exspectare debet donec præsentatæ sibi sint literæ delegationis. c. 12, in fin. de appell. ratio, quia jurisdictio non acquiritur, nisi scienti & acceptanti. 2. Tenetur, si litigantes petant,

authenticè suam delegationem probare vel ostens
 sis literis, si sit delegatus Principis. *L. 1. C. de
 mandat. Princ.* vel etiam per testes, si sit delega-
 tus inferioris. *c. 24. de rescript.* ratio, quia facta
 non præsumuntur. *L. 10. C. de non num. pec.* sed
 delegatio est quid facti; ergo. 3. Accuratè ob-
 servare debet formam in delegationis rescripto
 sibi præscriptam. *L. 5. in princ. ff. mandat. c. 22.
 de rescript.* aliàs acta erunt irrita *c. 32. & 37. h. t.*
 nisi vel ex subjecta materia, stylo aut praxi colligatur
 formam non esse substantialem; vel nisi
 forma præscripta sit etiam de jure communi non
 substantialis sed accidentalis, quia tum se habet
 tantum per modum commonitionis & instructio-
 nis; vel nisi partes favori per formam præscriptam
 sibi quæsito ultrò renuntient, v. g. designato loco
 vel tempore per rescriptum. 4. Admittere debet
 necessarias probationes & rationabiles exceptio-
 nes, frivolas rejicere. *c. 13. h. t.* Demum etiam
 legitimæ appellationi deferre. Ratio, quia &
 hæc est sui defensio in innocentie subsidium com-
 parata. *c. 61. ff. pörro de appell.*

Q. 8. Quæ sit potestas judicis delegati? Resp.
 Universaliter loquendo metienda hæc est ex pote-
 state delegantis & mandato concessio. Ratio; quia
 delegatus gerit vices delegantis: potestque de-
 legatus ea omnia, sine quibus causam sibi commif-
 sam nequit expedire, et sumentio de iis in man-
 dato delegationis facta non sit. *c. 5. 7. h. t. &
 de subdelegato c. 29. eod.* Ratio; quia qui fi-
 nem committit, etiam media necessaria censetur
 com-

nem, compositionem, acceptilationem; & maxime per latam sententiam & executioni datam, vel alteri demandatam. *c. 9. h. t.* modò sententia non fuerit nulla alio ex capite, quàm ob non servatam formam mandati; quia tum delegatus munere suo est functus, licèt malè. 5. Lapsu temporis ad delegationem expediendam præfixi, nisi consensu partium prorogetur. *c. 4. & 24 h. t. & L. 2. §. 2. ff. de jud.* 6. Recusatione suspecti *c. 17. & 25. h. t.* Schmaltzg. *h. n. 43.* Huc spectant ea, quæ quidam de *Conservatoribus* tractare solent.

TITULUS XXX.

De officio Legati,

Q. 1. *Legati qui dicantur?* Resp. Legatus in genere est, qui auctoritate sui Principis mittitur; qui si à Principe vel Ecclesiastico vel faculari mittitur ad deferenda mandata, expedienda negotia, celebrandos contractus, ineundum fœdus &c. dicitur *Orator*; Si cum jurisdictione seu iudex ad gubernandam loco Principalis Provinciam, *iudex legatus*. Vide *tot. tit. ff. de off. Procons. & legat. & c. 2. h. t. in 6.* Nobis in hoc titulo sermo est de Legatis iudicibus Sedis Apostolicæ, quasi mediis inter iudicem Ordinarium & delegatum: quorum alii dicuntur *Legati nati* qui Prælaturæ suæ seu dignitati Ecclesiasticæ legationis munus perpetuò annexum habent, quales olim

olim etat Archi-Episcopus Magdeburgensis, hodie Salisburgensis in in Germania, Toletanus in Hispania, &c. Alii *Legati missi* simpliciter, seu sic dicti *Nuntii Apostolici*, qui quandoque cum potestate *Legati de latere* mittuntur : resident tales Nuntii in Germania plerumque Viennæ, Coloniae, in Polonia, Gallia, Hispania. Alii denique *Legati de latere*, quales ex usu Curiae non sunt nisi Cardinales, dum ad unam vel plures Provincias ad munus Legatorum ibi gerendum mittuntur, sic dicti, quia quasi à latere Papæ, quocum unum corpus efficiunt, & cui assistunt. desumuntur. Huc spectant Nuntii Apostolici olim *Apocrisarii*, h. e. responsales seu responsarii dicti, de quibus Thomas. *de vet. & nov. Eccles. discipl. p. 1. l. 2. c. 108. à n. 6.*

Q. 2. In quo convenient Legati Pontificii, sive, qua sit potestas & jurisdictio omnibus Apostolicis Legatis communis? Resp. Præterquam quod in genere illorum officii sit, exercere loco Pontificis *Ordinariam* in Provincias & fideles sibi commissos jurisdictionem ; in specie potest & debet quilibet Legatus 1. Reformare mores & corrigere vitia etiam Episcoporum & Archi-Episcopi suæ Provinciæ. 2. Potest condere statuta, etiam morte sua vel discessu non expiratura. *c. fn. h. t.* 3. Causas Provincialium ad se devolutas vel per se cognoscere vel delegare : Vide *c. 1. h. t.* 4. Examen instituere super causa electionis Episcopi, illudque Romam transmittere. 5. Potest & debet conservare Principes & populos in fide &

affectione erga Sedem Apostolicam, Constitutiones Pontificias in usum deducere, aut cur non id fieri possit, Pontificem edocere. 6. Potest omnia *regulariter*, quæ Ordinarius suæ diœcesis, imò quæ ipse S. Pontifex, nisi quæ specialiter huic in signum prærogativæ reservata sunt; uti non potest Legatus vi generalis mandati transferre Episcopos, *c. 3. h. t.* non unire Episcopatus aut dividere. *c. 4. h. t.* non causam alteri delegatam ad se trahere. *c. 2. h. t.* non se intromittere in causâ ad examen Sedis Apostolicæ translata, *c. 5. h. t.* non adiri in prima instantia, nisi pro causis ei specialiter delegatis, *Trid. sess. 24. c. 20. de reform.*

Q. 3. *Qua sit potestas & prærogativa Legati à latere?* Resp. 1. Hic non tantum simpliciter ordinariam jurisdictionem habet, sed & in exemptos, *Gloss. in c. 1. h. t.* quorum electiones confirmat *de jure communi, c. 36. §. hujusmodi, de elect. in 6.* 2. De eodem *jure communi* concurret cum Ordinario in collatione beneficiorum, *c. 1. & 6. h. t. in 6.* reservat beneficia nondum vacantia cum limitatione *c. 3. h. t. in 6.* præscriptâ. Verum hodie post *Trid. sess. 24. c. 19. de reform.* collationi suæ reservare beneficia non potest; & in Germania ob *Concordata* neque concurrere in collatione beneficiorum, neque electiones Archiepiscoporum, Episcoporum &c. potest confirmare; quod à potiori etiam non possunt alii. 3. Legatus à latere à die egressus ex Urbe potest absolute quoscunque & undecunque venientes percussores Clericorum ab excommunicatione. arg.

c. 4. & 9. h. t. 4. Circa dispensationes, v. g. in matrimoniis habet concurrentem jurisdictionem cum quolibet Ordinario; in gradibus tamen prohibitis consanguinitatis & affinitatis sine speciali Pontificis concessione non dispensat. 5. Praesente Legato à latere aliorum Legatorum jurisdictione suspenditur. *c. 8. h. t.* illique competunt splendidiora insignia, de quibus dicitur in *c. 23. de priv. &c.* 6. Legato à Latere afferenti Legatum se esse, creditur; quia Cardinales alio, quàm Legationis titulo à Curia mitti non solent; non autem creditur aliis Legatis, nisi ostensis literis Papalibus. *c. 31. de offic. deleg.*

Q. 4. Quæ potestas competat Legato misso, sive Nuntio Apostolico? Resp. 1. Desumenda est hæc potissimum ex literis Legationis; de Jure communi enim aliam potestatem non habet, quàm quòd sit Ordinarius Provinciæ suæ *c. 2. h. t. in 6.* eaque possit, quæ Legatis omnibus sunt communia. In exemptos itaque se non extendit jurisdictione Legati missi, nec ultra Provinciam, in quâ tamen existens subditos suæ Provinciæ ab excommunicatione Canonis ob percussorem Clerici potest absolvere. *c. 9. h. t.*

Resp. 2. Nuntius Apostolicus missus *cum potestate Legati à Latere*, quæ clausula subinde addi solet, vi hujus potestatem cæteris Legatis missis majorem non habet, nisi quantum ipsi à Pontifice speciali mandato concessum. Ratio sumitur à paritate cum Vicario Episcopi, qui licet constitutus sit cum hac clausula, *ut omnia possit, quæ potest*

rest Episcopus, non tamen potest alia, nisi quæ speciali mandato non egent.

Q. 5. *Qua sit potestas Legati nati?* Resp. Alia non est *de jure communi*, nisi quanta Archi-Episcopi, cujus officio annexa est Legatio perpetua; ex privilegio tamen speciali major plerumque ipsis potestas competit, prout testatur Engel *h. n. 10.* de Archi-Episcopo Salisburgensi; ubi simul ait, correctum esse *c. 1. h. t.* per Trid. *sess. 24. de reform. c. 20.*

Q. 6. *Qualiter finiatur officium Legati?* Resp. 1. Legati nati officium non finitur, nisi dimissâ aut amissâ dignitate, cui est annexum. *Gloss. in c. 3. v. finitur. h. t. in 6.*

Resp. 2. Aliorum Legatorum officium expirat 1. Lapsu temporis præfixi, aut causâ vel negotio finito. arg. *c. 4. de off. deleg.* 2. Translatione negotii ad Papam per relationem vel appellationem. *c. 5. h. t.* 3. Revocatione *expressâ* Legati per Papam, postquam hæc Legato innotuit, & probabiliter primùm postquam egressus est è Provincia, ad quam fuit missus. arg. *L. 3. ff. de off. Præsid.* 4. Egressu spontaneo è Provincia, animo non redeundi. *c. fin. h. t.* 5. Morte ipsius Legati, non tamen morte S. Pontificis, etiamsi Legatus nondum inceperit uti jurisdictione, neque Provinciam sibi commissam fuerit ingressus ante obitum Papæ, modò tamen datus sit vel simpliciter, vel tanquam *Sedis Apostolicæ* Legatus *c. 2. h. t. in 6.*

TITU-

TITULUS XXXI.

De Officio judicis Ordinarii.

Q. 1. *Quid sit jurisdictio in genere, & quotu-
plex?* *Resp.* ad 1. Est potestas alicujus au-
thoritatem & eminentiam habentis super alios
ex munere publico ad eorum regimen & guberna-
tionem. Per verba, *ex munere publico*, distinguitur
à potestate œconomica patris in filium, mariti in
uxorem.

Resp. ad 2. Alia est *Ecclesiastica* circa causas ad
Dei cultum & salutem animarum pertinentes ver-
sant; alia *Politica*; *Ecclesiastica* alia *fori interni*,
alia *externi*. 2. Dividitur jurisdictio in genere
in *voluntariam*, quæ in volentes exercetur, &
contentiosam. Item in *personalem*, quæ personæ,
& *realem*, quæ rei vel loco cuidam v. g. castro,
territorio perpetuò inhæret: in *separatam*, *con-
currentem*, & *communem*: in *Ordinariam*, quæ
jure & nomine proprio, & in *delegatam*, quæ
nomine & beneficio alterius, sive juris, sive homi-
nis exercetur. It. in *jurisdictionem simplicem*,
quæ mercenario judicis officio exercetur, & est
potestas præcisè jus dicendi in causis civilibus
absque coërcitione, jussione, & jure exequendi
sententiam. Et in *Imperium*, quod officio judi-
cis nobili exercetur, principaliter scil. per jussione
& coërcitionem: aliud est *merum*, sive potestas
gladii animadvertendi in facinorosos. *L. 3. ff. de
jurisd.* Præctici vocant *jurisdictionem altam*, vel

judicium sanguinis. Alii definiunt imperium *merum*, quodd sit jurisdictio, quæ exercetur officio judicis nobili, utilitatem publicam respiciente. Aliud *mixtum* vel *Jurisdictio Bassa*, aut *Vogteia*, estque Imperium conjunctum cum jurisdictione simplici, & consistit principaliter vel in jussione, vel in coërcitione, in ordine ad causas Civiles dirimendas. Vel definitur sic: Imperium *mixtum* est jurisdictio, quæ exercetur nobili judicis officio, privatam utilitatem respiciente. Actus meri Imperii & mixti variis ab Aut. recensentur, qui plerumque contra Zoëf. affirmant, de jure etiam Canonico dari merum Imperium.

Q. 2. *Quot modis acquiratur jurisdictio Ordinaria & amittatur?* Resp. ad 1. Tribus modis scil. à *Principe supremo*, qualis est Pontifex, qui constituit regulariter Primates, Archi-Episcopos, Episcopos &c. Imperator aut Rex in suo Regno: *ex Privilegio* competit inferioribus Principibus potestas constituendi judices Ordinarios. *Deinde à Lege seu Canone* acquirunt jurisditionem illi, qui secundum præscriptum Legis aut Canonis ab homine publicam potestatem habente constituuntur, qualis est Vicarius Episcopi & Capituli, Archi-Diaconus &c. *Demum ex consuetudine* legitimè præscripta l. 3. ff. de jurisd. c. 13. in fine de for. comp. idque vel *privativè* excluso quocunque alio, vel *cumulativè*, ut locus sit præventioni: sive sit jurisdictio simplex, sive merum aut mixtum imperium. Engel de off. jud. n. 23.

Resp.

Resp. ad 2. Jurisdictio Ordinaria finitur lapsu temporis ; morte ejus, cui data ; resignatione ; depositione ab officio ; translatione ; non morte dantis, etiam re integrâ. *c. 2. de off. Legat. in 6. L. 6. ff. de jurisd.* excipitur specialiter Vicarius Generalis Episcopi.

Q. 3. Quis dicatur iudex Ordinarius, & quinam veniant nomine Ordinarii ? Resp. 1. Qui vi officii vel Magistratus, quem gerit, adeoque jure suo proprio jurisdictionem exercet. *L. 5. ff. de jurisd.*

Resp. 2. Nominè Ordinarii veniunt *seqq.* Papa *c. fin. de for. comp.* Cardinales, etiam non Episcopi *c. 11. de majorit. & obed.* Legati Apostolici, de quibus supra. Patriarchæ, Primate, Archi-Episcopi, Episcopi nominè Ordinarii simpliciter prolato veniunt pro sua quisque provincia vel diœcesi. Capitulum Sede vacante *c. 14. de Majorit. & obed.* Vicarius Generalis Episcopi absolutè est & dicitur Ordinarius, quia ejus jurisdictio ordinaria est, ut supra. It. Prælati quicumque inferiores habentes jurisdictionem ordinariam. Demum Parochi. *Pirh. h. t. sect. 5.*

Q. 4. Quæ sit jurisdictio & potestas Papæ, & quid vi illius possit ? Resp. 1. Triplex est jurisdictio Papæ, prout triplicem Personam repræsentat, scil. Principis sæcularis, Episcopi Romani, summi Pontificis seu Episcopi Ecclesiæ universalis ; cujus postremo hoc modo spectati duplex iterum potestas est, una *Ordinaria*, quæ sequitur ordinem juris communis ; alia *absoluta & suprema*, secundum quam intelligitur esse supra omne jus *positivum*

vum humanum, & vocatur plenitudo potestatis.
 6. 4. de concess. prab. 2. Papatu est juris divini,
 five non tantum D. Petrus constitutus est à Christo
 supremum Ecclesiæ caput, ut patet ex Matth. 16.
Tu es Petrus, & super hanc petram &c. Joan. 20.
& 21. Ss. PP. CC. sed etiam habuit in primatu
 Successores. Ratio, quia Christus voluit Eccle-
 siam suam durare perpetuò & usque ad finem
 mundi, ergo & voluit eam semper supremum
 habere pastorem, sine quo consistere non potest.
 3. Successores Petri sunt iidem, qui sunt in Epi-
 scopatu Romano. Desumitur ex testimonio Pon-
 tificum in 3. primis sæculis ex 4. primis CC.
 generalibus. Ss. PP. 4. Exinde deducitur, quò
 se extendat potestas clavium, five quæ est ad li-
 gandum & solvendum; jurisdictio Pontificia, in
 quantum est judiciaria quoad forum externum; in
 quantum legislativa; it. in materia beneficiaria
 &c. 5. In specie S. Pontifex ut Pastor univer-
 salis & definiens è Cathedra (id est, dum utitur
 potestate, quam habet, docendi universam Eccle-
 siam, definitque aliquid, & ad recipiendam de-
 finitionem obligat universos fideles, utpote ad
 definitionem infallibilem & fide dignam) sum-
 mus, inquam, Pontifex taliter loquens est infalli-
 bilis iudex controversiarum fidei. Ratio, quia
 est legitimus successor Petri, ergo sicut Petro
 promissa & collata est infallibilitas in docenda &
 gubernanda Ecclesia, sic & Pontifici. It. Sicut
 Petro ea data est seorsim ab Apostolis reliquis,
 sic & Pontifici. *Deinde.* Est infallibilis iudex in
 De-

Decretis morum, ita ut quæ tanquam honesta vel inhonesta, licita vel illicita præcipit, nulli sint errori obnoxia, patet ex cit. text. & ratione, quia cum sit infallibilis in decretis fidei propter assistentiam Spiritûs sancti, ergo ob eandem est infallibilis in decretis morum, cum æquè repugnet Spiritui S. suggerere inhonestum, ac falsum. Demum infallibilitas pontificis ex iisdem rationibus extendi debet ad canonizationem Sanctorum & approbationem Religionum. Ait Engel in tit. de major. & obed. n. II. de donatione Constantini Sylvestro Papæ facta, quæ huc referre possent.

Q. 5. Quæ sit potestas & officium S. R. E. Cardinalium? Resp. 1. Cardinales, quasi *cardines* Ecclesiæ dicti, sunt præcipui Papæ Consilarii. Officium eorum semper fuit in Ecclesia: *nomen* ante tempora S. Sylvestri non extitit: *dignitas* olim erat minor Episcopali, postea vel à Bonifacio VIII. vel à Clemente V. supra Episcopos, aliósque Prælatos evecti sunt; in cuius eminentiæ signum Urbanus VIII. titulum *Eminentissimi* illis adjecit. 2. Tres sunt gradus Cardinalium, scil. Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum; qui tamen omnes in *Ecclesiis sui tituli* obtinent jurisdictionem quasi Episcopalem, etiamsi tantum Diaconi sint. c. II. de majorit. & si Sacerdotes sint, Minores insuper conferre possunt. 3. *Respectu Ecclesiæ universalis* assistunt Pontifici Consilio & auxilio: in schismate, dum duo in discordia electi de Pontificatu contendunt, & nescitur, quis

quis

quis sit verus Pontifex, Concilium cogere possunt, cujus autoritate de Capite Ecclesie provideatur. Patet Exemplo Conc. Constantiens. Sede Pontificia vacante non transit ad ipsos jurisdictio Papalis c. 3. de elect. in 6. Clem. 2. eod. quae tamen ad electionem Papae & tuitionem Ecclesiae spectant, & debent & possunt facere. Azor ait, Cardinalem à Papa electum & assumptum; licet necdum consecutus sit insignia Cardinalatus; habere jus ferendi suffragii in electione Pontificis, eo quod hoc ipso, quo creatus est Cardinalis, omnem nanciscatur potestatem administrandi officium.

Q. 6. Quae jurisdictio & potestas Patriarcharum, Primatum, Archi-Episcoporum? Resp. 1. Patriarchae dicuntur illi Praelati, qui non unius tantum provinciae, sed totius Regni vel Imperii aut partis mundi Episcopis, & ipsis etiam Archi-Episcopis sunt praepositi. Alii sunt *Majores* scil. *Romanus* (qui simul Papa, simul Basilicae Lateranensis Patriarcha) *Constantinopolitanus*, *Alexandrinus*, *Antiochenus*, *Hierosolymitanus*. Alii sunt *Minores*, scil. *Patriarcha Aquileensis*, *Venetus*, *Aethiopia*, *Indiarum*, qui tamen non nisi nomine discrepant à Primatibus, Patriarcharum Majorum magna olim erat potestas, hodie cum Provinciae 4. posteriorum ab infidelibus occupentur, nomen & dignitas in Ecclesia mansit, jurisdictio cessavit.

Resp. 2. *Primates* sunt quidam Archi-Episcopi potentiores, & qui majores metropoles regunt, ut in Hispania Toletanus, in Germania olim Magde-

Magdeburgensis, hodie Salisburgensis, &c. Olim
 erant iudices Ordinarii etiam in Criminalibus per
c. 9. h. t. Archi-Episcoporum & Episcoporum sui
 districtus; hodie Jure Trid. *sess. 24. c. 5. de re-*
form. causæ Criminales majores Episcoporum &
 Archi-Episcoporum ad S. Pontificem, minores ad
 Conc. Provinciale vel ab illo deputandos spectant,
 In Causis Civilibus manet ipsis salvum jus: sic
 testatur Laym. *in c. 41. de elect. n. 6. in fin.* re-
 periri in Salzburg. provincia Episcopatus ita sub-
 jectos Archi-Episcopo Salisburgensi, ut eorum
 Episcopi à suis Capitulis electi ab illo teneantur
 petere confirmationem: Sic devolutionem fieri
 beneficiorum ob negligentiam in iis conferendis
 ab Archi-Episcopis commissam; asserit Pirh. *tit.*
de concess. præb. n. 34. Et.

Resp. 3. Archi-Episcopi dicuntur illi Prælati
 Ordinis Episcopalis, qui alicujus provinciae Epi-
 scopis omnibus præfunt: alio nomine vocantur
Metropolitani. 2. Obtenent triplicem potesta-
 tem: *prima* illis competit respectu suæ diocesis,
 in qua habent ea jura, quæ quilibet Episcopus:
secunda respectu Episcoporum Provinciae suæ,
 quos *Suffraganeos* Archi-Episcoporum vocamus,
 & in quos jurisdictionem habent ordinariam.
c. 6. caus. 10. q. 3. 11. in princ. h. t. vi hujus
 confirmant electiones Suffraganeorum suorum,
 non specialiter, ut in Germania, paucis exceptis,
 Papæ reservatas: *de jure communi* eosdem con-
 secrant: præcipiunt ea Suffraganeis, eorumque
 Vicariis, quæ ad officium illorum spectant: causas
 eorum

eorum *Civiles* cognoscunt & terminant. *Tertia*
Potestas & jurisdictio competit Archi- Episcopis
in subditos suorum Suffraganeorum, quam tamen
exercere immediatè non possunt extra casus jure
permissos. *c. 7. caus. 9. q. 3. c. II. h. t. c. I. eod.*
in 6. capitula, in quibus casus expressi sunt, alle-
gavi. *tit. 10. supr. q. 2.*

Q. 7. Quod sit officium & potestas Episcoporum
Resp. I. Episcopus est Prælati, qui in certo alicu-
jus Provinciæ districtu præest Clero & populo,
imo Principibus & Regibus quoad curam anima-
rum & disciplinam Ecclesiasticam, speciali chara-
ctere insignitus. *c. 16. h. t. c. 7. eod. in 6. 2.*
Officium Episcopi explicatur *Act. 20. c. 15. h. t.*
Trid. sess. 5. c. 2. de reform. 3. Potestas ejus
duplex est, altera *Ordinis*; quàm habet ratione
characteris ad confirmandum, Ordinandum, con-
secrandum; altera *jurisdictionis*, quam habet
ut judex Ordinarius & pastor Ecclesiæ suæ. Hæc
potestas jurisdictionis Episcopalis immediatè Epi-
scopis datur ab Ecclesia, seu Rom. Pont. *c. I.*
dist. 22. c. 18. caus. 24. q. I. Deinde si hæc
potestas esset immediatè à Christo data, non pos-
set Episcopis auferri ab Ecclesia vel Rom. Ponti-
fice, quod tamen per excommunicationem, degra-
dationem, depositionem fieri potest. 4. Interpre-
tes potestatem Episcopi dividunt in eam, quam
Legem jurisdictionis, & in eam, quam vocant
Legem diœcesanam. Ad *Legem jurisdictionis* re-
ferunt omnia, quæ ex parte Episcopi consistunt,
in dando & faciendo, sive sunt actus Ordinis, sive
strictæ

strictæ jurisdictionis; potestque Episcopus vi hujus omnia in sua diœcesi, quæ Pontifex per totam Ecclesiam, iis tamen exceptis, quæ Pontifex sibi reservavit, & quæ sunt juris communis. *c. 1. & fin. de Off. Archipresb. c. 16. h. t.* In jure tamen communi possunt aliqua Episcopi interdum ex consuetudine, aliàs per epykiam, nonnunquam etiam tacito vel expresso Pontificis consensu. Quæ in specie vi Legis jurisdictionalis possint Episcopi, habentur. *c. 14. 15. & 16. h. t. c. 6. de sent. excomm. in 6. c. 14. de pœnit. & remiss. Trid. sess. 22. c. 8. & sess. 24. c. 3. & 4. de reform. 5.* Ad Legem *Diœcesanam* referunt omnia, quæ ex parte Episcopi consistunt in recipiendo: vi Legis hujus juxta *c. 26. h. t.* Episcopus ab Ecclesiis & Clericis sibi subiectis exigere potest *Cathedraticum, Synodaticum, subsidium charitativum, quartam decimationum, quartam mortuorum, procurationes.* 6. Jure *extraordinario & delegato* in multis casibus Episcopus jurisdictionem obtinet in exemptos. Videatur *Trid. sess. 4. in decret. de edit. & ususac. libr. sess. 5. c. 1. & in Monasteriis & c. 21. de ref. sess. 6. c. 3. & 7. c. 14. de ref. sess. 22. in decret. de observ. in celebr. missar. sess. 23. c. 15. de reform. sess. 24. c. 1. de ref. matrim. & præcipue sess. 25. c. 4. 5. 12, 13. 14. 16. de regular. & c.* Vide etiam dicta supra ad. *Tit. 29. Q. 2.*

Q. 8. Quæ sit potestas Prælatorum Episcopo inferiorum? Resp. I. Prælati Regulares (quales sunt Abbates, & quo reducuntur Generales, Provinciales, Superiores locales) in suos subditos Reli-

giosos non potestatem tantum *denominativam* habent, id est, jus quoddam ratione voti obedientiae competens ad imperandum Religiosis subditis, & utendum eorum operibus, prout ad regularem disciplinam est conveniens; sed habent insuper jurisdictionem ordinariam quasi-Episcopalem tam in foro in-quam externo. *c. 2. de sent. excommun.* Hæc procedunt, sive tales Prælati sint exempti, nec ne. *Pirh. h. n. 125.* De *Abbatissis* aliter loquendum, utpote quæ jurisdictionis propriè spiritualis, descendantis à potestate clauvium, prorsus sunt incapaces,

Q. 9. Quæ sit potestas & officium Parochi.
Resp. 1. Parochus tantum habet de jure communi jurisdictionem, ordinariam tamen, in foro interno, quâ potest Parochianos suos, vagos item & peregrinos ad se accedentes absolvere ab omnibus non reservatis. Non autem in foro externo; adeoque nec in LL. & præceptis Ecclesiasticis, nec in votis aut juramentis potest dispensare. est comm. cum gloss. *in c. 38. caus. 11. q. 1.* & arg. *Trid. sess. 23. c. 15. de reform.* 2. Ad officium Parochi spectat emitte professionem fidei intra duos menses ab adeptâ Parochiâ juxta *Trid. sess. 24. c. 12. de reform.* Singulis dominicis & festis vel per se vel per alios, Parochianos suos in rebus divinis instruere. *Trid. sess. 5. c. 2. de reform. & sess. 24. c. 4. de reform.* iisdemque ad minimum diebus horâ competenti celebrare missam. *c. 2. de Paroch. Extrav. 2. de Treug.* administrare Sacramenta, quotiescunque rationabiliter

biliter petitur. *Barbos. de off. & pot. Paroch. p. 2. c. 19. n. 8. & c. 20. n. 13. & seq.* 3. Regulares quam habeant potestatem administrandi Sacramenta, prædicandi Verbum Dei, &c. colligendum ex privilegiis cuique Ordini concessis: ubi tamen notant DD. Constitutionem *Clem. I. de privil.* quâ Religiosis etiam Mendicantibus prohibetur sub excommunicatione latae sententiæ, ne absque licentiâ Parochi vel Episcopi Sacramenta Eucharistiæ & extremæ Unctionis (extra casum extremæ necessitatis) moribundis ministrent, ad huc hodie observandam.

TITULUS. XXXII.

De Officio Judicis.

Q. 1. *Quis dicatur judex, & quis judex esse possit?* *Resp.* ad 1. Est persona legitima, quæ publicam potestatem habet cognoscendi delictantium controversiis, & secundum præscripta Legum, locorumque consuetudinem de iisdem pronuntiandi. Alius est *jurisdictionalis*, qui jurisdictionem obtinet; alius *Notionalis sive Pedaneus*, qui nulli jurisdictioni præest, sed nudam notionem seu facultatem cognoscendi, mentemque suam aperiendi obtinet. arg. *L. 3. ff. de jurisdictione.* Ex usu recessit mos iudices pedaneos constituendi; vicini iis sunt *Commissarii* in foro sæculari, *Auditores* in Ecclesiastico constitui soliti.

Resp. ad 2. Omnis, qui non prohibetur; qui

nam autem prohibeantur, dictum est supra ad Tit. 29. Q. 4. quibus adde, quod iudices esse non possint *servi*, ratione quorum tamen notanda Lex *Barbarius. 3. ff. de off. Præt. Famina*, illustribus exceptis. *Senatu moti* ob turpem causam. *L. 12. §. 2. ff. de jud. Minores 25. annis* iudices Ordinarii per *L. 41. ff. de recept. minores 20. annis*, cum limitatione tamen, iudices delegati esse prohibentur. *c. 41. h. t.*

Q. 2. Quodnam sit officium iudicis in genere & quotuplex? Resp. ad 1. Officium iudicis latissimum est, ut dicitur in *L. 1. ff. de iurisd. omn. jud.* principaliter verò, ut *jus dicat partibus*. Resp. ad 2. Aliud est officium iudicis *Nobile*, aliud *Mercenarium*: hoc est, quod actioni in iudicio intentatæ deservit & impenditur, sive, quod iudex impertitur ad instantiam actoris per actionem postulantis, quod suâ interest, & ab altero, quocum litigat, stricto jure debetur, v. g. dum profert sententiam super re alteri stricto jure debita. Officium iudicis *nobile* est, quod per se stat & nulli actioni deservit, seu quod iudex auctoritate juris, motu proprio, citra ullam institutionem ab aliquo actionem nullaque parte implorante (vel implorante quidem, actionem tamen strictè talem non habente) veluti ex munere suo, æquitate & utilitate sic suadente, exercet. v. g. dum inquit & punit delicta, furiosis, pupillis, aliisque personis miserabilibus dat Tutorem, Advocatum, Defensorem. It. dum ad petitionem Minoris vel Ecclesiæ graviter læsæ con-

tractum rescindit. *L. 1. ff. de Minor. Vide etiam L. 4. ff. de jud.* Dum imploratur iudicis officium nobile, tum modò litis contestatione opus est, si *contra personam certam principaliter*, ita ut necessaria sit plena causæ cognitio, imploratur *c. 2. h. t.* Ratio, quia hoc casu imploratio iudicis succedit loco actionis, éstque quasi iudicium ordinarium, in quo necesse est fieri litis contestationem.

Q. 3. Quænam sit obligatio iudicis? Resp. 1. Vitare debet, ne in iudicando respectum personarum habeat, affectumque privatum sequatur. *can. 79. caus. II. q. 3. L. II. ff. de pæn. L. 19. §. 1. ff. de off. Præs. adeoque tenetur in causis civilibus* pronunciare pro illâ parte, quæ perpensis omnibus causam habet probabiliorem. Contrarium damnavit *Innoc. XI. die 2. Martii 1679.* Si verò æqualis pro utraque parte appareat probabilitas, neutri favere, causamve *pro libitu*, cæteris paribus, alterutri potest adjudicare. Ratio, quia non est dominus rei controversæ. Nec potest *ordinariè* à LL. publicis, statutis particularibus, consuetudine legitimâ recedere. *c. 1. de Constit.*

Resp. 2. Iudex non tenetur, imò non potest condemnare reum, secundum allegata & probata nocentem, quem privatâ scientiâ innocentem novit, sive sint causæ criminales, sive civiles tantum. Ratio, quia repugnat *juri naturali*, quod dicit, æqualitatem esse servandam inter culpam & pænam, inter obligationem & solutionem. It. contra rectam rationem est, puniri eum, qui non deliquit, aut condemnari ad sol-

dendum, qui nihil debet. 2. Repugnat *Juri Canonico c. 1. de sent. & re jud. in 6.* 3. *Juri Civili, quod L. 6. §. 1. ff. de off. Pras.* præcipit judici judicare secundum ea, quæ probantur, atque tali casu non probatur judici, quod reus sit nocens; ergo.

Resp. 3. Judex ex officio potest, imò etiam debet omissa à partibus, earumve Advocatis supplere circa ea, quæ juris sunt; quia ea spectant ad officium judicis, v. g. examinare libellum, deferre juramentum, rejicere testes non legales. Non circa ea, quæ facti sunt; quia judex non debet assumere officium partium; subinde tamen & hoc potest, uti refert Brunnem. in *L. un. C. in qua desunt Advoc. part. jud. supp.*

Resp. 4. Quid circa munerum acceptionem tenendum, non tam corrupta praxis, quam Jus divinum *Exodi 23. v. 8. Deuter. c. 16. v. 19.* Jus Ecclesiasticum *c. 10. de vit. & honest. Cler.* Jus Civile *L. 18. ff. de off. Præs. & maximè Nov. 8. in fin.* attendi deberet. Engel hic n. 10. ait, teneri judicem ad restitutionem acceptorum munerum, etiam ante sententiam, quod tamen limitat. Pichl. h. t. n. 10. Id universaliter verum, multò laudabilius facturum judicem, si à xeniis etiam & sportulis quarum receptionem permittit consuetudo, & respectu judicis à Pontifice delegati *c. 11. §. infra per. de rescript. in 6.* abstineret.

TITULUS XXXIII.

De Majoritate & Obedientia.

Q. 1. *Quid sit majoritas, & unde nascatur?*

Resp. ad 1. Majoritas est prærogativa sive excellentia unius præ alio, vi cuius unus est honorabilior præ altero, ut in congressibus, confesso, stallo, suffragio & prærogativis aliis antecedit.

Resp. ad 2. Oritur hæc majoritas I. vel ratione *Ordinis*, vi cuius Clerici digniores sunt laicis. *can. 6. dist. 4.* & inter Clericos, qui Ordinem altiore sunt consecuti *c. 15. h. t.* cui tamen dispositioni in pluribus Ecclesiis est derogatum per contrariam consuetudinem approbatam *c. fin. de consuet. in 6.* Vel 2. ratione *dignitatis Ordinantis*, ut tamen is *solus*, cui Papa contulit Ordines, *ceteris paribus*, aliis (etiam in concursu & collatione beneficiorum juxta *Wiestn. h. t. n. 2.*) sit præferendus *c. 7. h. t.* ratio ibid. assignatur. Vel 3. ratione *antiquitatis*, seu *prioritatis temporis*, ut is, qui prius in Ecclesiasticis ordinatus fuit vel institutus, posteriùs ordinato & instituto, *ceteris paribus*, & præscindendo à particularibus privilegiis, consuetudinibus, juribus sit præferendus. *c. 1. h. t. & reg. 54. in 6.* Vel 4. ratione *privilegii*, quâ viâ Patriarcha Constantinopolitanus, licet posterior Antiocheno & Alexandrino, super eos principem locum obtinuit. *c. 23. de privileg. c. 6.*

dist. 22. Vel 5. ratione dignitatis, jurisdictionis & administrationis. Sic supereminet omnes S. Pontifex. *c. 6. h. t.* hunc sequuntur Cardinales, hos Patriarchæ & Primates, istos Archi-Episcopi, Archi-Episcopos Episcopi : post hos in CC. Generalibus veniunt Abbates usum mitræ & baculi habentes, tum Generales Ordinum Religiosorum. Extra Concilia in diœcesibus *de jure Sede plenâ* primum post Episcopum locum obtinet Vicarius Generalis, utpote repræsentans Episcopum. *¶. Leur. in Vicar. Episc. q. 60. & seq.* Si Canonici Cathedralis collegiater incedant, præcedentiam habent præ Abbatibus, quia tum repræsentant Ecclesiam Cathedralis ; secus si incedant singuli *can. 12. caus. 16. q. 7.* Ecclesia Cathedralis præcedit cæteras, ejusque Canonici reliquarum Ecclesiarum Canonicos, qui immediatè sequuntur, hos excipiunt Parochi, Plebani, Curati, & Ecclesiarum Parochialium Presbyter cum reliquo Clero sæculari. Inter Ordines Religiosos post Clerum sæcularem primum per se locum habent Canonici & Clerici Regulares, tum Monachi, ac denique Mendicantes ; ex qualibet harum classe, dum in unâ civitate concurrunt plures, præcedentiam habent, quorum fundatio sive introductio antiquior est. Cæterum in hac Materiâ maximè attendi debet consuetudo.

Q. 2. Quis sit iudex controversiæ orta ratione præcedentiæ. v. g. in processionibus, deductione funerum &c.? Resp. 1. Episcopus tales controversias componit, si inter Conventus & communita-

nitates Ecclesiasticas, etiam exemptas, lis verfe-
tur. *Trid. feff. 25. c. 13. de Regular.* 2. Si inter
Confraternitates Laicorum lis fit, & agatur in ju-
dicio petitorio, de ipfo fcil. jure præcedendi, ite-
rum cognitio & decifio caufæ fpectat ad judicem
Ecclefiasticum. *c. 2. de judic.* 3. Si agatur in pof-
felforio, & Communitas conventa fit fæcularis,
nec admifceatur quæftio juris, potefl etiam judex
laicus cognofcere caufam hanc & decidere, quia
tum cognitio verfatur folum circa aliquid tem-
porale,

Q. 3. Quid fit obedientia, in quo confiflat, cui debeat? *Resp.* ad 1. Obedientia, proût eff virtus fpecialis, definiri potefl, quod fit virtus moralis inclinans ad faciendum, quod præcipitur, quia præcipitur.

Resp. ad 2. Confiflit præcipuè in 3. quatenus eff hujus loci; nimirum in reverentiâ Superioribus exhibendâ; in mandato ab ipsis accipiendõ & exequendo; in judicio eorum fubeundo.

Resp. ad 3. Imò ab omnibus fidelibus debetur Papæ. *c. 2. 4. 6. h. t.* It. *Joan. 21. v. 17, 2.* A Diœcefânif Epifcopo proprio. *c. 4. cit.* Clerici tamèn Epifcopo fubjecti non tenentur præftare juramentum, quo promittant fpecialiter Epifcopo obedientiam, nifi fint Curati. *c. 3. h. t.* vel inobedientes rebelles, aut contumaces. *c. 10. h. t.* 3. A Capellanis, Presbyteris, &c. Cardinali in Ecclefiâ fui tituli, fed tantum obedientia manualis præftari debet. *c. 11. h. t.* 4. A Religiofis Præfato, à Monialibus Abbatiffæ, à quibuscun-

que subditis Superiori legitimo, licet dubitetur, num justa præcipiat. Engel *h. n.* 66. quia in dubio est præsumptio pro Superiore.

Q. 4. Quà ratione procedendum in obedientiâ Superioribus præstandâ? Resp. 1. Superiori obediendi obligatio datur solum in iis rebus, ad quas se ejus jurisdictio extendit; quia talis subditus in aliis rebus est instar non subditi.

Resp. 2. Ex duobus Superioribus contraria præcipientibus parendum illi, qui major est, scil. quoad potestatem præcipiendi respectu talis subditi. *c. 2. dist. 8.* non obstante *can. 5. & 6. caus. 9. q. 3. & c. 11. de off. Ordin.* Si uterque Superior mandans æqualis sit, etiam in potestate præcipiendi, obediendum illi, cui quis potiori titulo subiectus, cum & ex hoc proveniat potestas præcipiendi.

Q. 5. Quæ pœnæ inobedientibus statuta? Resp. 1. *Canonicis Constitutionibus* inobedientes notam inobedienciæ incurrunt, sive quandam infamiam Canonicam, quæ per pœnitentiam tamen sublato peccato tollitur. *c. 5. h. t.*

Resp. 2. Non obediens *statutis & decretis* Episcoporum, aliorumve Prælatorum, seu Superiorum Ecclesiasticorum per contumaciam, debent excommunicari. *c. 2. h. t.* Abbatissæ in sibi contumaciter inobedientes pœnam hanc infligere non possunt ob defectum potestatis clavium, possunt tamen implorare officium Superioris, ut sibi inobedientes excommunicet. *c. 12. h. t.* speciale quid desumitur ex *c. 8. h. t.* ut explicat *Leur. h. t. Q. 922. Pirh. n. 34.*

TITU.

TITULUS XXXIV.

De Treuga & Pace.

Q 1. *Quid sit Treuga, & quotuplex? Resp. 1.*
Treuga est securitas personis & rebus ad
tempus præstita, discordiâ, vel (magis specificè)
bello necdum finito. Sive est cessatio ab armis
ad tempus, per quæ verba differt à *Pace*. Alio
nomine Treuga vocatur *Armistitiam*, *induciæ*,
ein Waffen=Stillstandt.

Resp. 2. Alia est Treuga *Legalis*, seu potiùs
Canonica, quia lege vel canone constituta. *Perpe-*
tua alia, & alia *Temporalis*; alia est Treuga *con-*
ventionalis, quæ conventionem seu mutuo partium
consensu constituta est, éstque juris gentium. *can.*
9. dist. 1. imò juris naturalis *c. 3. caus. 23. q. 1.*
ratio datur ab Ulpian. *L. 1. ff. de pact.* etiamsi ini-
ta fuerit cum hostibus hæreticis, paganis &c. *Ca-*
nonica Treuga temporalis c. 1. h. t. statuta in usu
nunquam fuit; neque, quod dolendum, treuga
perpetua sive securitas Clericis, Religiosis, ruri-
colis, aliisque personis *c. fin. h. t.* relatis conce-
denda, Adeoque, quod prius attinet, Christianis
etiam licebit non tantùm ex causâ necessitatis per
c. 15, caus. 23. q. 8. sed ex causâ commoditatis
die Festo bellare. arg. *c. 3. de feriis.*

Q 2. *An Princeps possit subditos dissidentes com-*
pellere ad pacem ineundam, & quid præterea di-
cendum? Resp. 1. Si publica sunt inter civitates

&

& populos diffidia, non tantum ad Treugam vel inducias, sed etiam ad pacem faciendam Princeps cogere potest subditos *c. 13. ff. de off. Praef.* Si privati inter se contendunt, *regulariter* non potest cogere ad concordiam. *Nov. 124. c. fin.* ratio, quia non potest jus, quod quis habet, tollere.

Resp. 2. Tractatu pacis inito, Princeps damna subditis tempore belli illata absque illorum consensu remittere potest. Ratio, quia censetur utile subditorum negotium gerere, & quia Princeps jus habet in bona subditorum, exigente id utilitate publica & necessitate. *Auth. his qua C. communia de Legat.* quod jus quia non habet Princeps Laicus in bona Ecclesiastica, damna Ecclesiis aliisque locis piis illata absque Superiorum Ecclesiasticorum consensu nequit remittere.

Q. 3 Quid sit bellum, & an licitum? Resp. 1. Bellum est discordia Principum vel Rerump. vim & arma inferentium mutuo: vel, est status pugnae publicae duorum exercituum per vim certantium, ab iis, qui Superiorem non agnoscunt, instituta. Unde facilis est differentia cognoscenda inter *Rebellionem, seditionem, duellum, & bellum.*

Resp. 2. Tam bellum *defensivum*, de quo non est dubium, quam *offensivum* licitum est Catholicis, ut constat ex plurib. text. Scripturae. Modò habeat seq. conditiones. I. Scil. ut adfit *legitima potestas*. Deinde *causa justa*, qualis non est, augmentum vicinae Potentiae, & consequens metus, ne sibi vel Reip. suae secuturo tempore
noce-

noceat, Schiara in *Theol. Bell. L. 1. difficult. 9.*
 3, Ut tententur prius media alia omnia ad im-
 pediendam aut reparandam injuriam, damnũ-
 que refarciendum, quàm bellum indicatur. Sit-
 que hoc necessitatis, non voluntatis. *can. 3. caus.*
23. q. 1. Unde & tenetur princeps à profecutio-
 ne belli cessare, dum, eo etiam cæpto, compe-
 tens ab adversario satisfactio offertur.

Q. 4. Quanam liceant in bello justo vel non?

Resp. 1. Licent ea omnia, quæ ad finem belli con-
 sequendum vel necessaria vel proficua sunt; v. g.
 milites adversæ partis capere & occidere, hosti-
 les terras & bona occupare, vastare agros, di-
 ruere arces, uti stratagematis. Ratio, quia cum
 finis sit licitus, etiam media necessaria aut utilia
 sunt permissa.

Resp. 2. Neque licet per se innocentes occidere,
 neque innocentium bona diripere: per accidens
 autem, & quando ad victoriam necessarium est,
 utrumque licet, direptio quidem bonorum di-
 rectè, vitæ autem ademptio indirectè. Ratio,
 quia damna in bello inferenda licita tantum sunt,
 quando necessaria vel utilia ad consequendum fi-
 nem: sed hoc de directa innocentis occisione di-
 ci nunquam potest, cum sit intrinsecè mala; spo-
 liatio verò tantum tunc licita, quando bonum
 publicum id exigit.

Resp. 3. Non licet occidere datos obsides, aut
 prælio devictos partâ jam victoriâ, nisi aliunde
 meriti sint mortem; nec licet uti amulethis magi-
 cis; nec veneno inficere arma, fontes, annonam;

nec

nec expilare Ecclesias, Ecclesiasticasque personas & earum bona. Rationes passim videre est apud AA.

TITULUS XXXV.

De Pactis.

Q 1. *Quid & quotuplex sit pactum?* Resp. 1. Pactum juxta *L. 1. ff. h. t.* est duorum vel plurium in idem placitum consensus, scil. *de dando aliquo vel faciendo*. Acceptum specificè est conventio ultro citroque habita non *pariens actionem civilem*, per quæ verba differt à contractu *proprie tali*. Differt etiam pactum à *nuda pollicitatione*. Vide Engel *h. t. à n. 3. à transactione. L. 38. C. de transact. à testamento* omnique alià voluntate ultimâ, quia hæc unius testatoris voluntate constant.

Resp. 2. Præter varias divisiones, præcipuè pactum aliud *nudum* est, aliud *vestitum*. Pactum *nudum* est simplex aliquorum inter se de re aliquâ pactio sive conventio, solâ nitens æquitate naturali; nec habens à jure firmitatem vel actionem. *Vestitum* est conventio, quæ non solâ nititur æquitate naturali, sed insuper firmitatem, assistentiam, actionem à jure habet. Vestitur autem 1. si accipiat, aut ex naturâ suâ habeat rationem & nomen contractûs specifici, v. g. emptionis *L. 7. §. 1. ff. h. t.*, 2. si accedat stipulatio. *L. 3. C. de rer. permut.* 3. Si pactum nudum adjiciatur alteri

con-

contractui bonæ fidei *L. 7. §. 4. in fin. & 5. ff. h. r.*
Mol. Tr. 2. de J. & J. D. 255. n. 4. 4. Si ex al-
 terutrâ parte sit secuta traditio rei, vel impletio
 promissionis. 5. Si accedat juramentum. 6. Si
 instrumentum publicum à Notario confectum
 accedat. 7. Vestitur item per speciale privile-
 gium, uti fit in pactis sponsalitiis, promissione
 dotis &c.

*Q. 2. Qualem obligationem & actionem pa-
 riant pacta nuda? Resp. 1.* Certum est, quòd pa-
 riant obligationem naturalem & in conscientiâ;
 quia omnis consensus sufficienter expressus & ab
 alero acceptatus, nec à jure irritatus, si sit de re
 licitiâ, jure naturæ obligationem inducit.

Resp. 2. Non tamen actionem pariunt pacta
 nuda *de jure Civili*, ut habetur in *L. 27. C. de Loc.
 & Cond. L. 7. §. 4. ff. de pact.* ratio, ne lites ni-
 miùm multiplicentur. Neque *de Jure Canonico*,
 cum nullibi extet textus, quo jus Civile quoad
 hoc foret correctum.

*Q. 3. Quinam pacisci possint aut non possint?
 Resp. ad 1.* Omnes pacisci [uti & contrahere]
 possunt, qui habiles sunt & non prohibentur.
 Ratio, quia ad inducendam obligationem plus
 non requiritur, quàm consensus liber; hic ergo
 si adsit, neque quis jure positivo prohibeatur, po-
 terit pro libitu pacisci vel contrahere.

Resp. ad 2dum. 1. Prohibentur *jure positivo Ec-
 clesiastico Pralati*, qui bonâ immobilia vel mobilia
 pretiosa, nisi causa justa & solennitates à jure præ-
 scriptæ intercedant, alienare non possunt. *tot. tit.
 de*

de reb. Eccles. alien. Deinde *Religiosi in particulari* invalidè paciscuntur aut contractus ineunt sine Superioris facultate *circa bona temporalia?* quia per votum paupertatis abdicarunt à se dominium & omnem circa res temporales dispositionem.

Resp. ad 2dum 2. Jure *Civili* pacisci non potest *pupillus* sic, ut, si absque autoritate tutoris fuerit pactus aut contraxerit, indèque non fit factus ditor, nequidem naturaliter obligetur ad servandum contractum, sed possit se salvâ conscientia gerere, ac si non contraxerit. *L. 59. ff. de O & A. L. 41. ff. de cond. indeb.* ratio, quia finis legis irritantis contractum à solo pupillo initum, fuit, consulere imbecillitati pupilli; atqui factum id non fuisset, si sublatâ obligatione civili remaneret naturalis. Idem fere, quod de *pupillo*, dicendum est de *Minorenni* absque autoritate Curatoris circa bona contrahente, per *L. 3. C. de in integr. rest.* idem de *prodigo* juridicè tali per *L. 1. ff. de Curat.*

Resp. ad 2dum 3. *Filiusfamilias* quamdiu impubes est, nequidem consentiente patre validè paciscitur vel contrahit, etiam circa castrensia. *§. 10. Inst. de inutil. stipul.* 2. Si pubes, validè de castrensibus & quasi, etiam sine consensu patris, paciscitur *L. 4. §. 1. L. 10. & ff. de Castr. pecul.* idem est de adventitiis, quorum ususfr. non habet pater. 3. Invalidè verò de bonis adventitiis regularibus & profectitiis absque consensu patris arg. *L. 4. cit.* & habetur clare in *L. fin. §. 5. §. filius autem. C. de bonis, quæ liberis.* Notari hic

hic poterit *c. pen. de sepult. in 6.* 4. Filius familias etiam majorennis sine consensu patris mutuum accipiens non tantum in foro externo tutus est, & urgeri non potest ad reddendum mutuum. *tot. tit. ff. & C. de S. C. Maced.* sed etiam in foro interno in casibus, *in quibus uti potest in foro externo exceptione S. C. Maced.* Ratio quia Resp. & potuit & voluit deobligare filiosfam, & patres in conscientia; ergo. Quod potuerit, nemo dubitat; quod voluerit, inde constat, quia ceteroquin nec filii, nec parentibus satis consultum fuisset. Imo de *rigore juris* saltem post sententiam judicis, licet inde factus sit ditior. *L. 9. ff. 2. ff. ad S. C. Maced.* Neque jurato renunciare potest huic beneficio, saltem vivo patre & durantibus periculis; quia tale iuramentum aperte cederet in praedictum tertii.

Q. 4. *Quanam sit materia & objectum pastorum, sive de quibus pacta & contractus iniri possint?* Resp. 1. Inutiliter quis paciscitur de facto alieno. *ff. 3. & 21. Instit. de inutil. stipul.* uti & de facto impossibili. *L. 185. ff. de R. I.* Nec licet pacisci, *de factis turpibus* primum committendis. *L. 26. 27. ff. de V. O. L. 15. ff. de condit.* Si tamen pars altera turpe factum implevit, v. g. puella ob promissam pecuniam jam corporis copiam fecit, poterit haec exigere pecuniam; quia peccatum hic nullum est. *Pirh. h. n. 27. 2.* Non licet pacisci *de rebus spiritualibus.* *c. 4. h. t. c. 6. eod.* plura ad *Tit. de Sim.* Non *de rebus alienis* ad transferendum earum dominium. *L. 15. & seq. ff. commod.* Non *de rebus humano commercio exemptis.* *ff. 2. instit. de inutil. stipul.*

Liber I.

M

Non

Non de rebus in præjudicium tertii cedentibus.
 Non de rebus planè incertis, ut explicat Schmalzgg.
h. n. 22. Non de hæreditate viventis, de quo pacto
ad tit. de success. ab intest. Neque de non succeden-
 do in hæreditate paterna. *L. fin. ff. de suis & legiti-
 hæred.* ubi notandum tamen *c. 2. h. t. in 6.* 3. De-
 mum reprobantur de Jure Can. specialiter certa
 pacta, quorum exempla sunt in *c. 4. cit. h. tit. c. 7.*
eod. c. 1. de sepult. & c. 1. eod. in 6.

*Q. 5. Quanam sit forma pactorum & contra-
 ctuum? Resp. 1.* Substantialem à natura & LL.
 definitam habent, accidentalem à contrahentibus
 per *c. 85. de R. J.*

Resp. 2. Possunt pacta vel contractus iniri vel
 pure, id est non adjecto die, tempore, conditione,
 modo, & tum statim cedit & venit dies. *L. 213.*
ff. de V. S. vel in diem, h. est, impletioni & execu-
 tioni assignando diem vel tempus; quod si certum
 fuerit, obligatio quidem statim inducitur, non ta-
 men statim urget, sed expectandum, quoadusque to-
 tum tempus fuerit elapsum. *§. 2. §. at ne J. de V. O.*
 Vel sub *conditione*, v. g. solvam, si dignitatem
 petitam fuero consecutus, quæ conditio si *de fu-
 turo contingenti sit*, suspendit etiam obligationem,
 usque dum impleta fuerit conditio. Vel *sub modo*
 cum gravamine scil. in futurum, expresso per *Ly-
 ut*, quo casu statim nascitur obligatio, modo
 etiam nondum impleto. Vel denique *alternativè*,
 sive sub disjunctione, v. g. dabo tibi equum vel
 bovem; de qua obligatione loquuntur AA. ad
Reg. 79. in 6.

Q. 6.

Q. 6. Quæ hic notanda de contractibus?

Resp. 1. Contractus propriè est conventio ultro citroque habita pariens per se actionem civilem.

Quasi contractus est tacita seu præsumpta conventio, ex qua producitur obligatio mediante aliquo facto. Vide *Instit. de obl. quæ ex quasi contractu.*

Resp. 2. Verus contractus alius est *nominatus*, qui proprium & speciale nomen in jure habet, ut emptio, venditio, locatio &c. alius *innominatus*, qui proprium & speciale nomen non habet, sed venit generali nomine *permutationis*, licet & hæc specificè sumi possit & soleat: est hic iterum quadruplex, *do, ut des; do, ut facias; facio, ut des; facio, ut facias.* In contractibus innominatis regulariter refilire potest pars, quæ jam implevit, etiam re non amplius integra. *L. 5. ff. de cond. caus. dat. caus. non secut. 2.* Verus contractus dividitur ratione modi, quo perficitur, in *realem*, quæ perficitur re, id est, traditione, ut contractus *commodati*; in *literalem*, qui verbis; in *verbalem*, qui certâ verborum formâ; in *consensualem* quæ solo consensu reciproco perficitur. 3. Dividitur in *onerosum*, & *reciprocum aut bilateralem*, & in *lucrarium, sive gratuitum*, aut *unilateralem*; hic est, quæ unam tantum partem gravat; in illo utrique partem onus imponitur. 4. In contractum *b. f.* in quo iudex ex æquo & bono pronuntiat, etiam si verbis expressum non sit; & in contractum *stricti juris*, qui secundum verborum, quibus constat, rigorem consideratur.

M 2

Resp.

Resp. 3. Alia sunt *substantialia* contractus, ut in emptione merx, pretium, consensus; & hæc à contrahentibus mutari non possunt: alia *naturalia*, quæ contractui insunt tacitè tanquam proprietates, & inesse præsumuntur, nisi per voluntatem partium tollantur per *Reg. 58. de R. J.* alia *solemnia*, quæ præter substantialia & naturalia requiruntur à Lege, Canone, consuetudine; hæc per modum formæ substantialis requiruntur, dicuntur solemnia *intrinsicca*, uti assistentia Parochi in matrimonio, sine qua matrimonium non valet si non quidem ad valorem, sed ad licentiam præcisè requirantur, sunt solemnia *extrinsicca*, uti trinitas denuntiatio. Demum *accidentalialia* dicuntur, quæ nisi specialiter adjiciantur non insunt, ut arrha in sponsalibus, additio in diem &c.

Resp. 4. Quando res, quæ in contractum deducta est, perit aut deterior est facta, tum si id contigit *dolo vel culpâ lata*, qui dolum aut culpam commisit, præstare tenetur. *L. 1. §. 5. ff. de A. & O. L. 32. ff. depos. 2.* Si *culpâ levi* eam tenetur præstare committens in iis contractibus, qui cedunt in utilitatem utriusque contrahentium. *L. 5. §. 2. L. 18. prin. ff. commod. 2.* Si *culpâ levissimâ*, hæc à committente præstatur in iis tantum contractibus, qui in solius accipientis commodum tendunt. *LL. cit. excipitur Precarium.*
4. Casus fortuitus, damnûmque inde secutum regulariter non præstatur. Vide Engel *h. n. 12. & seqq.*

TITU.

TITULUS XXXVI.

De Transactionibus.

Q. 1. *Quid sit transactio?* *Resp.* 1. Sumpta latè quamcunque negotii compositionem significat. *L. 229. & L. seq. ff. de V. S.* Strictè accepta est conventa decisio rei dubiæ & controversæ aliquo dato vel promisso, & aliquo retento vel remisso. *c. 7. L. 1. ff. L. 38. C. h. t.* 2. Est contractus, saltem innominatus, quia est conventio ultro citroque pariens actionem civilem, si rei traditione vel stipulatione sit firmata.

Q. 2. *Quinam transigere possint aut non possint?* *Resp.* 1. Universaliter possunt omnes, qui rerum suarum aut alienarum liberam administrationem, easque alienandi potestatem habent. *L. 21. C. mandati.*

Resp. 2. Transigere non possunt 1. infantes, amentes. *L. 1. §. 3. ff. de pact. pupilli & Minorenes sine autoritate Tutoris vel Curatoris, & hi non interveniente decreto iudicis de bonis pupillorum & minorum immobilibus. L. 4. C. de præd. minor.* 2. Procuratores, nisi sint instructi speciali mandato, aut in rem suam, aut constituti *cum libera. L. 13. ff. h. t. L. 60. ff. de procurat.* 3. Vasalli sine consensu Domini directi. *2. feud. 52.* 4. Prælatus Ecclesiasticus de bonis Ecclesiasticis sine Solennitatibus; hæres fidei-commisso gravatus, nisi fiat transactio cum fidei-commissario,

vel cum ejus consensu. Intelligendo hæc omnia de casu, quo jura & res possessæ in alios transferuntur. Abb. in c. 3. h. t.

Q. 3. De quibus rebus liceat transigere? Resp. 1. De omnibus & solis rebus dubiis & controversis, nisi id jure prohibitum sit L. 1. ff. h. t. idque vel ante, vel post litem contestatam, & in quacunque litis parte, quia adhuc incertus & dubius est litis eventus; post sententiam in quibusdam casibus etiam licet. L. 32. C. h. t.

Resp. 2. Non est permixtum transigere super re certa L. 65. §. 1. ff. de condiçt. indeb. 2. Super iis, quæ testamento vel codicillo relicta sunt, nisi inspectis tabulis. L. 6. ff. h. t. 3. Super alimentis futuris per ultimam voluntatem relictis sine auctoritate judicis & cognitione causæ. L. 8. in prin. ff. & L. 8. C. h. t. 4. Super re spirituali aut hinc annexis, quia hoc sine vitio Simonix fieri non posset. 5. Super matrimonio, in ordine ad semel validè contractum denuò dissolvendum, ob indissolubilitatem matrimonii, 6. Super crimine publico, saltem si tale sit, quod non irroget pœnam sanguinis; de crimine enim privato, si vel agatur civiliter, vel si sit capitale, licet transige. L. 18. C. h. t. quæ Lex ita habet: *transigere vel pacisci de crimine capitali, excepto adulterio, prohibitum non est; in aliis autem publicis criminibus, quæ sanguinis pœnam non ingerunt, transigere non licet citra falsi accusationem.*

Q. 4. Quis sit effectus transactionis? Resp. 1. Præter obligationem naturalem omnibus pactis legi-

dium sit læsus, rescindi non potest parte altera invita. *L. 78. §. fn. ff. ad S. C. Trebell. L. 65. §. 1. ff. de cond. indeb.* Deinde sententia, quæ in rem judicatam transit, rescindi non potest, etiam sub prætextu læsionis ultra dimidium. *tot tit. C. sent. rescind. non poss.* atqui non minor est auctoritas transactionis, quàm sententiæ, quæ in rem judicatam transit. *L. 20. C. h. t.* ergo.

TITULUS XXXVII.

De Postulando.

Q. 1. *Quid sit. postulare?* Resp. De postulatione, ut subrogatur electioni, actum est supra *Tit. 5.* Prout huc magis pertinet, describitur *L. 1. §. ff. de postul.* quod sit desiderium suum, vel amici sui apud eum, qui jurisdictioni præest, in jure sive judicio exponere, vel alterius desiderio contradicere. Demum propriè hoc loco sumitur pro advocacione, sive officio Advocati.

Q. 2. *Quid sit Advocatus, & quomodo distinguatur à Procuratore?* Resp. ad 1. Advocatus propriè dictus est, qui pro altero præsentem defensionem in judicio præstat, causam legitimè deducendo secundum jura.

Resp. ad 2. Differt à Procuratore in seqq.
1. Officium Advocati est publicum, honorabile, multisque gaudens privilegiis *L. 4. C. de Advoc. divers. jud.* exigens virum jurium peritum & judicio DD- probatum *L. 2. C. h. t.* Procuratoris magis

magis privatum, vile, onerosum. *L. 34. C. de Decurion.* adeoque ad illud, non ad munus Procuratoris cogi quis potest. Hæ tamen differentiæ hodie non obtinent in Camera Imperiali. *Ordinat. Camer. p. 1. Tit 19. §. fin.* Advocatus pro præsentente postulat; Procurator administrat res ipsas, & negotia sui principalis gerit, ejusque sustinet personam; & si est ad lites, nomine principalis absentis agit, fit per & post *L. C. Dominus litis. c. 1. de Procurat. in 6.* 3. Procurator si causam malè egerit, vel cum adversario colluserit, tenetur actione mandati *L. 10. C. de Procur.* Advocatus de prævaricatione *L. 1. C. de Advoc. div. jud.* Advocatorum alii sunt *publici*, de quibus in *tot. tit. C. de Advocat. fisci.* alii *privati*: alii *Ordinarij* seu *jurati & immatriculati*, de quibus *L. 1. §. 4. ff. h. t.* alii *extraordinarij*, & *supernumerarij*, qui publica autoritate admissi non sunt.

Q. 3. Quinam postulare sive advocare possint?

Resp. Omnes specialiter non prohibiti. Ratio, quia edictum de postulando prohibitorium est, adeoque de re generaliter permessa. arg. *L. 43. ff. de Procurat.*

Resp. 2. Prohibentur 1. *Jure Civili* tam pro se quàm aliis postulare, Pagani & Hæretici (non tolerati) *L. fin. C. h. t. Minoris 17. annis. L. 1. §. 3. ff. h. t.* Surdi omnino *L. 1. Servi L. 32. ff. de R. J. 2.* Prohibentur *Jure Civili* pro alii postulare mulieres *L. 1. §. 5. ff. h. t.* Mater tamen tutrix filii pro filio postulare potest. Cæci, licet

M §

judi-

judices esse possint, *cit. L. 1. insigni infamiâ notati. L. 1. §. 6. ff. b. literarum & jurium imperiti. L. 4. C. h. in Camera, qui non sunt Doctores vel Licentiati. Ordin. Cam. p. 1. tit. 18. 3.* Possunt de *Jure Civili* pro certis tantum personis sibi ad quartum usque gradum secundum Pirh. conjunctis, vel vel quarum tutelam aut Curatelam gerunt, postulare infamiâ, non summâ sive insigni, notati. *L. 1. §. 8. & fin. ff. h. t. 4.* Respectu certarum causarum *Jure Civili*, judices & arbitri in causa, in qua judicaturi sunt. *L. 6. C. h. t.* Fiscus vel Resp. contra privatum prætextu debiti, quod ipsis debetur. *L. 3. & tot. C. tit. ne Fisc. vel Resp. Procurat.* Vasallus contra Dominum directum. *2. feu. 33. potentiores contra infirmiores. tot. tit. ne liceat potentiorib. &c.*

Resp. 3. Præter dictos in *resp. præced. de Jure Canonico* prohibentur advocare excommunicati. *c. 8. de sent. excomm. in 6.* item si advocare strictè sumatur, prohibentur Religiosi, præterquam in causis sui monasterii accedente consensu Prælati. *c. 2. h. t. ratione FF. Minorum S. Francisci* videatur *Clem. exivi. de V. S.* Sacerdotes sæculares nec in judicio sæculari, nec in Ecclesiastico advocare possunt *c. 1. & fin. h. t.* nisi sit in causa propria, vel Ecclesiæ suæ, vel personarum *conjunctarum*, vel miserabilium; vel si aliter vitam honestè non possint sustentare. DD. comm. Clerici alii sive in majoribus, sive minoribus constituti, *sin hi habeant beneficium Ecclesiasticum*, advocare non possunt in judicio *sæculari*, scil. extra casus
ante

ante dictos. *c. 1. h. t.* Cæterùm nullus omnino Clericus in causa criminali, cui imminet pœna sanguinis, mortis, aut mutilationis advocatum potest agere saltem pro actore contra reum. *c. 9. ne Cler. vel Monach.*

Resp. 4. Prohibentur *Sententiâ Judicis* postulare. 1. Qui relatus in numerum Advocatorum, & iussus à iudice patrocinium præstare parti, v. g. pauperi, id sine justa causa recusavit. *L. 1. C. h. t.* 2. Qui m. f. & colludendo cum adversario clientis sui causam prodidisse convictus fuit. 3. Si Advocatus vel Procurator pacti sunt de quota litis, seu parte rei, de qua litigatur, sibi honorarij loco danda. *L. 5. C. h. t.* ne scil. per fas & nefas victoriam obtinere conentur.

Q. 4. Quas causas perorandas suscipere possit Advocatus? *Resp. 1.* Non injustam, aliàs si sciens id fecerit, tum parti læsæ, tum clienti (si eum decepit, dicendo esse causam justam) tenebitur ad damni illati restitutionem. *Pirh. h. n. 22.* 2. Non causam probabilem, in quâ nulla spes prudens victoriæ, nisi monito priùs de hoc periculo cliente. Ratio, quia clientem suum sine prævia monitione manifesto exponeret periculo. 3. Potest tamen suscipere causam defendendam, in qua non modica est probabilitas & spes victoriæ, minor tamen eâ, quæ pro adversario militat. Ratio, quia potest hoc cliens facere omni jure per se ipsum, ergo & per Advocatum. Deinde quæ minùs probabilia sunt, reipsa sunt sæpe veriora iis, quæ apparent ut probabiliora ; ergo. *Requirunt tamen*

tamen

tamen AA. ut & hic moneatur cliens de minori probabilitate.

Q. 5. Quid teneatur vi officii facere Advocatus?

Resp. 1. Immatriculatus non potest patrocinium recusare juxta dicta. 2. Teneatur merita causæ diligenter rimari. 3. Modestiam, veritatem, & fidelitatem servare. *L. 38. §. 8. ff. de pæn.* 4. Causam semel susceptam non deserere, nisi in decursu reperiat esse injustam. &c.

Q. 6. Quid liceat Advocato & quid non? Resp.

1. Licet pacisci de salario, arbitrio prudentis iusto. Ratio, quia hoc Advocatus exigere potest, licet nihil de eo conventum sit. *Arg. c. 16. de prescript. in fin.* quod si taxatum sit à Lege aut consuetudine, terminos excedere non potest. Si annum salarium constitutum, Advocatus verò vel morte vel alio casu fortuito impediatur à præstando munere, ab ipso in posteriori, ab hæredibus in priori casu potest exigi. *L. 38. ff. locat. L. 1. §. 13. ff. de extraord. cogn.*

Resp. 2. Non licet Advocato cum cliente de *palmario*, id est, extraordinario ultra salarium in casum victoriæ solvendo ante litem finitam pacisci, uti nec de quota litis, sive de certa parte rei litigiosæ, si viceret *L. 5. C. h. t.* Ratio quia tale pactum invitare censetur Advocatum ad fraudes & dolos; cum tamen non per se afferat salutis dispendium, nec præjudicium tertii, juramento firmari potest.

Resp. 3. Nec licet Advocato tempore durantis litis celebrare cum cliente contractum alium, v. g.

em.

emptionis, venditionis, prout justissimè prohibetur. *L. 6. C. h. t.*

Resp. 4. Neque Advocatis, neque alteri cuiquam licet alienas lites redimere, seu emere & modico dato in se derivare. *L. 22. & seq. C. mandat.* quæ est notabilis Constitutio, quâ & decernitur, ut ad incommoda plurima ex redemptione litium oriri solita evitanda is, qui litem pecuniâ redemit, nonnisi ad quantitatem datæ à se pecuniæ agere possit. Actiones tamen liquidæ vendi etiam Advocatis (scil. his extra tempus litis durantis) possunt. *L. 23. ff. de hered. & action. vend. L. 3. & 9. C. eod.* uti etiam lites gratis & ex pura liberalitate aliis possunt cedi.

TITULUS XXXVIII.

De Procuratoribus.

Q I. *Procurator quis sit & quotuplex?* *Resp.* ad 1. Procurator, ein *Gevollmächtigter* est, qui aliena negotia mandato Domini (absentis) administrat *L. 1. ff. h. t.* ex qua definitione patet differentia Procuratoris ab Advocato, negotiorum gestore, Tutore & Curatore, Nuntio, Defensore.

Resp. ad 2. Variæ sunt species Procuratorum: alius est *verus*, legitimum habens mandatum à Domino, alius *falsus*, vel nullum mandatum habens vel non sufficiens, vel revocatum. Verus alius est *judicialis*, qui & *Procurator ad lites* dicitur, & *extrajudicialis*, qui ad negotia extra judi-

dici-

dicium tractanda constituitur, dictus *Procurator ad negotia*. Notabiles inter utrumque sunt differentia. Si quis ad omnes lites vel ad omnia negotia constituitur, est *generalis*, si ad certum duntaxat negotium vel litem, *specialis*. Procurator generalis alius est *simpliciter talis*, alius *cum libera*, h. e. plenâ potestate agendi vel gerendi omnia, quæ Dominus agere posset; ille nonnisi res brevi perituras alienare potest; *cum libera* autem constitutus permutare, commodare, deponere, mutuum dare & aliis modis (excepta donatione) res alienare potest. *L. 58. & 63. ff. h. t.* Judicialis itidem alius est *in rem alienam*, qui alienum negotium in utilitatem Domini gerit; alius *in rem suam*, sive in commodum & utilitatem propriam, cui v. g. Dominus vendidit, donavit, aut simpliciter cessit jura & actiones, ut alieno quidem nomine, in suum tamen emolumentum litiget. *L. 33. 34. & 35. ff. h. t.*

Q. 2. Quinam possint constituere Procuratorem?

Resp. 1. Quisquis est rei Dominus & liberam habet administrationem, nisi prohibeatur, ad *negotia* dare Procuratorem potest, adeoque & Tutor de re pupilli, Curator de re Minoris, ipse Minor Curatorem non habens, filiusf. de suis Castrensibus, imò & servus ad negotia sua pecuniaria. *L. 33. in prin. ff. h. t.*

Resp. 2. Procuratorem *ad lites* dare possunt illi tantum, qui sunt Domini litis, possuntque per se ipsos agere; hinc dare nequeunt Procuratorem ad lites *1. Servus*, nisi de statu suo litiget. *L. 33. cit.*

cit. 2. Filius. nisi v. g. in actione injuriarum & similibus, in quibus ipse potest agere. *L. 8. ff. h. t.*

3. Pupillus sine autoritate Tutoris, & *Minor* Curatorem habens sine hujus autoritate, nisi in spiritualibus. *c. fin. de jud. in 6.*

4. Procurator in causa, quam procurat, nisi lis sit contestata; idem est de *Tutore, Curatore, Syndico* Universitatis. *L. 11. C. h. t.* quia & hi ante contestationem litis non sunt ejus Domini.

5. Captus ab hostibus. *L. 15. ff. ex quib. caus. major.*

6. Excommunicatus, qui non ad agendum, sed ad defendendum tantum Procuratorem constituere potest. *c. fin. h. t.*

7. Bannitus, utpote qui reputatur pro mortuo. *Vall. h. ff. 3. n. 4.*

8. Religiosus sine licentia Superiorum. *Clem. 3. in fin. h. t.* nisi fortè ipsum Prælatum accuset.

9. Nec Prælatus sine consensu Capituli in *causa ardua* Ecclesiæ, nec, si vellet Procuratorem perpetuum aut generalem dare omnium negotiorum, potest talem constituere. *Arg. c. 6. de juram. cal.*

10. De Universitate dubitatur, an Procuratorem constituere possit ob *c. 7. h. t. & L. 1. ff. quod cujusque Univers. nom.* sed dicendum, posse, quia tanquam persona ficta loco domini habetur. Imo si Universitatis-Civitatis, Collegii Rectores, Senatores, jurati excommunicationi subiecti sint, reliqui de tali Corpore nomine illius Procuratorem poterunt constituere, modò ipsi excommunicati in literis procuratoriis expressi non sint, nec ipsorum nomine institutio fiat. *c. fin. h. t.*

11. Demum si litigans ipse velit, & nullo impedimento impeditus

ditus

ditus comparere possit, non tenetur *de jure* sub loco Procuratorem constituere; quia quilibet jus habet, per se ipsum causam agendi.

Q. 3. Quinam possint Procuratores constitui?

Resp. 1. Regulariter omnes negotii exequendi capaces, nisi expressè à jure prohibeantur. *c. 1. §. 1. h. t. in 6.* Unde & filiusfamilias tam ad negotia quàm lites *c. 14. h. t.* modò sit major 25. annis *L. 12. C. h. t. L. 8. §. ipse quoque. ff. h. t.* Laicus etiam in causis spiritualibus v. g. ad acceptandum aut resignandum beneficium. *c. 24. de prob.* non tamen in electione Prælati Ecclesiastici. Rationem dat Pirh. *h. t. n. 19.* quòd dare suffragium in Capitulo plus videatur, quàm nudum ministerium, cum sit actus Capitularis, adeòque propriè Clerici.

Resp. 2. Prohibentur absolutè, ut ne quidem ad *negotia* valeant constitui, Minores 17. annis *c. 5. §. fin. h. t. in 6.* milites, nisi agant in rem suam aut nomine cohortis. *L. 8. §. 2. ff. h. t. ne scil. privatorum negotiis à militia avocentur: ad lites* nequeunt dari Procuratores, ad *negotia* possunt mutus & surdus *L. 43. h. t. Fœmina. L. 54. ff. h. t.* casus excepti sunt in *L. 4. C. h. t. L. 41. ff. h. t. L. 3. §. 2. ff. de liberal. caus. c. 67. de appell. c. 4. §. quia verò. de confirm. util. vel inut.* Minores 25. annis saltem de jure Can. *c. 5. h. t. in 6. uti & de eodem jure infames. c. 1. & 2. caus. 3. q. 7.* quamvis inter utrumque jus differentia non videatur facienda juxta praxin in supremis Dicasteriis receptam. *Potentiores tot. tit. ne lic. po-*

ten-

rentior. Banniti & rei criminis capitalis. *L. 7. C. h. t. redemptores alienarum litium. arg. L. 5. C. de postul. excommunicati, qui non habent personam legitimam standi in iudicio. c. 7. de jud. Religiosi sine consensu Prælati Clem. 3. h. t. de Clericis in causa laicorum* discurrendum, uti supra, an esse possint Advocati, dictum; nam in causa Episcopi etiam circa temporales lites admittitur Sacerdos per *c. 4. h. t.*

Resp. 3. Potest etiam absens in Procuratorem constitui, modò is sui constitutionem vel tacitè vel expressè rati habeat. *L. 1. §. fin. h. t.* Imò & plures non tantùm de Jure Can. quod certum est ex *c. 6. h. t. in 6.* sed & de Jure Civili constitui possunt *L. 32. ff. h. t. L. 31. §. fin. eod.* per quam legem simul probatur, si plures constituantur diversis temporibus per posterioris constitutionem censi regulariter priorem tacitè revocatum.

Q. 4. In quibus causis Procurator possit constitui? Resp. 1. In omnibus causis, nisi aliqua specialiter excipiatur *L. 43. §. 1. ff. h. t.* adeoque & in causis pecuniariis. *L. 26. C. h. t. spiritualibus. c. 1. h. t. in 6.* ad lites futuras. *c. 14. h. t.* ad contrahendum matrimonium, quod & valeat in ratione Sacramenti, Procurator constitui potest. Ratio, quia Christus instituendo Sacramentum matrimonii naturam contractus matrimonialis non mutavit, sed duntaxat validum secundùm leges humanas ad rationem Sacramenti elevavit. Videatur ratione Procuratoris matrimonialis *c. fin. h. t. in 6.* ad quod etiam disputant AA. an validum

Liber I.

N

dum

Dum sit matrimonium à Procuratore contractum eo tempore, quo principalis dormit, vel etiam incidit in maniam.

Resp. 2. In causa criminali Criminaliter interrata, in qua statuta est pœna relegatione major, pro reo non admittitur Procurator. *c. 15. de accusat. L. 1. ff. an per alium caus. appell.* quod tamen plerique non intelligunt de reo absente, vel alibi in judicio non valente personaliter comparere, pro tali enim Procurator admittendus. *c. 4. h. t. L. 33. ff. §. 2. L. 71. ff. eod. L. 3. C. de Accusat. 2.* An in causis criminalibus famosis, si infamia infligitur principaliter, admittendus sit Procurator, variant AA. illud certum, admitti Procuratorem, si infamia est in consequentiam pœnæ pecuniariae, aut saltem debitæ ex contracta v. g. mutui, depositi &c. *L. 1. ff. an per alium caus. appell.* Nec admittitur Procurator in actibus legitimis, v. g. adoptione, hæreditatis aditione &c. utpote quia juxta communem personas ipsas principales desiderant.

Q. 5. An & qualiter Procurator egeat mandato? Resp. 1. Regulariter mandatum (*Vollmacht / Gewalt*) Procuratori ad agendum in necessarium est, ut si eo careat, gesta in judicio ipso jure sint irrita *c. 4. h. t.* Ratio, quia Procurator carens mandato pro persona externa reputatur, cui, quia nullum cum reo negotium gessit, nulla competit actio. Si tamen quis absque mandato agere cœpisset, durante autem lite ante definitivam Dominus rata haberet acta, valerent, &

rati-

ratihabitio æquipararetur mandato *c. 10. de reg. jur. in 6. L. 60. ff. eod.* Dixi regulariter in respon- sione, quia jura apud certas personas mandatum non requirunt, sed præsumunt voluntatem eorum, pro quibus interveniunt, v. g. si personæ conjunctæ sint. *L. 35. ff. h. t. si maritus agat in rebus uxoris L. 21. C. h. t. Si Dominus præsens sit, nec contradicat Procuratori. L. 18. ff. mandat. Siquis habeat instrumenta ipsius causæ. c. 43. de off. de- leg. Si sint consortes litis. L. 21. C. de consort. ejusd. lit. Si Episcopus vel Prælatus jura Ecclesiæ suæ negligat, Canonici & Clerici sine mandato super iisdem agere possunt. c. 1. de restit. spol. c. 43. de test & attest.*

Resp. 2. Si mandatum certum est, uti tum non requiritur ratihabitio principalis, sic nec cautio de ea præstanda, quâ tamen cautione opus est, dum de mandato dubitatur. *L. 1. C. h. t.* Ratio statuendi sic erat, ne principalibus sæpe longè ab- sentibus lites nimium protrahantur.

Resp. 3. Si mandatum simpliciter generale sit ad agendum, licet se extendat ad respondendum quoque & defendendum *L. 33. §. 4. ff. h. t.* etiam in causa reconventionis *cit. L. & §. it.* licet se mandatum generale ad *negotia* etiam ad *lites* extendat. *c. 5. h. t. in 6. c. 10. de V. S.* manda- tum ad prosequendum judicium petitorium ad judicia præparatoria & possessoria. *L. 2. ff. de jurisd. om. jud.* Si tamen quis generaliter sit Pro- curator constitutus, vi talis mandati non potest causas majoris momenti tractare v. g. criminales.

Pirh. h. n. 60. non deferre juramentum. *c. 4. h. fin. h. in 6.* non transigere &c. Imò tamen si dixerit Principalis: *constituo te etiam in iis, quæ speciale mandatum requirunt*, non potest Procurator expedire articulum speciale mandatum exigentem *c. 4. in princ. h. t. in 6.* excipitur si vel sit constitutus Procurator cum *libera*, vel in rem suam vel unum aut plura speciale mandatum requiritur sint expressa.

Q. 6. Quinam sint effectus mandati Procuratorii? Resp. 1. Ratum est, quod vi mandati geritur. *reg. 72. jur. in 6.* Ideoque fines mandati custodiens nocet aut prodest Domino. *L. 10. C. h. t. 2.* Per L. C. fit Dominus litis *c. 1. §. licet h. t. in 6.* ita ut actiones & obligationes sibi acquirat citationes & verba sententiæ condemnatoriæ in ipsum sint dirigenda. *L. 1. C. de sent. & interloc.* modò tamen verba sententiæ quadrant in Procuratorem, non quadrant autem in matrimonialibus; & beneficialibus, & modò aliud non obtineat usus, uti in Camera Imperiali *Gail. L. 1. Observ. 111. n. 2.* 3. Non tantùm appellare potest, si v. g. denegentur ei induciæ ad constituendum Dominum absentem *c. 11. h. t.* vel si contra ipsum lata sit sententia *c. 14. §. potuit eod. sed & tenetur.* Ratio, quia hoc tacitè ipsi censetur injunctum. Non tamen tenetur appellationem *per se loquendo* prosequi. *c. 14. cit. in fin.* è quòd plerumque causa appellationis agitur in alio loco, & aliud sit iudicium. 4. Procurator ad negotia *regulariter* potest, quandocunque vult, alium

alium sibi substituere ; Procurator ad lites possit
 litem tantum contestatam, nisi datus sit in rem
 suam, vel facultatem substituendi acceperit. *c. 1. h. t. in 6. L. 8. 11. 23. C. h. t. 5.* Paritur actio
 mandati directa Domino contra Procuratorem
 ad illa, de quibus dicitur *L. 46. §. 4. ff. h. t. L. 11. & 13. C. mandat.* Actio mandati contraria
 Procuratori contra Dominum ad repetendas omnes
 expensas, quas occasione mandati, cujus fines
 non excessit, b. f. fecit, licet de iis in sui constitu-
 tione nihil sit actum. *L. 46. §. 5. ff. h. t. c. 6. h. t.*

Q. 7. Quot modis finiatur officium Procuratoris?

Resp. 1. Revocatione vel expressa v. g. verbis vel
 tacita, scil. facto, quale factum non est, si ipse
 Principalis compareat: revocatio, si res adhuc sit
 integra, liberè fit à Domino, sive si procurator ad
 negotia. *arg. §. 9. Inst. mandat.* sive ad lites *c. 2. h. t. in 6.* etiamsi invitus sit procurator, quia cui-
 libet mutare consilium suum permissum, ex sup-
 posito, quod non præjudicetur alteri. *Si res inte-
 gra esse desit,* non aliter valet revocatio inviti, nisi
 justa causa intercedente, eaque si Procurator ad
 lites datus sit, à iudice cognita & probata. *c. cit. & L. 17. ff. h. t.* causæ revocandi enumerantur
c. 2. h. t. in 6. & L. 25. ff. h. t. Insuper ut invalidè
 pergat Procurator, revocatio debet illi esse inti-
 mata. *c. 3. & seq. h. t.* excipitur causa matrimonia-
 lis, &c. 2. Finitur officium Procuratoris *mutuo
 constituentis & constituti consensu. c. 1. & L. 35. ff. de R. J.* Et si Procurator ad litem, eandem
 contestatus jam sit, etiam adversarii consensus vel

causæ cognitio accedere debet per *c. 3. & L. 6. ff. h. t.* idem dicendum est de *renuntiatione*, qui quis se exonerat à tali officio. 3. Expirat *finis instantiâ* iudicii scil. latâ sententiâ definitiva. 4. *Morte constituentis* re adhuc integra *L. 26. in prin. ff. L. 15. C. mandati.* secus re non amplius integrâ. Arg. à contrario. Excipitur casus in *Clem. fin. h. t.* 5. *Morte ipsius Procuratoris*, siue re integra sit, siue non sit. *L. 57. ff. de jud. L. 27. §. 3. ff. mandat.*

TITULUS XXXIX.

De Syndico.

Q 1. *Quid sit Syndicus?* Resp. Est Procurator alicujus Universitatis communi mandato constitutus, ad causas ejusdem & lites administrandas & persequendas. *c. un. h. t.* Confunduntur quidem subinde inter se Actor, Procurator, Syndicus ut constat ex *c. 7. de Procur. L. 1. §. 1. ff. quod cujusque Univ. nom.* Differt tamen Syndicus à Procuratore specificè sumpto, quòd Procurator privato pro causis privatis constituatur; Syndicus autem à communitate. v. g. Civitate, Universitate studiorum, Ecclesia, Monasterio pro causis communibus & publicis, ut adeoque officium Syndici publicum sit, & necessarium. 2. Ab *Actore publico*, quòd hic ad unam tantum vel alteram vel etiam plures certas causas constituatur. 3. Ab *Curatore Universitatis*, quòd hic sit ad negotia illius

illius extrajudicialia. 4. à *Quaestore & Administratore Camera*, quòd isti præfint rei nummaria. 5. Ab *Oecono*, utpote qui est dispensator Ecclesiæ, cui res Ecclesiasticæ gubernandæ committuntur. 6. à *Procuratore Fisc*i vel *Fiscali*, quòd hic causas tantùm criminales, mulctas & pœnas Unitati debitas tractet, Syndicus etiam civiles.

Q. 2. *Quinam & quomodo constitui possint Syndici?* Resp. ad I. Omnis idoneus, etiam de ipso Corpore. Gloss. in *L. 4. §. potest ff. quod cujusque Univ. nom.* Ipse etiam Corporis superior v. g. Consul, Rector; non enim est repugnantia. Laicus etiam in causis spiritualibus. arg. *c. 1. de Procurat. in 6.* licet Laicus non possit esse Administrator Ecclesiæ in spiritualibus & temporalibus, ne exerceat munus propriè spirituale. De honestate tantùm & decentiâ est, ut Religiosus in causis sui Monasterii Syndicus non sit *c. un. h. t.*

Resp. ad 2. Ad constitutionem Syndici vocandi sunt omnes, qui habent jus suffragii. *Reg. Jur. 29. in 6.* Si tamen aliqui vocati emanent, possunt præsentem Syndicum constituere, modò duæ partes ex tribus adsint, & major præsentium pars consentiat. *L. 3. ff. quod cujusque Univ. nom.* Non est tamen necessarium, ut omnium constituentium Syndicum nomina in instrumento syndicatûs subscripta sint, nisi constitutus sit ad alienandum. *c. fin. de Procur.* sed sufficit, quòd instrumentum sigillo Universitatis muniatur. *Pirh. h. t. n. 2.*

Q. 3. Quod sit officium, & qua potestas Syndici?
Resp. ad 1. Officium est defendere & agere causas Communitatis, etiamsi inter ipsam & Superiorem v. g. Principem agitentur, quia Syndicum necessitas officii excusat.

Resp. ad 2. Potestas eadem ferè est, nisi aliud in mandato exprimitur, quæ Procuratoris *cum liberâ. L. 6. §. fin. ff. quod cujusque Univ. nom.* donare & debitum præsertim liquidum remittere non potest. Ex mutui etiam contractu inito à Syndico vel Administratore aliter teneri nequit civitas vel Ecclesia, quàm si pecuniam mutuò acceptam in suam utilitatem versam ostendatur. *L. 27. ff. de reb. cred.* Neque Syndicus tenetur cavere de rato, nisi probabiliter de ejus mandato dubitaretur. *cit. L. 6.* neque satisfacere de iudicatum solvi, quia est persona publica; cavere tamen debet de iudicio sisti; & dum præstat juramentum calumniæ (quod potest per *c. 6. de juram. calum.*) non in Universitatis, sed suam propriam animam jurat. *c. 3. eod.*

Q. 4. Qualiter finiatur officium Syndici? *Resp.* Iisdem fere modis, quibus officium Procuratoris; præterquam quòd non finiatur unitâ instantiâ. arg. *c. 14. de Procurat.* Nec morte constituentium, quia Communitas semper manere eadem intelligitur. *L. 7. §. 2. ff. quod cujusque Univ. nom.*

TITULUS XL.

De his, quæ vi metûsve causâ fiunt.

Q 1. Quid & quotuplex sit vis & quis ejus effectus? Resp. ad 1. Vis (scil. præcisa, absoluta & simpliciter dicta, vis enim conditionata vel compulsiva non distinguitur à metu) est corporalis coactio ad faciendum vel patiendum aliquid, ut si cui per inevitabilem violentiam eripitur liber vel genua coram idolo curvantur. Definatur L. 2. ff. quod met. caus. quod sit majoris rei impetus, qui repelli non potest.

Resp. ad 2. Dividitur in vim publicam & privatam: de vi publicâ tenetur hodie, qui cum armis vim infert vel inferre parat, hinc & dicitur vis armata; de vi privatâ, qui id sine armis facit. §. recuperandæ. 6. §. qui autem. Inst. de interd. Item vis alia est ablativa, quâ res mobilis alicui eripitur, & generat actionem vi bonorum raptorum. §. 1. §. de vi bonor. rapt. alia expulsiva, quâ quis ejicitur possessione immobilium, iisque coherentium, & inducit interdictum Unde vi L. 1. ff. de vi & vi arm. alia turbativa, per quam quis turbatur in possessione, infertque interdictum uti possidetis in immobilibus, interdictum utrobi in mobilibus. Alia vis inquietativa, quâ quis inquietatur in usu suæ rei, vel prohibetur quid facere, v. g. ædificare, arare &c. & hinc nascitur interdictum quod vi aut clam.

N 5

Resp.

Resp. ad 3. Vis absoluta simpliciter tollit voluntarium, quia qui illam patitur, non tam agit, quam agitur ab extrinseco; unde talia gesta omni vacant culpâ ex parte vim passi, omnique carent valore.

Q. 2. Quid sit metus & quotuplex? Resp. 1. Metus sive vis compulsiva est violentia externa compellens aliquem, ut consentiat in actionem vel omissionem, qui non consensurus erat, si talis violentia abesset, ut dum quis ad declinandam multam interest concioni. Describitur in *L. 1. ff. quod met. caus.* quod sit *trepidatio mentis instantis vel futuri periculi causâ.*

Resp. 2. Oritur vel à *causâ necessariâ* v. g. morbo, incendio, & dicitur ab *intrinseco* incussus; vel à *causâ liberâ* v. g. homine intentante malum, & dicitur incussus ab *extrinseco*: potestque inferri vel *justè*, dum inferens habet jus incutiendi metum, & patiens causam eidem suâ improbitate dedit; vel *injustè*, dum innocenti ab homine improbo malum intentatur; idque vel *directè eo fine*, ut promissio vel alius actus extorqueatur, v. g. si latro mortem intentat ad extorquendas pecunias, vel *indirectè*, scil. *ob alium finem*, ut si latro minetur mortem, non exigendo aurum, tu tamen illud offeras ad mortem evitandam.

Resp. 3. Metus præcipuè dividitur in gravem & levem: *Levis* est vana trepidatio mentis, orta ex malo imminente levi, uti est vexatio modica; vel gravi apprehenso tantum, non imminente; vel si malum minitans illud inferre vel non potest, vel non solet. *Metus gravis*, quem aliqui etiam cum

Engel

Engel *justum* dicunt, alii *probabilem*, est, qui cadit in virum constantem, sive qui talis est, ut eum, qui patitur, etsi aliàs fortis sit, proposito valeat dimovere éstque; vel *absolutè gravis*, de tali scil. malo, quod cuilibet etiam viro constanti sit formidabile, & talis est metus mortis, mutilationis, exilii &c. vel *respectivè gravis*, de ejusm. malo, quod non quidem viro forti, sed fœminæ, puero, feni est formidabile, v. g. verberatio non nimis fœva, indignatio, odium. Reducunt aliqui ad metum gravem *metum reverentialem*, quem habet filius respectu patris, uxor respectu mariti, subditus respectu Domini, sed malè, nisi concurrant alia adminicula, v. g. asperitas vultûs, continua exprobratio, rixæ &c. arg. c. 11. de despons. impub. c. 2. de pact. in 6.

Q. 3. An & quomodo contractus aliique actus ex metu gesti validi sint, vel non sint? Resp. 1. Contractus aliique actus est metu levi undecunque orto & quomodocunque incusso initi valent; ut neque de Jure Civili, neque Canonico rescindantur. L. 7. ff. h. t. c. 4. & 6. & eod. In foro tamen interno tenetur is, qui metum intulit injustè, licèt levem, rescindere contractum, si velit metum passus. Ratio, quia cùm intulerit alteri injuriam extorquendo actum metu licèt levi, in conscientia obligatur satisfacere pro hac injuria, quod fit rescindendo actum.

Resp. 2. Actus vel contractus initi ex metu gravi à causâ necessariâ incusso valent pro utroque foro, nec possunt rescindi. c. 17. de Regular.

&

& patet in voto metu mortis in infirmitate edito. Ratio, quia adest consensus absolutè liber, quamvis non sit spontaneus; neque intervenit injuria.

Resp. 3. Actus vel contractus extorti metu gravi justè incusso à causâ libera etiam sunt validi in utroque foro; quia nec hoc casu injuria subest. *L. 21. §. 1. ff. h. t.* tenétque tam in resignationibus, transactionibus, quàm in matrimonio & Professione Religiosa.

Resp. 4. Spectato solo jure naturali (excepto fortè matrimonio & Professione) actus metu etiam gravi & injustè incusso gesti non sunt irriti. Ratio, quia nec libertas deficit, nec injuria obest, cum consensus jure naturali requisitus ad valorem actûs consistat etiam cum injuria; in foro conscientiae tamen loquendum est de inferente metum gravem, uti supra de inferente levem metum.

Resp. 5. Actus vel contractus metu gravi injustè incusso extorti *regulariter* validi sunt etiam de jure positivo *c. 2. & 4. h. t. L. 3. 9. 21. fin. ff. h. t.* Ratio, quia nec justus titulus, nec voluntarius consensus in tali actu desideratur.

Resp. 6. Dantur tamen actus & contractus ob metum gravem injustè incussum ex dispositione juris omnino irriti, v. g. matrimonium. *c. 14. & seq. de sponsal.* Professio Religiosa, & vota simplicia Religiosum constituentia. *c. 1. h. t.* Promissio & constitutio dotis. *L. 21. §. 3. ff. h. t.* Promissio & traditio rerum Ecclesiasticarum, & juramentum de iis non repetendis. *c. 2. de jurejur.* quocum combiaentur. *c. 3. & 6. h. t.* Quæ gerur.

runtur per injustè detentum in carcere cum detentore. *L. 22. ff. h. t.*

Q. 4. Qualiter subveniatur metum passo? Resp. 1. Dum actus metu extortus est ipso jure nullus, si necdum impletus est, absque omni exceptione omittere illum potest metum passus; si est impletus, nullitate *probatâ* & per judicem declaratâ restituenda sunt omnia data aut cessa.

Resp. 2. Dum actus ex metu gestus subsistit, si necdum est impletus, v. g. nondum est secuta in venditione traditio, *probato metu si fiat in judicio*, subvenitur metum passo *exceptione, quod metûs causâ*; si est impletus, *actione, quod metûs causâ* *L. 4. §. 33. ff. de dol. mal. & met. except. L. 9. 12. 14. 21. ff. h. t.* quæ actio non tantùm datur contra eum, qui intulit metum, sed & contra tertium, ad quem metu exorta pervenerunt, etiamsi is sit. *b. f. L. 14. §. 5. circa fin. ff. h. t.* qui tamen tertius non tenetur fructus *b. f.* perceptos & consumptos restituere; rem etiam ipsam nonniſi post repetitionem & judicis sententiam. Ratio, quia ad id vel ratione rei acceptæ teneretur, vel ratione injustæ acceptionis; sed neutrum est, ergo.

Q. 5. Quid requiratur & sufficiat, ut metum passo succurratur per actionem & exceptionem, quod metûs causâ? Resp. ad 1. Requiritur, ut eo actu sit læsus, & damnum acceperit. *L. 12. §. fin. ff. h. t.* quia restitutio læsionem supponit; hinc rescindi nequit baptismus & Ordo ita susceptus, præsertim in sententia illorum, qui sic ordinatum ad cœlibatum non obligant. 2. Ut metus gra-

vis

vis & injustè incussus sit, secundùm dicta. 3. Ut
metus sit præsens & non tantùm aliqua suspicio.
L. 9. ff. L. 9. C. h. t.

Resp. ad 2. Sufficit, ut rescissioni obnoxius sit
actus, modò gravi metu injustè extortus sit, licet
non directè ad extorquendum actum, sed alio fine
metus fuerit adhibitus. *L. 7. §. 1. ff. h. t.* Ratio,
quia sive directè inferatur metus, ad extorquen-
dum actum, sive ex alio fine, semper ipsi inferitur
injuria, quam passus meretur subsidium juris &
judicis. 2. Etiam obnoxius est rescissioni actus
gestus ex metu gravi, quem non intulit is, quo-
cum est gestus, sed alius tertius. *L. 14. §. 3. ff.
h. t. c. 15. de sponsal.* nisi alio ex capite justifice-
tur actus, v. g. si quis contrahit cum tertio, qui
nec metum intulit, nec inde quid participavit, nec
ex justitia tenebatur succurrere metum passo, te-
net contractus irrefcindibiliter. Casus vide apud
Schmaltzg. *h. n. 29. §. ad 3. Pichl. h. n. 14. in
fin. Engel n. 19. h.*

TITULUS XLI.

De in integrum restitutione.

Q. 1. *Quid sit restitutio in integrum?* *Resp.*
Spectata formaliter est repositio in pristi-
num statum: causaliter sumpta est remedium ju-
ris, extraordinarium, quo graviter læsus justà de
causa reducitur per officium judicis in eum statum,
in quo fuerat ante læsionem. Dicitur *1. remedium
juris.*

juris, scil. Prætoriani, non enim hic agimus de re-
 stitutione, quæ *Civilis* dicitur & descendit ex LL.
 de qua in *L. 2. C. de rescind. vend. L. 33. ff. de*
re jud. Dicitur 2. *extraordinarium*, utpote con-
 stitutum in defectum remedii ordinarii. *L. 16. ff.*
de minor. nisi sit pinguius ordinario, uti est reme-
 dium restitutionis præ remedio *L. 2. C. de re-*
scind. §. id Text. L. 3. & ult. C. si tutor vel Cu-
rat. Dicitur 3. *læsus*; sive deinde læsio accide-
 rit dolo, metûve adversarii, sive facilitate, ætate,
 errore læsi, v. g. minoris. *L. 1. & seqq. ff. b. t.*
 non tamen sufficit læsio fortuita, de qua *L. 11.*
§. 4. ff. de minor. Dicitur 4. *graviter læsus. L. 4.*
ff. b. t. modicum enim non curat Prætor in iis,
 quæ contra jus conceduntur; gravitas quoque
 læsionis spectanda non est absolutè, sed respectivè
 ad contractum, personam læsam, ad quantitatem,
 in quâ facta est læsio, sive dein sit ultra, sive in-
 fra dimidium *c. 1. h. t. & L. 27. §. 1. §. item*
ex diverso. ff. de minor Dicitur 5. *justa de causa*,
 quæ probari debet, nisi manifestè de ea constet.
Clem. un. h. t. probatur autem per testes vel in-
 strumenta legitima. *Pirh. h. t. n. 3.* Dicitur 6.
per officium judicis, supponit enim restitutio in in-
 tegrum actum non tantùm ex se rescindibilem, sed
 & fuisse de jure validum *L. 16. princ. & §. 3. de*
minor. adeoque si v. g. pupillus contraxit sine au-
 thoritate tutoris & læsus est, restitutio sive rescissio
 non datur, cessântque partes ac officium judicis.
 In dubio de valore actûs alternativè peti potest, ut
 vel *judex pronuntiet actum nullum*, vel si valeat,
 rescin-

rescindat. c. 8. h. t. Dicitur denique *in statum in quo fuerat ante læsionem*, de quo plura infra.

Q. 2. Quibus competat beneficium restitutionis in integrum? Resp. 1. Minoribus 25. annis c. 8. h. t. L. 1. ff. de minor. sive sint masculi, sive femellæ, sive à solis non habentibus curatorem, sive cum autoritate Curatoris, vel Decreto iudicis gestus sit actus L. 1. de C. de filiosam. minor. non tantum si damnum passi sint, sed & ob lucrum cessans vel suâ incuriâ vel injuriâ adversarii. L. 7. §. 6. L. 44. ff. de minor.

Resp. 2. Competit hoc beneficium non tantum Minorum hæredibus & successoribus Universalibus, sed & particularibus, ut intra totum tempus, quo Minor, & ipsi restitutionem petere possint. L. 6. ff. h. t. L. 18. §. fin. ff. de Minor.

Resp. 3. Non tamen fidejussoribus Minorum. L. 13. princ. ff. de Minor. L. 1. 2. C. de fidejus. Min. regulariter scil. loquendo ob L. 48. ff. de Minor. L. 2. C. de fidejuss. & mandat. &c.

Resp. 4. Nec incertis casibus ipsis Minoribus hoc remedium competit, quales casus sunt: Si Minorennis contraxit matrimonium validum, tum enim quidem adversus dotem & alia accidentaria, si in his læsus est, restituitur per L. un. C. si adv. dot. non tamen adversus matrimonium; idem est de Professione validâ. Si Major factus ratum habuit, quod minorennis gessit. L. 1. & 2. C. si major factus ratum. Si actum juramento firmavit, vel jurato renuntiavit circa dolum adversarii huic beneficio. c. 28. de jurejur. c. 2. de pact. in 6. Si veniam

ætat

etatis impetravit. *L. 1. C. de his qui ven. etat.* Si post actum prudenter gestum casu fortuito læsus est *L. 11. §. 4. ff. de Minor.* Si quid dolo in, vel extra contractum gessit. *L. 9. §. 2. ff. de Minor. L. 1. C. si adv. delict.*

Resp. 5. Ad casus, in quibus dubitatur, an remedium restitutionis competat Minori 1. Competit restitutio Clerico minorenni adversus renuntiationem beneficii improvidè factam, dum v. g. pingue permutavit pro tenui; etiamsi res non sit amplius integra. Ratio, quia generaliter Minoribus conceditur hoc beneficium, si in actu vel contractu graviter sint læsi, etiamsi res sit distracta. *L. 6. in princ. L. 49. ff. de Minor.* non obstante. *L. 24. §. 2. §. si verò ff. de Minor. 2.* Minor contra Minorem (Ecclesia etiam contra Ecclesiam) restituitur, dum unus est lædens, alter læsus, vel unus certat de lucro captando, alter de damno vitando. Probatur ex *c. 3. h. t. de Ecclesia*; ex *L. 11. §. fin. de Minor.* quòd Minor restituatur. 3. Si causa sit *individua*, quam Major & minor habent communem, ut si communem rem vendidissent, restitutio Minoris prodest Majori. *L. 41. §. 1. ff. de Minor. L. 4. §. 3. & 4. ff. si serv. vind.* 4. Non restituitur Minor adversus propriam confessionem, ut dum confessus est perpetratum à se adulterium, antequam id sufficienter probaretur. Ratio ponitur in *L. 37. L. fin. ff. de Minor.*

Q. 3. Quinam præter Minores gaudeant beneficio restitutionis in integrum? Resp. 1. Ecclesiæ,

Liber I.

○

quo

quo nomine veniunt etiam Monasteria, Hospitalia, & alia pia loca. c. 1. & 3. h. t. c. 1. & seq. eod. in 6. Ratio, quia Ecclesiarum favor publicus est, earumque res curantur alienâ industriâ, ubi facilè solet læsio intervenire.

Resp. 2. Respublica; quia & hæc per Administratores regitur. L. 4. C. quib. ex caus. Maj. L. 3. C. de Jur. Reip. idque extenditur ad civitates, oppida, pagos.

Resp. 3. Princeps supremus, quoad bona Principatus, Coronæ, fisci, quia hæc reputantur esse bona Reip. secus quoad bona ejusdem particularia.

Q. 4. An & Majores 25. annis, & quibus in casibus restituantur factâ læsione? Resp. ad 1. Aff. c. 5. h. t. & tot. tit. ff. & C. quib. ex caus. Maj.

Resp. ad 2. Justæ causæ sunt 1. si quis fuit læsus, dum abesset Reip. causâ, v. g. quia Legatus, quia miles. L. 1. ff. ex quib. caus. Maj. vel ob metum gravem, pestem, captivitatem L. 1. 3. 9. 14. ff. ex quib. caus. Maj. 2. Si sit persona, in qua juris ignorantia toleratur & supponitur, quales sunt mulieres & rustici. 3. Probabilius loquendo de jure, non est justa causa restituendi Majores 25. annis ignorantia invincibilis & facti, qualis esset, si res ignorantis eam ab alio possideri ab hoc fuisset præscripta. c. 6. de præscript. & L. fin. C. de sum. do patrim. L. un. C. de usucap. transform. Interim tamen inter restitutionem, quâ succurritur Minori, vel qui jure Minorum gaudent, & inter restitutionem, quæ datur Majori, non unum intercedit discrimen.

Q. 5.

Q. 5. *Qua causa specialiter sint expressæ à jure, in quibus competit restitutio in integrum?* Resp. 1. Datur restitutio adversus emptionem venditionem L. 27. §. 1. ff. de Minor. adversus tempora retractus c. 8. h. t. adversus transactionem L. 1. & seq. C. si. adv. transact. adversus omnes contractus onerosos. LL. cit. adversus donationem, etiam ex causa remuneratoria, v. g. constituendæ dotis L. fin. C. si. adv. donat. adversus aditionem hæreditatis, si damnosa, & adversus repudiationem hæreditatis, si utilis fuisse appareat, modò res adhuc sit integra. L. 7. §. 9. §. 24. §. 2. ff. de Minor. adversus sententiam, si ob Curatoris vel Prælati aut Procuratoris negligentiam contra Ecclesiam vel Minorem lata sit; quod de Ecclesia constat ex c. 2. & 3. h. t. de Minore L. 16. §. fin. ff. de Minor. etiamsi hoc casu sententia à Papa vel alio supremo Principe fuisset lata. c. 5. h. t. L. 18. §. fin. autem. ff. de Minor. adversus appellationis fatalia L. 7. §. 11. ff. de Minor. imò & is, qui asserit Professionem suam invalidam, non tamen intra quinquennium reclamavit, adversus temporis illius lapsum restitui debet, si justas allegat causas, quare intra hoc tempus nequiverit reclamare, sive sit Minor, sive Major. Ratio, quia Trid. dum sess. 25. c. 19. de reform. ait volentē post quinquennium agere contra Professionem non esse audiendum, tantum intelligi debet ademisse actionem ordinariam, non extraordinariam & specialiter à jure indultam, uti est remedium restitutionis.

Q. 6. *Coram quo judice restitutio in integrum petenda?*

O 2

tenda? Resp. 1. Ordinariè à giudice ejus, contra quem petitur, sive Minor eam petat, sive Major: *L. 2. & fin. C. ubi & apud quem cognitio.* Ecclesia tamen (non Clericus in propriis & patrimonialibus bonis) à Laico læsa restitutionem à giudice Ecclesiastico petere potest. *c. penult. de reb. Eccles. alien c. 1. h. t.*

Resp. 2. *De Jure* Judex ordinarius mixtum habens imperium, etiam contra propriam & *Inferioris* judicis sententiam restituit. Arg. *c. 9. h. t. L. 16. §. fin. de Minor.*

Resp. 3. Etiam judex delegatus restituit, si vel sit specialiter illi delegata causa restitutionis; vel si sit delegatus specialis, & moveatur tantùm *incidenter* coram eo causa restitutionis. *L. 3. C. de judic.* Si sit delegatus ad Universitatem causarum & cum aliquo imperio, non quidem contra propriam sententiam, contra lædentem tamen potest in integrum restituere, sive principaliter, sive *incidenter* causa restitutionis agatur. *L. fin. §. sed ne quid C. ubi & apud quem.* Petitur autem restitutio vel per modum *actionis*, & tum citari debet adversarius, & causâ cognitâ sententia restitutionis ferri; vel indirectè & per modum *exceptionis.* *Pirh. h. t. n. 69.* & petitur vel per se, vel per Procuratorem. *L. un. C. etiam per Procurat.* cum speciali mandato *L. 25. §. 1. ff. de Minor.* vel cum generali cum libera. *c. 4. de Procur. in 6. nisi incidenter petatur. c. 6. h. t.*

Q. 7. *Intra quod tempus peti debeat restitutio in integrum?* Resp. 1. Olim tempus erat annum utile *L. 19. ff. de Minor.* hodie est quadriennium

nium continuum *L. fin. C. de tempor. in integr. restit.*
 ut adeoque *Minor* non tantum intra annos ipsos
 Minorenitatis, sed post expletos 25. annos qua-
 driennium habeat, petendæ restitutionis de acti-
 bus in minorennitate gestis. *cit. L.*

Resp. 2. Quadriennium etiam competit hæredi
 Minoris, si Minor est ab impleto 25. anno, non
 attenda vel computatâ ætate defuncti; si Major,
 à die aditæ hæreditatis. Videatur *L. ea quæ 5.*
C. de temp. in integr. restit.

Resp. 3. Ecclesiæ, Reip. Civitati pariter compe-
 tit quadriennium; quod an incipiat currere à
 die læsionis factæ, uti Wiestn. *h. n. 17.* vel à die læ-
 sionis cognita, uti Engel *h. n. 11.* disputant AA,
 Praxin pro se allegat Engel, aliique sententiæ
 ejusdem Patroni. Id speciale, quod Ecclesia in
 integrum restitui possit lapso etiam quadriennio,
 si collusionem, fraude, vel prævaricatione fuerit
 impedita à petenda intra quadriennium restituti-
 one. *c. 1. h. t. in 6.* Si valdè enormiter fuerit læsa.
Arg. c. penult. de reb. Eccles. alien. Si Prælatus
 ex cujus contractu læsa est, toto quadriennio su-
 pervixit. *arg. c. 10. caus. 16. q. 3.* Si metu fuerit
 prohibita, ne peteret intra quadriennium restitu-
 tionem. *Abb. in c. 5. h. t. n. 10.*

Resp. 4. Majoribus quadriennium pariter da-
 tur, quod computandum à die, quo cessat causa
 absentia vel alterius impedimenti. *L. 1. & fin. C.*
de temp. in integr. restit. restitutio Majorum tamen
 ex causa metûs uno tantum anno. *L. 14. §. 1. ff.*
quod met. caus. ex causa doli biennio peti potest.

L. fin. C. de dol. mal. Biennium tamen istud concessum Majori, uti & quadriennium Minori & Ecclesie concessum est partim *continuum*, quia currit diebus feriatis & non feriatis, partim, *utile*, quia non currit justè impeditis, v. g. ob dolum, vim, absentiam intra quadriennium agere non valentibus. arg. *L. fin. C. de temp. in integr. restit.*

Q. 8. Quis sit effectus restitutionis in integrum?
Resp. 1. Effectus *petitæ* restitutionis est, suspendere executionem contractûs vel sententiæ, *L. un. C. in integr. restit. postul.* nisi præsumptio sit, malitiosè peti restitutionem, de quo casu loquitur *c. 6. h. t.*

Resp. 2. Effectus restitutionis *obtentæ* est, ut omnia redintegrentur seu ad pristinum statum reducantur. *L. 24. §. 4. ff. de Minor.* adeoque læsus recuperabit rem suam absque ullo detrimento, & lædens, si b. f. egit, nihil perdet de suo: sit v. g. Ecclesia in contractu emptionis læsa si restituitur, non modò pretium, quod ipsi solutum & in utilitatem versum esse probatur, debet reddere, sed & expensas utiles ac necessarias. *c. 1. h. t. L. 27. & 29. ff. de Minor.* Item si restituatur in integrum *Majorennis*, restituendi sunt à jusso restituere fructus naturales omnes tam extantes, quàm consumpti, quos percepit, si rem m. f. obtinuit; v. g. per metum aut dolum; si b. f. restituere debet fructus solùm formaliter extantes *L. 22. C. de R. V.* etiam post Litis contestationem perceptos, licèt aliàs fuerit b. f. debet restituere. Si restituatur *Minor* ob causam ætatis ex contractu
 lucro-

lucroso, v. g. si Minor donavit, vel resignavit beneficium, deductis expensis fructus saltem exstantes restitui debent cum re; quia læsio etiam in fructibus facta est. Si læsio contigit in contracto oneroso v. g. venditione, tum si in pretio læsio contigit, fructus restituendi sunt secundum proportionem pretii, quia in his læsus est Minor; si autem læsio facta est in ipsa substantia, quia non expediebat rem vendi, sufficit ordinariè rem restitui sine fructibus, quia in re, non in fructibus læsio contigit.

TITULUS XLII.

De alienatione iudicii mutandi causà facta.

Q 1. *Quid tractetur presenti titulo, quidve requiratur, ut alienatio iudicii mutandi causà facta censeatur? Resp. ad I.* Agitur de remedio juris affini remedio restitutionis, quod ex Prætoriana æquitate competit illi, in cuius præjudicium & damnificationem ex causa mutandi vel vitandi iudicii alienatio rei facta est; v. g. dum Titius audito rumore, quòd ego fundum ab eo possessum vindicare velim, dictum fundum alienat in Cajum virum potentiorum *privatum*; vel aliam rem *mobilem* aut actionem in alterius provinciæ hominem, vel in Clericum, eâ spe, fore ut causa mihi reddatur magis difficilis, remedium juris in *h. t.* proditum est.

O 4

Resp.

Resp. ad 2, Requiritur I, ut alienatio facta sit futuri iudicii mutandi causâ, & non illius, quod jam est. *L. 8. §. 1. ff. h. t.* Ratio est, quia alienatio rei litigiosæ, sive cæpto iudicio facta alienatio ordinariè est ipso iure Civili irrita. *L. 2. & seq. C. de litigios.* 2. Ut facta sit animo malo & doloso *L. 1. ff. h. t.* qualiter facta præsumitur, si causa adversarii reddita est durior. *L. cit.* nisi fortior præsumptio doli præsumptionem excludat, v. g. si quis ob infirmitatem, ætatem, necessitatem, vel etiam ex execratione litium *rem talem alienat. L. 4. §. si qua. ff. h. t.* vel si quis ob litis sibi movendæ timorem creditori suo solvit, vel venditori redhibet. *L. 8. §. ult. & duab. seq. ff. h. t.* 3. Requiritur, ut actoris, seu ejus, qui ex hoc edicto petit restitutionem, intersit, hanc alienationem non esse factam *L. 3. §. 4. ff. h. t.*

Q. 2. Quomodo succurratur illi, qui per ejusmodi alienationem præjudicium est passus? Resp. 1. Jure Digestorum datur actio in factum, vel directæ, dum proprietas, vel utilis, dum possessio est alienata, adversus eum qui rem sic alienavit, ad id, quanti nostrâ interest, alienationem, aut etiam expensas non esse factas, *L. 3. §. 4. ff. h. t.* Jure Codicis conceditur ita læso actio in rem adversus possessorem rei alienatæ. *L. un. C. h. t.* estque in electione læsi, qua velit experiri, nec una perimit alteram. Imo adversus ipsum etiam alienantem, qui rem dolo desiit possidere, datur *Utilis rei Vindicatio?* quia qui rem dolo desiit possidere, pro possessore habetur. *L. 27. §. 3. L. 36. ff. de R. V.*
Resp.

Resp. 2. Actiones prædictæ transeunt ad hæredes ex parte læsi, quia ad rei persecutionem pertinent. *L. 4. §. fin. ff. h. t.* Non ex parte lædentis; quia videtur ex delicto dari, ut habetur in *L. 7. ff. h. t.* nisi quatenus ad hæredes lædentis pervenit.

Q. 3. *Quid speciale Jus Canonicum statuat circa alienationem iudicii mutandi causâ factam?*

Resp. Præterquam quod approbet dispositiones juris Civilis, duo superaddit. Primum *c. 1. h. t.* dum ultra id, quod statuitur in *L. un. C. h. t.* posse scilicet alienantem & possessorem rei alienatæ coram iudice Ordinario conveniri, decernit, vi rescripti Apostolici contra solum alienantem impetrati, non tantum alienantem, sed etiam eum, in quem doli & fraudis consciùm alienatio facta est, coram iudice delegato conveniri posse, quamvis possessoris hujus rei alienatæ mentio in rescripto nulla sit facta. *Secundum* est, ne Clerici rem vel litem alienam dolosè in se transferant causâ mutandi iudicii *c. 2. h. t.* ubi etiam Censuris dicuntur compellendi ad abstinendum hujusmodi cessionibus, Conferantur dicta ad Tit. *de postul. Q. 6. Resp. ult.*

TITULUS XLIII.

De Arbitris.

Q. 1. *Quid sit Arbitrator & quotuplex?* *Resp. ad 1.* Arbitrator est vir bonus ad æstimandum & terminandum negotium assumptus.

Resp. ad 2. Alius est Arbitrator juris sive necessarius,

O 5

rius,

rius, qui ex præscripto Legis, Principis, vel Judicii constituitur; alius *Arbiter Compromissarius* vel *voluntarius* - qui libero partium consensu nemine jubente eligitur, seu in quem partes sponte compromittunt: si ita, in talem partes compromiserint, ut in causa sibi commissa servato juris ordine & formâ judicii procedere debeat, appellatur *Arbiter simpliciter*; sin ita, ut sine juris ordine causam cognoscat, & de illa statuatur, dicitur *Arbitrator*.

Q. 2. *Quæ sit differentia Arbitri ab aliis?*
Resp. 1. *Arbiter* scil. *Compromissarius*, de quo in *h. t.* sermo, differt à *judice*, quòd *judex* auctoritate publica & *invitus* subinde assumatur; *Arbiter Compromissarius* privatâ partium & *volens*. *c. 61. de appell. l. 3. §. 1. ff. h. t.* 2. Quòd *Judex* habeat *jurisdictionem* in partes, non *Arbiter Compromissarius*, adeoque hic *contumaces* punire aut *testes* cogere non possit. 3. Quòd ex *sententia* *judicis* oriatnr *actio* & *exceptio* rei *judicatæ*; neutra ex *pronuntiatione* *Arbitri*, quæ *laudum dicitur*, sed tantum *pœnæ* *petitio*. *L. 2. C. h. t.* nisi *laudum* fuerit *homologatum*, id est *expressè*, *subscribendo* v. g. vel *tacitè*, per *10. dies* nihil contra *movendo* à *partibus* *approbatum*. *L. 5. C. h. t.* 4. Quòd ab *Arbitro* non possit *appellari*, nec *laudum* *executioni* *dari* &c. quæ *omnia* in *judice* *secus* sunt.

Resp. 2. *Arbiter Compromissarius* ab *Arbitro* *juris* differt, quòd *Arbiter* *juris* *compelli* possit ad *munus*; quòd habeat *jurisdictionem* aliquam; quòd ab ipso possit *appellari*; quòd *arbiter* *juris* *debeat*

non-

nonnunquam constitui, uti in causa suspicionis
judici objectæ. *c. 39. de off. de deleg. c. 4. & 11. eod.*
in 6. in casu c. 14. de rescript. Can. 46. caus. 11. q. 1.
quæ non competunt Arbitro Compromissario.

Resp. 3 Arbitrator ab Arbitratore differt, quòd
Arbitrator plerumque ad contractus & negotia
extrajudicialia, Arbitrator autem ad dirimendas lites
assumatur. *L. 32. §. 16. ff. h. t.* quòd Arbitrator ser-
vato juris ordine procedat. *L. 1. ff. h. t.* non Ar-
bitrator: quòd quivis possit esse Arbitrator, etiam
in causa & facto proprio. *L. 30. ff. de operis libert.*
non autem quilibet esse possit Arbitrator, nec in cau-
sa propria *L. 51. ff. h. t.* quòd sententiæ Arbitri
stari oporteat, sive æqua, sive iniqua sit. *L. 27.*
§. 2. ff. h. t. nisi fuerit Arbitrator juris, at *arbitra-*
mentum seu pronuntiatum Arbitratoris ob læsio-
nem reduci possit ad arbitrium boni viri secun-
dum Barth, per annum, juxta Gail. *L. 1. Obs. 150.*
per 30. annos.

Q. 3. Quinam possint vel non possint in Arbi-
tratorum compromittere? *Resp.* ad 1. Regulariter omnes,
qui liberam rerum suarum administrationem ha-
bent. *Arg. c. 5. h. t. Vid. Tit. de Transact.*

Resp. ad 2. Nequeunt compromittere *seq. 1.*
pupillus sine autoritate Tutoris. *L. 35. ff. h. t.*
Minor curatorem habens super immobilibus *L.*
34. ff. de Minorib. fœmina pro alio. L. 32. §. 2.
ff. h. t. filiusfamil. super peculio adventitio &
profectio. Procurator non habens speciale man-
datum c. 9. h. t. Beneficiatus in præjudicium
beneficii. c. 3. h. t. Prælatus de rebus Ecclesiæ vel
Mona-

Monasterii sine solennitatibus, arg. c. 3. & c. 5. b. t. Vasallus sine consensu Domini directi in causa feudali, si in illa iudex sit Dominus directus vel Pares Curia juxta Schmalzg. h. n. 9. ne iudices ex providentia juris feudalis constituti saltem indirecte iudicandi munere & Dominus re feudali defraudetur.

Q. 4. *Quinam possint in Arbitros assumi*
Resp. 1. Omnis, cujuscunque dignitatis & estimationis, nisi jure prohibeatur; sive Pater, sive filiusfam. & in causa etiam patris, L. 5. ff. b. t. sive bonæ famæ, sive infamis. L. 7. ff. b. t. sive proprius etiam iudex. c. 7. & 10. h. t. Recess. Imp. 1549. §. als auch der Compromiß halben. 67. substituere sibi alium Arbitrator non potest.

Resp. 2. Prohibentur in specie L. 45. ff. b. t. §. 1. Servus L. 7. ff. b. pupillus, furiosus, surdus, mutus. L. 9. §. 1. ff. eod. Minor 20. annis L. 4. ff. b. mulier, nisi jurisdictionem obtineat. c. 4. h. t. Excommunicatus vitandus. c. 59. de sent. excomm. Religiosus in causa extraneâ, & sine consensu Prælati. Gloss. in L. 7. §. fin. h. t. Laicus solus in causa spirituali c. 8. & 9. b. t. quilibet in causa propria L. 51. ff. b. t.

Resp. 3. Non tamen omnes ii, qui Arbitri esse prohibentur, etiam prohibentur esse Arbitratores: sic fœmina Arbitratrix esse potest. acg. c. 4. h. t. etiam Laicus in casu spirituali. arg. c. 8. h. t. ubi de arbitro tantum, non de arbitratore sermo est: it. quia Laici prohibentur solum per viam jurisdictionis tractare spiritualia, quod hic non fieret.

Q. 5.

Q. 5. *Super quibus causis compromitti possit in Arbitros?* Resp. Super omnibus non exceptis; excipiuntur autem causæ criminales. *c. 9. in fin. de in integr. rest.* matrimoniales *c. cit.* liberales, sive quibus de ingenuitate & libertate sermo est. *c. cit. & L. 32. §. 7. ff. h. t.* beneficiales *c. 1. de reg. jur. in 6.* causa exemptionis. *c. 5. h. t.* causa decisa per sententiam indubitam, & quæ transiit in rem judicatam *c. 11. h. t.* causa in integrum restitutionis, nisi tractetur incidenter. *c. 6. cit.* causa reconventionis coram Arbitro Compromissario, non coram Arbitro juris, utpote qui verè iudex est. Demum causæ omnes, de quibus non potest transigi; AA.

Q. 6. *Quænam ad formam arbitrii pertineant?* Resp. 2. Modus, quo compromittitur in Arbitros; quod fit vel per factum nudum sine stipulatione vel hæc interveniente, sed non adjectâ pœnâ, vel etiam pœnâ apposita, cum, aut sine juramento. Vide *L. 1. C. h. t. & c.*

Resp. 2. Spectat ad formam arbitrii modus procedendi in causâ sibi commissa; qui est ferè idem cum modo procedendi in iudicio; quia compromissa ad similitudinem iudiciorum redacta sunt; nisi partes aliud expresserint; Unde tota potestas Arbitri Compromissarii ex ipso compromisso dependet. *L. 32. §. 15. & fin. ff. h. t.*

Resp. 3. Spectat ad arbitrium locus, in quo causa ab Arbitro cognoscenda, & laudum proferendum; qui si certus est designatus à compromittentibus, observari debet. *L. 21. §. 10. ff. h. t.*

Resp. 4.

Resp. 4. Tempus, quo Arbitrarius possit arbitrari spectat ad Arbitrii formam; quod si sit Arbitrarius Compromissarius, non potest esse tempus feriatum in honorem DEI institutum, nisi pietate aut necessitate urgente. arg. *L. 3. C. de feriis.*

Resp. 5. Spectat etiam ad formam arbitrii modus, quo à pluribus ad laudum ferendum constitutus illud debeat pronuntiare? nam *I. de Jure Canonico* casu, quo plures constituti Arbitri, modò major illorum pars adfit, reliquis vocatis & absque justo impedimento venire renuentibus, praesentes validè procedunt, *c. 2. h. tit. in 6.* quod fecus de *Jure Civili*, nisi adjecta fuerit clausula, *ut uno, alteròve absente reliqui nihilominus valeant procedere. L. 32. §. 13. ff. h. t.* 2. Si plures electi sunt Arbitri, id pravalet, quod plures dixerunt *c. 1. h. t. in 6.* 3. Si plures electi utrinque numero pari dissentiant, non possunt eligere tertium incertum. *c. 12. h. t.* 4. Si omnes dissentiant, unius tamen pronuntiatum in alterius pronuntiato continetur, v. g. condemnet unus in 20. alter in 15. tertius in 10. de summa minima sententia de jure tenebit. *c. 1. h. t. in 6.*

Q. 7. Qui sint effectus recepti, & qui prolati arbitrii? *Resp. ad 1.* Ut Arbitrarius susceptum à se officium non deponat, antequam laudum edixerit; temere recusans ferre laudum à judice compelli potest. *L. 3. §. 1. ff. h. t. de reliquis* habetur tum in quaest. praeced. tum in *L. 39. princ. ff. h. t. L. 19. §. 2. ff. eod. &c.*

Resp. ad 2. Prolati arbitrii effectus sunt. I. Ut
finem

finem imponat causæ. *L. 1. ff. h. t.* ut ne quidem liceat appellare. *L. 1. C. h. t.* adeoque standum sit laudo tam iniquo, quam æquò. *L. 27. ff. eod.* Imo licet *arbitramentum* per *L. 76. ff. pro socio:* non tamen *arbitrium homologatum* reduci potest ad arbitrium *boni viri*, id est, submitti nequit vero judici & seclusa compromissione competenti, ut revideatur & corrigatur. *L. 27. §. 2. ff. h. t. c. 5. h. t.* Secundus effectus est, ut acta coram Arbitro in eadem causa & inter eosdem compromittentes in quolibet iudicio vim probandi habeant. *L. 5. §. fin. C. h. t.* Tertius, ut si homologatum est, pariat actionem. *c. 9. h. t. L. 5. C. h. t.* diversam scil. pro diversitate initi compromissi, ut patet ex cit. LL.

Q. 8. Quibus modis finiatur compromissum & Arbitrorum potestas? Resp. 1. Ex parte Arbitrorum, morte illorum, etiam unius, si plures electi sint, & res adhuc sit integra. *c. 42. de off. deleg. c. 50. de testib.* nisi compromissum sit in Collegium aliquod, vel Prælatum ad ejus dignitatem respiciendo &c. *2. Ex parte compromittentium, alterutrius morte,* nisi compromittentes sint Universitas, vel nisi pro hæredibus sit compromissum, *c. 10. h. t.* mutuo compromittentium consensu, transactione &c. *3. Ex parte causæ,* pronuntiatione definitiva super tota causa. *L. 19. §. 1. ff. h. t.* lapsu temporis arbitrio præfixi *L. 32. §. 11. & fin. ff. h. t.* interitu rei, super qua ferendum arbitrium. *L. cit.* deficiente conditione, sub quâ in Arbitros compromissum. *L. 11. §. fin. ff. h. t.*

Finis I. Libri.

